

Pedagógiai program

Siófoki Tankerületi Központ

SB 4701

Tartalom

Bevezető.....	6
Küldetésnyilatkozat.....	9
1. Az iskola nevelési programja	10
1.1 A nevelő-oktató munka pedagógiai alapelvei, céljai, feladatai, módszerei, eszközei, eljárásai	10
1.2 Az intézmény minden tanulójjával kapcsolatos nevelési feladataink	13
1.2.1. A személyiségfejlesztéssel kapcsolatos pedagógiai feladataink	13
1.2.2. Boldogságóra program iskolánkban.....	14
1.3 Az iskola egészségnevelési és környezeti nevelési elvei	16
<i>1.3.1 Az egészségfejlesztéssel kapcsolatos pedagógiai feladatok</i>	<i>16</i>
<i>1.3.2. Az iskola környezeti nevelési elvei</i>	<i>17</i>
Terápiás kert:	19
1.4. A közösségfejlesztéssel kapcsolatos pedagógiai feladatok	21
1.4.1 A tanítási órán megvalósítható közösségfejlesztő feladatok:.....	22
1.4.2 Az egyéb foglalkozások közösségfejlesztő feladatai:	22
1.4.3 A diák-önkormányzati munka közösségfejlesztési feladatai:	23
1.4.4 A szabadidős tevékenység közösségfejlesztő feladatai:.....	23
1.5 A pedagógusok helyi feladatai, az osztályfőnök feladatai	24
1.5.1. Pedagógusok felelősségei:.....	24
1.5.2. Pedagógusok feladatai:.....	24
1.5.3. Az osztályfőnök.....	26
1.6 A kiemelt figyelmet igénylő tanulókkal kapcsolatos pedagógiai tevékenység	27
1.7 Az intézményi döntési folyamatban való tanulói részvételi rendje.....	31
1.8 Kapcsolattartás a szülőkkel, tanulókkal, az iskola partnereivel.....	31
1.8.1 Tanulók közösségét érintő kapcsolattartási formák:	31
1.8.2. A szülők közösségét érintő együttműködési formák.....	31
1.8.3. Kapcsolat az iskola külső partnereivel	32
1.9. A tanulmányok alatti vizsga vizsgaszabályzata	34
1.9.1 A vizsgaszabályzat célja, hatálya	34
1.10 Az iskolaváltás, valamint a tanuló átvételének szabályai	34
1.11 Az enyhe értelmi fogyatékos tanuló	35
1.12. Középsúlyos értelmi fogyatékos tanulók általános iskolai nevelése-oktatása.....	37
1.13 Beszédfogyatékos tanulók megsegítése intézményünkben	44

OM. 203406

1.14. Az autizmus spektrumzavarral küzdő tanuló _Az autizmus spektrumzavarral küzdő tanulók iskolai nevelésének-oktatásának irányelvei alapján	51
1.15. Az egyéb pszichés fejlődési zavar alapján sajátos nevelési igényű tanuló	60
1.16. A látási fogyatékos tanulók iskolai nevelésének-oktatásának irányelvei	63
1.17. A hallássérült tanulók iskolai nevelésének-oktatásának irányelvei.....	67
1.18. A mozgásszervi fogyatékos tanuló	71
1.19. A súlyos és halmozottan fogyatékos tanuló	75
2.A készségfejlesztőiskolai intézményegység.....	79
2.1.Az intézményegység bemutatása	79
3. A pedagógiai program megvalósításához szükséges pedagógiai szakmai felkészültség	86
4. Az intézmény helyi tanterve	88
4.1 Az enyhe értelmi fogyatékos tanulók általános iskolai nevelés-oktatása	88
4.2 Középsúlyos értelmi fogyatékos tanulók általános iskolai nevelése-oktatása.....	91
4.3. Készségfejlesztő Iskola	95
4.4. A délutáni foglalkozások.....	101
4.5 Projektoktatás intézményünkben	102
4.6 Az oktatásban alkalmazható tankönyvek és taneszközök kiválasztásának elvei .	103
4.7 A Nemzeti alaptantervben és a Sajátos nevelési igényű tanulók iskolai oktatásának irányelvén alapuló pedagógiai feladatok helyi megvalósítása	107
Autizmus spektrumzavarban érintett tanulók esetében	107
A Nat alkalmazása az autizmus spektrumzavarral küzdő tanulók nevelése-oktatása során	107
A kulcskompetenciák fejlesztése	108
Alapkompetenciák.....	108
A tanulás kompetenciái	108
A kommunikációs kompetenciák (anyanyelvi és idegen nyelvi).....	109
A digitális kompetenciák.....	109
A matematikai, gondolkodási kompetenciák	110
A személyes és társas kapcsolati kompetenciák	110
A kreativitás, a kreatív alkotás, önkifejezés és kulturális tudatosság kompetenciái	111
Munkavállalói, innovációs és vállalkozói kompetenciák.....	111
Az egyéb pszichés fejlődési zavar alapján sajátos nevelési igényű tanulók esetében .	112
Kulcskompetenciák fejlesztése	112
Egyes tanulási területekre vonatkozó ajánlások.....	112

OM. 203406

Az iskolai fejlesztés szakaszai (alapozó [első félév, óvoda–iskola átmenet], alsó tagozat, felső tagozat)	113
Értékelés (tanulási célok, tanulási eredmény)	113
Állapotmegismerés – szakértői vélemény	113
A Nat alkalmazása a beszéd-/nyelvi zavarral küzdő tanulók nevelése-oktatása során	113
Tanulási és nevelési célok	114
Kiemelt kompetenciaterületek	118
A digitális kompetenciák	120
A matematikai, gondolkodási kompetenciák	121
A személyes és társas kapcsolati kompetenciák	121
A kreativitás, a kreatív alkotás, önkifejezés és kulturális tudatosság kompetenciái	122
Munkavállalói, innovációs és vállalkozói kompetenciák	122
Az egyes tanulási területekre vonatkozó ajánlások	122
Differenciálás – egyéni tanulási utak – erősségek – fejlesztési területek	130
Értékelés (tanulási eredmény)	131
Az egészségügyi és pedagógiai célú habilitáció, rehabilitáció	132
A Nemzeti alaptanterv alkalmazása a mozgáskorlátozott tanulók nevelése-oktatása során	132
Speciális módszerek a látássérült tanulók fejlesztésében	134
Tanulási környezet	135
4.8. Mindennapos testnevelés	135
4.9 Az értékelés rendje	135
4.10. A középsúlyos értelmi fogyatékos tanulók ellenőrzése, értékelése	141
4.10.1 A súlyos értelmi fogyatékos tanulók ellenőrzése, értékelése	144
Fejlesztő nevelés-oktatásuk az értelmileg akadályozott tanulócsoporthoz integráltan történik a rehabilitációs program alapján, egyéni fejlesztési terv szerint.	144
4.11 A tanulók esélyegyenlőségét szolgáló intézkedések	144
4.12. Az iskolai beszámoltatás, az ismeretek számonkérésének követelményei és formái	145
4.13. Az otthoni felkészüléshez előírt írásbeli és szóbeli feladatok meghatározása	145
4.14. A magasabb évfolyamba lépés feltételei	146
4.15. A csoportbontások és az egyéb foglalkozások szervezési elvei	146
4.16. Mérés-értékelés a tanulásban akadályozott tanulók évfolyamain	146

OM. 203406

4. 17. A tanulók fizikai állapotának, edzettségének méréséhez szükséges módszerek	150
4.18. A tanulók jutalmazásának, magatartásának és szorgalmának értékelési elvei.	151
5. Utazó gyógypedagógiai ellátás.....	156
Célja:	156
Fő feladatai a tanév során:	156
Adminisztrációs feladatok:.....	157
ESZKÖZKÖLCSSÖNZÉSI SZOLGÁLTATÁS.....	158
6. Záró rendelkezések	160
A Pedagógiai program elfogadása	160
A pedagógiai program hatályba lépése, felülvizsgálata	160
Legitimációs záradék	Hiba! A könyvjelző nem létezik.

Bevezető

Intézményünk Marcali és környéke hátrányos helyzetű településein élő általános iskolás korú, sajátos nevelési igényű tanulók nevelésével és oktatásával foglalkozik. Iskolánkban a tanulók többsége hátrányos helyzetű, – többen halmozottan hátrányos helyzetűek - körülbelül 80% roma származású. Tanulóink zöme tanulásban akadályozott (enyhe értelmi fogyatékos), valamint középsúlyos értelmi fogyatékos, akiknek a száma évről évre emelkedik. Iskolánk gyermekközpontú intézmény, minden tevékenységénél figyelembe vesszük a gyermekek szükségleteit.

Intézményünk alapításától, 1979-től egészen 2011-ig önállóan működő, innovatív intézményként alakította ki jelenlegi pedagógiai arculatát és nagyon sok eredményes pályázat megvalósításával építette ki infrastruktúráját és bővítette épületét. 2011-ben a Somogy Megyei Önkormányzat - akkori fenntartónk - a Somogy Megyei Duráczky EGYMI-hez csatolta intézményünket, majd 2013-tól a **Klebersberg Központ** fenntartásában működünk. 2019.szeptemberétől ismét önálló intézményként működünk. Nevünk: Marcali Hétszínvirág Általános Iskola, Egységes Gyógypedagógiai Módszertani Intézmény és fenntartónk a Siófoki Tankerületi Központ.

Története

Az 1979-ben Marcali Városi Tanácsa által alapított, 3 összevont tanulócsoporttal induló speciális általános iskola, mára nyolc évfolyamos általános iskola és foglalkoztató csoportot is működtet, valamint utazó tanári szolgáltatással látja el a járás sajátos nevelési igényű tanulóit. Mindez annak a fejlesztő munkának is köszönhető, amelynek eredményeit több helyen ismerik az országban. Nevelésfilozófiai elveink között szerepel többek között, hogy a gyermeket testi és lelki egészében fejlesztjük, másságát értéként ismerjük el, és tanulásnak fogunk fel minden pozitív változást, melyet a gyermeknél tapasztalunk. Az elért eredményeknek köszönhető, hogy az itt nevelődő tanulók minden segítséget megkapnak ahhoz, hogy elindulhassanak az önálló életük megalapozásának útján. Az iskolánkban folyó pedagógiai munka a diagnózis és terápia egységén alapul. A célok elérésében a szülő, a gyermek és a pedagógus együttműködése az elsődleges. Intézményünk pedagógusai gyógypedagógusok, tanár vagy tanítói végzettségűek. A gyógypedagógusok többsége több

OM. 203406

diplomával rendelkezik, többen szakvizsgát is szereztek. A szakmai munka segítését két munkaközösség koordinálja az intézményben.

- Iskolánkban a fejlesztő munkát teamek valósítják meg. Egy teamben lehetőség szerint két/három fő dolgozik.
- Az osztályfőnök vezeti a két/három fős teamet, melynek további tagja az osztályban tanító pedagógus/ok és a felsőfokú gyógypedagógiai képesítéssel rendelkező pedagógiai asszisztens.
- Alapvető feladatunk az új kollégák bevezetése a helyi szokásainkba, hagyományainkba, közös szabályrendszer elfogadása és elfogadtatása.

Az iskolában egész napos oktatás folyik, ezért a délutánban a tanítási órák mellett képességfejlesztő programokat biztosít az iskola tanulói számára. A tanítási órákba beépülnek a Lépésről lépésre program, a pedagógusok választása alapján az alternatív pedagógiai módszerekből átvett technikák elemei illetve a kompetencia alapú oktatás moduljai. A gyerekek fejlesztése játékosan, egy-egy részképesség terület fejlesztését kiemelve folyik. Ennek alapja az egyéni fejlesztési terv és a foglalkozások programterve. A hatodik évfolyamig kötelező, utána ajánlott valamilyen keretjáték alkalmazása az osztályokban, illetve a hozzá kapcsolódó osztálynév választása. A keretjátékot projekt módszer alapján szervezzük és megvalósítása egész tanévben tart.

Az intézményi innovációk megismertetése a nevelőtestülettel, új innovációk, gyakorlatok, eljárások kialakítása, kidolgozása és bemutatása intézményünkben több éve hagyomány. Törekszünk arra, hogy hospitáljunk egymásnál, hogy jobban megismerhessük egymás munkáját. Szakmai munkaközösségi keretek között több éve tervezetten és szervezeten megvalósítjuk az egymástól tanulást. Kezdetben a munkaközösségek szerveztek bemutató órákat, illetve biztosítottak hospitálási lehetőséget egymás munkájának jobb megismerése és az egymástól való tanulás lehetőségének jobb kihasználása érdekében. A referencia-intézményi felkészülés időszaka alatt a nevelőtestület azt mutatta be, hogy építette be a napi gyakorlatba az intézményi Jó gyakorlatokat.

- Szakmai sikereink közül a Mentoráló intézmény és Referencia intézmény és Bázisintézményi címet nyertünk el, amely hozzájárul ahhoz, hogy tevékenységünket ne csak bemutassuk, hanem át is adjuk a területünkön működő oktatási intézmények pedagógusainak.

OM. 203406

Iskolánk arculata mára a környezetben bekövetkezett változások eredményeképpen sokat változott. Megőrizve hagyományainkat alakítjuk folyamatosan újjá intézményünket. Jelenleg az időközben változott/átalakult gyakorlatunk leírását tartalmazza jelen módosított programunk.

Ha csak módszereket tanulsz meg, a módszereknek a foglya leszel, míg ha elveket
sajátítasz el, akkor saját magad gondolhatod ki a módszereidet.

Ralph Waldo Emerson

Küldetésnyilatkozat

Célunk egy olyan értékrend és tudás kialakítása a gyerekekben, ami egy életen át elfogadható önmaga és környezete/ társadalmunk számára. Ehhez fontosnak tartjuk, hogy az önmagunk számára meghatározott nevelési és oktatási elvek és értékek figyelembe vételével minden pedagógus a személyiségéhez és kialakult gyakorlatahoz közel álló módszereket alkalmazzon. Hitvallásunk a sajátos nevelési igényű gyermekek és tanulók társadalmi integrálódásának és egyéni boldogulásának segítése, esélyegyenlőségük támogatása. A fejlesztések középpontjában gyermekközpontú szemlélet áll, amely a gyógypedagógiai szolgáltatások minél szélesebb körére terjed ki.

Az intézmény feladata, hogy a tanulásban akadályozott, értelmileg akadályozott, halmozottan fogyatékos és más fogyatékos tanuló nevelését oktatását, képzését, rehabilitációs, fejlesztését megvalósító gyógypedagógia nevelő-oktató intézményként működjön. Nevelő és oktató munkánk során minden tanulót önmagához mérten, képességeinek megfelelően a maximális teljesítmény, tudás elérésére ösztönözzük.

Pedagógusaink szakmailag jól felkészültek, magasan képzettek, munkájukra a kreativitás, a sokoldalúság jellemző. Nevelő és oktató munkájukat magas szakmai színvonalon, lelkiismeretesen, örömmel végzik, a gyermekek személyiségének tiszteletben tartásával, humánusan, személyre szabottan. Ehhez fontosnak érezzük, hogy a pedagógusok elsősorban a tárgyi cselekvésbe ágyazott, szemléletes bemutatások és tapasztalatszerzés segítségével biztosítsák az ismeretek elsajátítását.

>Minősített referenciainstítútióny<-ként és >Mentorálóintítútióny<-ként, Bázisintítútiónyként, a kidolgozott jó gyakorlataink az inkluzív szemléletet, az egyéni képességek figyelembe vételén alapuló fejlesztést tükrözik.

Intítútiónyünk utazó gyógypedagógiai ellátás keretében az integráltan tanuló sajátos nevelési igényű gyermekek egyéni fejlesztését is ellátja, illetve ezt a tevékenységet felvállaló iskolákat és pedagógusait segíti.

1. Az iskola nevelési programja

1.1 A nevelő-oktató munka pedagógiai alapelvei, céljai, feladatai, módszerei, eszközei, eljárásai

Alapelvek

Minden dolgozónk, pedagógusunk elkötelezett az egyéni fejlesztésen alapuló, a gyerekek egyéni képességeit figyelembe vevő nevelés, oktatás iránt.

Szűkebb és tágabb környezetünkben olyan légkör megteremtésére törekszünk,

- ✓ amelyben a gyermek és felnőtt jól érzi magát
- ✓ ahol az emberi, társas kapcsolatok a kölcsönös tiszteleten – megértésen alapulnak
- ✓ ahol minden gyermek és tanuló teljes értékű emberként élheti meg önmagát, különbözőséget és másságot is elfogadva
- ✓ ahol az oktató-nevelő munkánk során minden tanulót önmagához mérten, képességeinek megfelelő képzéssel a maximális teljesítmény elérésére ösztönözzük.
- ✓ ahol az érintett intézmények, pedagógusok és a szülők segítségére, tanácsra számíthatnak a gyermekek fejlesztésében, nevelésében, társadalmi integrációjában
- ✓ ahol szakmailag jól felkészült, magas színvonalon dolgozhatnak pedagógusaink, amelynek eredményeként tanulóink fejlesztésének középpontjában a minden területre kiterjedő gyermekközpontú szemlélet áll,
- ✓ ahol a sajátos nevelési igényű gyermekek és tanulók társadalmi integrálódását, esélyegyenlőségük megvalósítását, egyéni boldogulását biztosítja

Célunk

Tanulóink személyiség- és képességfejlesztése, amelyet a gyógypedagógia eszközrendszerével, a sajátos nevelési szükséglethez igazított, egyéni megsegítéssel végzünk. Ennek során tanulóinkban törekszünk a reális önismeret, önbizalom és önelfogadás kialakítására. A tanulási folyamatban kiemelten fontosnak tartjuk a közös tevékenységek során megvalósított közvetlen érzéki tapasztalatokra alapozott képességfejlesztést, elsősorban a tapasztalatokra épülő tárgyi cselekvéses megismerést, a tudatosan kiválasztott tevékenységi formák segítségével.

Fő feladataink

Feladatainkat a Szervezeti Működési Szabályzatunk, Pedagógiai Programunk, helyi tantervünk és a Házi rend alapján látjuk el egész napos oktatás keretében.

Az iskolai munkánk és pedagógiai tevékenységünk folyamatos fejlődése, egyenletes minősége érdekében törekszünk a megújulásra, belső és külső ellenőrzés révén is biztosítani kívánjuk az oktató-nevelő munka mind magasabb színvonalát.

Tanulóink nagy számban a roma népességhez tartoznak, fellépünk minden etnikai alapú diszkrimináció ellen, amely iskolánk tanulóit érinti.

A délutánban a délutáni programok működtetésével is fejlesztjük tanulóinkat. Ezek a programok részképességeket fejlesztenek, és elsősorban a tanulók iskolai sikerességét, tanulmányi eredményességét támogatják.

Céljaink eléréséhez további feladatokat határozzunk meg az egyéni képességek figyelembe vételével:

- másság elfogadása, tolerancia
- a kommunikációs képesség sokoldalú fejlesztése
- anyanyelvi nevelés és a matematika területén alapozó készség és képességfejlesztés
- a másodlagos sérülések megelőzése, elsősorban a személyiségfejlesztés eszközeivel
- az egyéni szükségletekhez igazított differenciált képességfejlesztés, terápiás szemlélet
- gyakorlati ismeretekhez kapcsolt tevékenységek biztosítása, életvezetési technikák kialakítása
- a fogyatékosságból eredő hátrányok csökkentése, kompenzálása, a megmaradó képességek maximális fejlesztése
- az általános emberi értékek, normák közvetítése, elsajátíttatása és alkalmazásának gyakorlása, a kulturált viselkedési normák kialakítása
- a pedagógiai és egészségügyi célú rehabilitációs foglalkozások által biztosított lehetőségek maximális kihasználása
- testi-lelki egészség fejlesztése
- környezettudatos magatartás kialakítása

Módszerek, eszközök a megvalósításhoz

Tanulmányi kirándulások szervezése

A tanulmányi kirándulás olyan módszer, melynek során a pedagógus és a tanulók hosszabb rövidebb időre elhagyják az iskolát a környező világgal ismerkedés és új tapasztalatok megszerzése érdekében.

A tanulmányi kirándulások célja:

- olyan valóságos ismereteket nyújtson, mely az iskola falai közt nem elérhető.
- elérni, hogy a már ismerős témák, fogalmak jobban bevésszék, a tanulók felismerjék az összefüggéseket, személyes tapasztalatokat szerezzenek.
- egy-egy tantárgyi követelmény teljesítésének elősegítése a különféle közművelődési intézményekben tett csoportos látogatások, múzeumi, kiállítási, könyvtári foglalkozások segítségével.
- a kirándulás segítségével a tanult, szerteágazó ismertanyag olyan részeinek demonstrálása válik lehetővé, melyeket az iskolában nem tudunk ilyen szemléletesen megmutatni, kézzelfoghatóvá tenni.

Az iskola a nevelőtestület szándéka szerint, a szülőkkel egyeztetve, évente egy tanítási nap terhére tanulmányi kirándulást tervez. A program tervezése során nagy hangsúlyt kap a környezeti- és egészséges életmódra nevelés, a természeti és kulturális emlékeink megfigyelése, a természettudományos gondolkodás empirikus tapasztalatokon alapuló fejlesztése, a velünk élő környezet minél alaposabb megismerése. A programok összeállításában fontos szerepet kap a tanulók életkora.

A kirándulások csak akkor tölthetik be pedagógiai funkciójukat, ha kellően előkészítettek és a tanmenetekhez igazodó a tartalmuk. Az osztályszinten megvalósított közös rendezvényre szívesen hívjuk a szülőket is.

Feladata:

- Új ismeretek nyújtása.
- Tantárgyi integráció megvalósulásának támogatása.
- Hozzásegíteni a gyerekeket az őket körülvevő világ megértéséhez.
- Hazai táj megfigyelésével környezetünk természeti adottságainak megismerése, a hazai tájak szépségeinek és kulturális örökségeinek megismerése.

Megvalósulásuk a fenntartó által a tárgyévben jóváhagyott többletköltség-táblázatban elfogadott költségek terhére történik.

Egyéb kirándulások, tevékenységek szervezése

Az iskola nevelői a pályázati lehetőségek minél szélesebb kihasználásával törekednek arra, hogy több, a tanulmányokhoz, kikapcsolódáshoz, sporthoz illeszkedő programokon a nehezebb szociális körülmények között élő családok gyermekei is, többször részt tudjanak venni.

1.2 Az intézmény minden tanulóival kapcsolatos nevelési feladataink

1.2.1. A személyiségfejlesztéssel kapcsolatos pedagógiai feladataink

Tanulóink nevelését-oktatását nagymértékben befolyásolja, meghatározza a szociokulturális közeg, ahol nevelkednek. Sérültségükből adódóan mindannyian hátrányokkal küzdenek. Jelentős részük halmozottan hátrányos helyzetű, veszélyeztetett gyermek.

A személyiségfejlesztés a tanulók társadalmi és szociális helyzetéhez, egyéniségéhez, adottságaihoz igazodó fejlesztés, amely komplex módon hat személyiségük egészére, lehetővé téve ezzel a minél sikeresebb szocializációt.

A személyiségfejlesztéssel kapcsolatos feladatainkat a Kerettanterv követelményei, az SNI irányelvekben leírtak figyelembe vételével határozzuk meg. Nevelési programunk, illetve a Helyi tantervünk tanórai és tanórán kívül szervezett foglalkozásai tartalmazzák azokat a feladatokat, tevékenységeket, melyek iskolánk tanulóinak személyiség fejlesztését helyezi a középpontba.

A tanulói személyiség megismerésének alapelvei:

- Törekedni kell a tanuló személyiségének minél teljesebb megismerésére.
- A teljes tanulói tevékenységrendszer segítségével ismerjük meg tanulóink személyiségét.
- Differenciált és valósághű képet a tanulóról többféle megismerési mód és sokirányú megközelítés adhat.
- Az életkori és egyéni sajátosságokat egységben, mint egyéni jellemzőket kell figyelembe venni.

E területen minden pedagógusnak, pedagógiai munkát segítőnek feladata, hogy mindig az adott tanórán, helyzetben és a tanórán kívüli színtereken a gyermekkel kapcsolatos

OM. 203406

minden tevékenységükben szem előtt tartják az alapelveket, és azt, hogy az egyes esetekben alkalmazott probléma megoldási stratégia hogyan hat az egész személyiségre.

Személyiségfejlesztés tekintetében kiemelt feladat:

- A gyermek testi és lelki fejlődése szakaszainak ismerete és figyelembe vétele.
- Az elvárt, az elfogadott közösségi normákhoz igazodó, helyes magatartási, viselkedési szokások kialakítása: személyes példamutatással, közös szabályok meghozatalával, a szabályok betartatásával, továbbá a gyakoroltatás eszközével (Iskolai-, osztály-, csoport szabályok, házirend és DÖK szabályzat) segítjük elő.
- A feladat- és szabálytudat erősítése.
- Közös óra segítségével a délutánban, mindez a team működésre, az egységes követelmény állításra is pozitívan hat.
- Az énkép, az önértékelés alakítása, a személyiség gazdagítása, formálása.
- Az érzelmi intelligencia fejlesztése, az érzelmi egyensúly, a fogékonyság, az aktivitás megteremtése.
- A kommunikációs és szocializációs képességek fejlesztése, gazdagítása, a szociális, közösségi és csapatmunka, a társakkal való együttműködés erősítése, egészséges versenyszellem kialakítása, a társas kapcsolatok, kötődések kialakítása.
- Az önmegvalósítás igényének kialakítása: olyan személyiségjegyek kialakítása - a tantárgyak sajátos tartalmával és eszközrendszerével - amelyek felkeltik a szakmák/foglalkozások iránti érdeklődést, segítve ezzel az eredményes szocializációt
- Az érdeklődés felkeltése a környezet esztétikai és más látható értékei iránt, a kreativitás, kreatív gondolkodás, a megismerő- és befogadó, alkotóképesség fejlesztése.

1.2.2. Boldogságóra program iskolánkban

Iskolánk a 2017/18-as tanévben pályázott a Boldog Iskola címre.

A Jobb Veled a Világ Alapítvány által működtetett Boldogság Intézet nyílt pályázatot hirdetett magyarországi és határon túli nevelési-oktatási intézmények számára „Boldog Iskola” és „Örökös Boldog Iskola” cím elnyerésére.

OM. 203406

A program kiemelt küldetése, hogy a pozitív pszichológia eredményeire építve adjon ötleteket és módszertani segítséget a boldogságra való képesség fejlesztéséhez az iskolás korosztály számára.”

A Boldogságórák csökkentik a tanulók szorongását, miközben erősíti önbizalmukat. Így nemcsak kiegyensúlyozottabbá válnak a gyerekek, de az iskolában is jobban teljesítenek.

A pályázat egyik feltétele, hogy az iskola legalább egy tanulócsoport bevonásával igazoltan tartson legalább egy Boldogságórát, és a program fenntartását a következő tanévben is vállalja.

A sikeres pályázat másik feltétele a Boldogságprogram/ Boldog Iskola program megjelenítése az iskola pedagógiai programjában.

Boldogságprogram és a Pedagógiai Program Iskolánk pedagógiai végcéljai, morális és funkcionális alapelveink, nevelési céljaink, a személyiségfejlesztéssel kapcsolatos pedagógiai feladataink összecsengenek a boldogságprogramban megfogalmazott célokkal:

„A Boldogságórák célja nem az, hogy problémamentes életmodellt állítson a fiatalok elé, hanem, hogy vezérfonalat adjon az iskolásoknak, hogy könnyebben nézzenek szembe a kihívásokkal, képesek legyenek megbirkózni a problémákkal, valamint a testi-lelki egészségmegtartás tényezőinek tanulmányozására adjon lehetőséget.”

A Boldogságórák:

A teljes Boldogságóra program 10 egymásra épülő témából áll, amelyek fokról fokra ismertetik meg a boldogság különböző összetevőit, feltételeit. Az egyes témakörök sorrendben:

1. Boldogságfokozó hála
2. Optimizmus gyakorlása
3. Kapcsolatok ápolása
4. Boldogító jócselekedetek
5. Célok kitűzése és elérése
6. Megküzdési stratégiák
7. Apró örömsök élvezete
8. Megbocsátás
9. Testmozgás
10. Fenntartható boldogság

A programhoz csatlakozó csoport/ok havonta legalább egy boldogságórát tart/tartanak, ahol feldolgozza/feldolgozzák az adott témát, illetve beépítheti a program témáját más

OM. 203406

személyiségfejlesztést szolgáló program megvalósításának kereteibe. Ajánlott a téma anyagát folyamatosan, több órán keresztül feldolgozni.

A témák feldolgozásánál az iskolára jellemző tanulásszervezési eljárásokat alkalmazzuk, szem előtt tartva az adaptív oktatás ismérveit.

1.3 Az iskola egészségnevelési és környezeti nevelési elvei

1.3.1 Az egészségfejlesztéssel kapcsolatos pedagógiai feladatok

Egészségnevelés az egészséggel kapcsolatos ismereteket és tudást bővíti, célja az egészséges életmód közvetítése. Az iskolai egészségfejlesztés az iskola egész életébe, mindennapjaiba beépülő tevékenység, amely során a pedagógusok a tanulók egészséggel kapcsolatos ismereteit bővítik, gyakoroltatják.

Az iskola egészségnevelési elvei

Az iskola az egészségfejlesztés legfontosabb színtere. A gyerekek hosszú éveket töltenek az iskolában, mely során érdemi hatást lehet gyakorolni a személyiségfejlődésükre, mely nagyban meghatározza az életmódjukban később kialakuló szokásokat. Az iskolának a gyermekre gyakorolt hatása többretegű, komplex kommunikáció. Ezen kommunikáció alatt mód nyílik az egészségesebb életvitel készségeinek, magatartásmintáinak kialakítására és begyakorlására. Ennek színtere a tanítási óra, osztályfőnöki óra, higiénés programunk és egyéb egészségnevelési programok keretében. Az egészségnevelésünk során az egészségi állapot erősítésére és fejlesztésére irányuló tevékenységet végzünk. Feladataink a következő területeket érintik: egészséges táplálkozás, aktív szabadidő eltöltése, mindennapos testmozgás, a személyi higiéné, a lelki egyensúly fenntartása, a családtervezési módszerek, az egészséges és biztonságos környezet kialakítása, az egészségkárosító magatartás elkerülése.

Kiemelt figyelmet fordítunk tanulóink egészségmegőrzéséhez kapcsolódó prevencióra, személyi higiénés programunk megvalósítása is ezt erősíti. Törekszünk folyamatosan figyelemmel kísérni, segíteni tanulóinkat egészségvédelmi ismeretek elsajátításában és megszilárdításában, mindezt felvilágosító tevékenységgel is támogatjuk elsősorban a védőnő segítségével. Osztályfőnöki, és tanórákon foglalkozunk családdal, családtervezéssel, csecsemőápolással. és az elsősegély nyújtási ismeretekkel. Intézményünk az arra rászorulóknak tisztálkodási lehetőséget biztosít, szükség esetén ruházatuk kiegészítésre, mosására. Mindez megjelenik az osztályok egészségnevelési programjaiban, amelynek alapja az intézmény Higiénés programja.

OM. 203406

Iskolánkba járó hátrányos helyzetű tanulóknál problémaként jelenik meg, hogy a személyes higiéniahoz szükséges eszközöket a család anyagi okok miatt nem képes biztosítani. Sok esetben a tisztálkodásra, fogápolásra és a mosásra sem fordítanak gondot. Továbbá kiemelten komoly gondot okoz az intézménybe járó serdülő lányok tisztasági csomagjának hiánya. Ahhoz, hogy a pedagógiai programban leírt egészségnevelési elveket, célokat elérjük, az intézményben elérhetővé kell tennünk és meg kell tanítanunk a használatukra is a tanulókat. Ehhez a szükséges tisztálkodási eszközöket biztosítanunk kell, **a fenntartó által a tárgyévben jóváhagyott többletköltség-táblázatban elfogadott költségek terhére.**

1.3.2. Az iskola környezeti nevelési elvei

Az iskola életében kiemelt szerepe van a környezeti nevelésnek. A tanítási órákon az egyes tantárgyak, illetve a szervezeten működő délutáni foglalkozásokon megjelenik a természetvédelem, a környezetvédelem. Fontosnak tartjuk, hogy a tanulók szeressék és védjék közvetlen és tágabb környezetüket. Diákjaink ne csak elméleti alapokat szerezzenek, hanem a környezetbarát –szemléletmód gyakorlati alapjait elsajátítva közvetítsék az iskolában tanultakat lakóhelyükön, vagy éppen családi környezetükben is.

Törekszünk arra, hogy a későbbi életükben a környezetük iránti felelős felnőttekké váljanak. Fontos számunkra, hogy a pályázati lehetőségeket és az anyagi forrásokat kihasználva eljuttathassuk diákjainkat erdei iskolába és egyéb tematikus táborokba, ahol a tanulók megismerhetik élő környezetüket, elsajátíthatják a természettel való együttélés mikéntjét. Az erdei iskola nemcsak a tanulás, hanem a csoportszervezés egyik speciális formája, hiszen itt, távol a családtól, a barátoktól, összezárva, és egymás segítségére utalva sokkal jobban meg lehet ismerni egymást. Jó segítség ez a pedagógusnak, mert ilyen viszonyok közt kap reális képet az osztályról.

Célunk olyan környezet elérése, ahol az egyik legfontosabb érték az ember munkájának és környezetének megbecsülése.

Ennek érdekében tanulóinkban ki kell alakítani:

- a környezettudatos magatartást, életvitelt
- az ökológiai szemléletmód alapjait
- az élő-és élettelen környezet értékeinek megbecsülésére, ápolására való törekvést
- a természet szeretetét
- az egészséges életmód iránti igényt

OM. 203406

Mindehhez felhasználjuk az iskolakert nyújtotta tevékenységeket, amelynek céljai:

- A kerti tevékenységek segítségével hasznos és értelmes időtöltés kialakítása és megszerettetése.
- Társas kapcsolatok fejlesztése, az osztályközösségek együttlétének támogatása.
- Közös tevékenységek, szülőkkel és pedagógusokkal végzett közös munka az iskolakerti tematikus programokon.
- Élményt adó, tanulói igényeknek megfelelő tanulási utak kialakítása.
- Ismeretek nyújtása és tapasztalatok szerzése a fenntartható fejlődés problémakörében.

Tevékenységi körök e téren:

- Az élő környezet megismerése, alakítása, védelme (növény, kertgondozás, iskolakert (ökokert), faültetés, madáretetés télen). Megemlékezés a világnapokról.
- Részvétel környezetvédő tevékenységekben (környezet takarítás, TeSzedd! akció).
- Környezetterhelés csökkentése (termékek, anyagok gazdaságos felhasználása, energiatakarékosság, szelektív hulladékgyűjtés, hulladékhasznosítás).
- Az ember alkotta környezet védelme. Közvetlen környezetünk – osztályterem, iskolaudvar – rendben tartása.
- A fenntarthatósági témahét programjaihoz való csatlakozás iskolai projekt keretében.

Az iskola minden pedagógusának és pedagógiai asszisztensének feladata, hogy környezettudatos magatartásával, munkájával példát mutasson az iskola összes tanulójának. Fenntarthatóságra nevelési munkacsoport koordinálja a közös munkát.

A kertészkedés alapjainak a tapasztalati úton való kialakítása rengeteg lehetőséget rejt magában, emiatt kezdtünk ezzel mélyrehatóbban foglalkozni. Ehhez nagy segítséget jelentett az Agrárminisztérium támogatásával indult országos iskolakert-fejlesztési programba („Iskolakert”) való bekerülés, amelyre idén sikeresen pályáztunk és a kapott eszközök, szerszámok, nagyban hozzájárulnak a munkák kivitelezésének megkönnyítéséhez, segítve az eredményesebb feladatellátást. Növénytermesztéssel kapcsolatos ismeretek hozzájárulnak az egészséges életmód kialakításához, az otthoni gazdálkodás alapjainak lerakásával az önellátást-önfenntartást elősegítő gazdálkodási ismeretek megszerzéséhez juthatnak hozzá diákjaink. A szabadföldi növénytermesztéstől kezdődően a konyhai felhasználáson keresztül egészen a termések feldolgozásáig, a télire való eltevésig, gyakorlatban szerzett tudáshoz juttatjuk őket.

További feladataink:

- biogazdálkodási ismeretek gazdagítása,

OM. 203406

- talaj, növény és az ember kölcsönhatásának felismertetése,
- családi gazdálkodás előnyeinek megismertetése.

Terápiás kert:

Iskolánk az elsők közt került be abba a projektbe, ahol a terápiás tájtervezés eszközrendszerének felhasználásával terápiás kert kialakítására került sor. A természeti környezet egészségre gyakorolt hatása ismert. Tanulóink esetében a kertben eltöltött idő nemcsak fizikai jóllétük, de mentális állapotuk javítására, lelki egészségükre is kedvező hatást gyakorol. A kertgondozás, a növények ápolása türelmet, gondoskodást igényel, és ráirányítja a figyelmet a természet szépségeire.

A kertápoláshoz, növényültetéshez szükséges elméleti ismereteket és a természetből szerzett tapasztalatokat a kertészkedéssel átültetjük a gyakorlatba, így tanulóink részt vesznek környezetük szépítésében a növények „életének”, fejlődésének alakulásában, ez a konstruktív tevékenység a pihenés, kikapcsolódás mellett az alkotás, a teremtés érzésével szintén terápiás hatást gyakorol a lélekre.

Fizikai előnyök:

- izomerő, állóképesség növekedése
- finommotorikus képességek javulása
- mozgáskoordináció javulása
- egyensúlyérzék javulása

Mentális hatások:

- figyelemkoncentráció javulása,
- kitartásra ösztönöz,
- megfigyelőképesség javulása
- problémamegoldó képesség, döntéskéesség javulása
- feszültség oldása, növekvő stressztűrés – önuralom javulása
- magasabb önértékelés, növekvő önbizalom

Szociális kompetenciák:

- javuló tendencia mutatkozik az együttműködési készség területén, csoportmunkában való részvétel hatékonysága, kommunikációs készség és késztetés
- önálló munkavégzésre vagy utasítások követésére való képesség javulása
- növekszik az élő természettel szembeni kötelezettségvállalás, felelősségérzet

Kognitív képességek:

- új ismeretek, tevékenységi területnek megfelelő szakszavak, szavak elsajátítása

OM. 203406

- már tanult ismeretek felfrissítése

Érzékszervi stimuláció:

- virágok, növények látványa – természet szépségeinek felfedezése
- fűszer-és gyógynövények illata, íze
- természet hangjai
- bazális stimuláció

A kertben végzett tevékenységek tanulóink állapotának figyelembe vételével korlátaikhoz igazíthatók. Igyekezünk minden tanulóinkban kialakítani azt a képességet, mellyel nyitottá válnak az őket körülvevő környezet szépségeinek befogadására és alakítására.

Tudatosan figyeltünk eddig is arra, hogy kertünkben olyan növények is legyenek, amelyek közvetlenül is hatnak az egészségünkre-, és ezekkel tanulóink megismerkedjenek - így fűszer- és gyógynövény kertet már kialakítottunk (menta, citromfű, kamilla, levendula, stb.).

A kert által nyújtott lehetőségek:

- tanítási órák megtartására alkalmas hely,
- a rendezett környezet által kínált kikapcsolódás, esztétikai élmény,
- feszültség-és stresszoldó tevékenységek,
- betakarítás, szüretelés öröme,
- termények felhasználása, hasznosítása (háztartási ismeretek).

A **készségfejlesztő évfolyamok** kiemelt fejlesztési területe a fenntartható és környezettudatos életmód kialakításának képessége, felelősségérzet elmélyítése a gondozásukra bízott növényekért. A kertápolás, növények gondozása e mellett olyan gyakorlati tapasztalatokkal vérteti fel őket, melyek megalapozhatják egy hasznos érdeklődési kör kialakulását, mindez lehetővé teszi a későbbiekben a minél önállóbb életvezetés, önellátás megalapozását, vagy éppen a pályaorientációs elképzeléseket erősíti meg. Ezeken az évfolyamokon a tanulók felkészülnek az eltérő érdeklődés és kompetenciastruktúra szerint annak a gyakorlati tevékenységnek a kiválasztására, mely a tervezett életcélhoz kötődik – így megfelelő motiváció biztosításával újabb lehetőségeket kínálunk fel nekik.

Integrált munkavégzésre képes tanulóink számára elérhetővé válnak a következő szakmák:

- udvaros
- kert-és parkápoló

Integrált munkavégzésre nem képes tanulóink elsajátítják:

- a palántanevelői ismereteket, mely később jövedelmet, bevételi forrást jelent számukra.

OM. 203406

Elnyertük az Ökoiskola címet. Ennek megfelelően vállaltuk, hogy pedagógiai programunkat és a helyi tantervet a fenntarthatóság és a globális felelősségvállalás értékrendje szerint úgy alakítjuk ki, hogy azokban méginkább kifejezésre jussanak a környezettudatosság és az egészségtudatosság alapelveit magukban hordozó pedagógiai tevékenységek. Az iskola honlapján rendszeresen hírt adunk az intézményünkben folyó, a fenntarthatóságra neveléssel kapcsolatos program végrehajtásáról.

Megalakult intézményünkben a Fenntarthatóságra nevelési munkacsoport, mely az előbbi két munkacsoport - Egészségnevelési -és Környezetvédelmi munkacsoport - célkitűzéseit ötvözve közös munkaterv alapján koordinálja az ehhez kapcsolódó tevékenységeket. Az épített, a természeti és a társadalmi környezettel kapcsolatos ismeretek tervezetten, rendszerszerűen jelennek meg a mindennapi gyakorlatban, így módon járulunk hozzá a fenntarthatóságra nevelés globális célkitűzésének megvalósulásához és ezzel együtt az ún. „zöld” kompetenciák beépüléséhez a tanulók személyiségébe.

Célunk és feladatunk:

- fenntarthatóság értékeinek beépítése a minden napi élethelyzetekbe,
- rendszerszemléletű gondolkodás kialakítása,
- tapasztalati úton szerzett ismeretek nyújtása,
- természet-és társadalomtudományos ismeretek elmélyítése - komplexitás elvének érvényesítésével,
- újrachasznosításban rejlő kreativitás fejlesztése,
- önálló tanulás/ munkavégzés szervezési képességének fejlesztése,
- felelős, aktív cselekvés,
- közösségépítés,
- szülőkkel való kapcsolattartás kibővítése.

Az iskola minden pedagógusának és gyógypedagógiai asszisztensének feladata, hogy környezettudatos magatartásával, munkájával példát mutasson az iskola összes tanulójának. Környezetvédelmi munkacsoport koordinálja a közös munkát.

1.4. A közösségfejlesztéssel kapcsolatos pedagógiai feladatok

Közösségfejlesztési munkánk elsősorban az osztályközösségekre épít, de a diákönkormányzat is jelentős szerepet tölt be ezen a területen. A közös tevékenységek, a tanulás, a műveltség megszerzése érdekében köthetünk olyan megállapodásokat, amely az egyént támogatja,

OM. 203406

megvalósításuk a gyermekközösségben történik, a közösség támogatásával. A közös iskolai programvállalás, a kirándulások, a tanórákon alkalmazott módszerek segítik a gyerekek kooperációjának működését, erősítik az egymás iránt érzett és vállalt felelősséget.

1.4.1 A tanítási órán megvalósítható közösségfejlesztő feladatok:

A közösségfejlesztés már az iskolába lépéskor megkezdődik, ami az előkészítő szakasz szokásrendszere kialakításának egyik feladata, minden évfolyamon amikor csak lehetőség van rá, közös tevékenységekkel végezzük a közösségformálást.

A tanulmányi kirándulások szervezése is hozzájárul az osztályok közösségfejlesztéséhez. A tanulmányi kirándulások meghatározott célok és feladatok köré szerveződnek, melynek alapját a tantárgyi kapcsolódás szolgálja. A közös helyszíni megfigyelések, a tapasztalati úton való ismeretszerzés lehetőségét hordozzák magukban. Az élményalapú oktatás, nevelés egyik fontos színtere.

Kiemelt feladataink:

- közösen az osztály a tantárgyi kapcsolódást biztosító helyszínekre jusson el, fedezzék fel szűkebb és tágabb környezetüket együtt
- csoportosan szerezzenek új ismereteket, támaszkodjanak a már meglévő tudásukra és tapasztalatukra, és szerezzenek új ismereteket csoportosan, miközben jobban megismerik egymást és a közösségépítés is megvalósul.

1.4.2 Az egyéb foglalkozások közösségfejlesztő feladatai:

Az alsó tagozatban az osztálynév, keretjáték a közösségalkotás legjobb színtere. Ennek folytatására a felső tagozatban is lehetősége van a közösségnek. Az alkalmilag/tematikusan szerveződő programok is támogatják ezt, akár vegyes összetételű csoportokkal. Ehhez társul és végigkíséri valamennyi évfolyamot a közös programok, rendezvények, az önként vállalt feladatok. A projekt szemlélet erősítése érdekében a tanév során a rendezvények szervezését egy-egy pedagógus is felvállalhatja, aki alkalmilag és tematikusan szerveződő, vegyes összetételű csoportokat alkot a tanulókból.

A táborok szervezése, tábori programokhoz való csatlakozás is a tanórán kívüli tevékenységek megvalósításával támogatja és erősíti a közösségépítés céljait. Megvalósítása számos olyan lehetőséget kínál tanulóinknak, hiszen olyan helyszínekre juthatnak el általa, olyan élményekben lehet részük, amit egyébként többségük valószínű, hogy nem tapasztalhatna meg.

A táboroztatás célja és feladatai:

- környezettudatosság fejlesztése,
- alapvető elsősegély nyújtási ismeretek elsajátítása,
- közlekedési ismeretek elmélyítése,
- testi-lelki egészségre nevelés,
- rendszeres testmozgás igényének kialakítása,
- csapatépítés, együttműködési készség fejlesztése,
- természet növény-és állatvilágának megfigyelése,
- szabályok betartásának képessége, odafigyelés egymásra.

1.4.3 A diák-önkormányzati munka közösségfejlesztési feladatai:

A diákönkormányzat célja és feladata, hogy biztosítsa a gyermeki jogok megvalósulását és kötelezettségek teljesülését az intézményben. Tartsák tiszteletben egymás jogait, vigyázzanak önmaguk és társaik testi épségére, tulajdonukra. Legfőbb kötelességük közös megállapodásaik betartása. A diákság a megfelelő szervezeti keretek között maga dönt a diákélet fontos kérdéseiben. Az intézménybe kerülő tanulók/felnőttek az iskolai közösség tagjává avatás során válhatnak.

1.4.4 A szabadidős tevékenység közösségfejlesztő feladatai:

- Az egész napos foglalkoztatás lehetőséget teremt az osztályközösségek együttlétének támogatására. Nyitott iskolánk a szülők részvételének is teret ad. A szabadidő közös eltöltése, közös programok megvalósítása, az együttes cselekvést segítik. A tanév során tanulmányi kirándulást szervezünk. Továbbá fontos számunkra, hogy a pályázati lehetőségeket és az anyagi forrásokat kihasználva eljuttathassuk diákjainkat erdei iskolába és egyéb tematikus táborokba.
- saját vállalkások a közösséget erősíthetik. Iskolánk hagyományait rendszeres tevékenységei jelentik. A tevékenységeket a gyermekek szükségletei irányítják, vannak rendszeresen előforduló események és szokások, a programok szervezéséhez a gyermekek igényeik alapján kapnak segítséget. Hagyományaink a gyermekek hagyományai kell, hogy legyenek, ennek érdekében meg kell várni a szokások természetes alakulását: elhalását és születését. Mi pedagógusok szeretnénk segíteni a gyermekeket abban, hogy ünnepeik emlékeztetése legyenek, a megemlékezések érthető információkat közöljenek, a gyerekek lehetőség szerint aktívan vegyenek részt

OM. 203406

ünnepségeinken. A megemlékezések és ünnepségek, ha iskolai szintűek, a tanulók egészét vonják be az ünnepi készülődésbe, és lehetőség szerint az ünnepbe is. Eddigi hagyományainkat az éves iskolai munkatervben rögzítjük.

1.5 A pedagógusok helyi feladatai, az osztályfőnökök feladatai

A pedagógus alapvető feladata a rábízott tanulók nevelése, oktatása. Folyamatos önképzéssel meglévő ismereteit bővíti, a korszerű módszerek megismerésére és alkalmazására nyitott, folyamatosan követi a szakmai és tartalmi szabályozók változásait. Igénye van az önfejlesztésre. Részt vesz intézményi innovációban. A kerettantervben előírt törzsanyag átadása, elsajátításának ellenőrzése, értékelése a tanuló önmagához mért fejlődése alapján, a tanuló egyéni fejlesztési tervében foglaltak figyelembe vételével.

A pedagógusok legfontosabb helyi feladatait az alábbiakban határozzuk meg.

1.5.1. Pedagógusok felelősségei:

- Munkáját a Pedagógiai Program és az intézményi külső és belső elvárás-rendszer szellemében, az SZMSZ-ben és a Házi rendben meghatározottak, és az iskolai dokumentumok (pl. éves munkaterv) betartásával végzi.
- Munkavégzése során szem előtt tartja az intézményi önértékelés elvárás-rendszerét.
- Személyes felelősséggel tartozik a tanulókkal kapcsolatos adatok, tanügyi dokumentumok pontos vezetéséért.
- Nevelőmunkáját folyamatosan tervezi, ennek írásos dokumentuma a foglalkozási terv/tanmenet.
- Felelős a tanulói és szülői személyiségi jogok maximális tiszteletben tartásáért.
- Bizalmasan kezeli a kollégákkal és az osztályokkal kapcsolatos információkat.
- Maradéktalanul betartja az adatkezelés rá vonatkozó szabályait.

1.5.2. Pedagógusok feladatai:

- A pedagógusok feladatainak részletes listáját személyre szabott munkaköri leírásuk tartalmazza.

A helyi tanterv és az intézmény Pedagógia Programjában megfogalmazott nevelési elvek és fejlesztési célok közvetítése:

OM. 203406

- az intézmény munkatervében, a tanmenetben és az egyéni fejlesztési tervben meghatározott feladatok teljesítése, amelyek a délutáni programtervekben is megjelennek
- a hatályos jogszabályok, az intézményi szabályzatok, belső utasítások betartása és betartatása,
- javító, osztályozó vizsgák lebonyolítása,
- szertárrendezés, a leltárak és közös helyiségek rendben tartása,
- a tanítási órákra, délutáni foglalkozásokra felkészülés
- a tanulók írásbeli munkáinak, füzetének rendszeres javítása, javíttatása
- a tanulók munkájának (írásbeli, szóbeli) rendszeres értékelése,
- a megtartott tanítási órák dokumentálása, az elmaradó és a helyettesített órák vezetése,
- a tanulók fejlesztésével kapcsolatos feladatok,
- iskolai programok szervezése, ünnepségeken való részvétel,
- a vállalt és kijelölt feladatok ellátása (munkaközösség vezetői, DÖK, gyermek- és ifjúságvédelmi és egyéb intézményi feladatok)
- a gyermek és ifjúságvédelemmel kapcsolatos feladatok segítése, megoldása közösen az osztályfőnökkel
- családlátogatás, szülői értekezleteken, fogadóórákon részvétel
- részvétel nevelőtestületi és munkaközösségi értekezleteken, megbeszéléseken,
- részvétel a munkáltató által elrendelt továbbképzéseken,
- a tanulók felügyelete óráközi szünetekben, tanítást megelőző és hazautazás előtti időben
- a Diákönkormányzat munkájának támogatása
- hivatali titok megőrzése
- pályázatok lebonyolításában, intézményi innovációkban való részvétel
- iskolai dokumentumok készítésében, felülvizsgálatában való közreműködés
- osztálytermek rendben tartása és dekorációjának kialakítása.
- javaslatot tesz a tanulók jutalmazására, elmarasztalására
- tanulóit rendszeresen tájékoztatja az intézményi feladatokról, azok megoldására mozgósít
- tanítás nélküli munkanapon az igazgató által elrendelt szakmai jellegű munkát végez

OM. 203406

- értékeli a tanulók magatartását, szorgalmát, dicséretre a javaslatát a nevelőtestület elé terjeszti
- az osztályban a személyi higiénés szokások kialakítását segíti a Higiénés program
- hospitál havonta 2 alkalommal
- figyelemmel kíséri az osztály fegyelmi helyzetét
- ellátja az adminisztratív teendőket: napló vezetése, ellenőrzés-értékelés, osztályozás, félévi, év végi osztályozás, hiányzás dokumentálása, mindezek adminisztrálása az e-naplóban.

1.5.3. Az osztályfőnök

Az osztályfőnököt az igazgató bízta meg lehetőség szerint minden tanév végén a következő tanévre, elsősorban a felmenő rendszer elvét figyelembe véve. Az osztályfőnökre is vonatkoznak a pedagógusra kijelölt feladatok, ezen kívül további feladatai:

- Minden tanév első hetében ismerteti osztályával az iskolai házirendet,
- az évfolyamnak és a szükségleteknek megfelelően felhívja a figyelmet egyes előírásaira.
- A tanév első óráján osztálya számára megtartja a tűz-, baleset- és munkavédelmi tájékoztatót, az oktatásról szóló feljegyzést készít, a jelenléti ívet aláírhatja a tanulókkal.
- segíti és koordinálja az osztályban tanító pedagógusok munkáját, „látogatja” óráikat, működteti a csapat
- családlátogatáson vesz részt, kapcsolatot tart a szülőkkel és szülői értekezletet tart
- tájékozódik a rábízott tanulók neveltségi szintjéről, osztályban, egyéb közösségekben elfoglalt helyéről, életviteléről, környezetéről
- figyelemmel kíséri a tanulók tanulmányi előmenetelét, ha a tanuló tanulmányi munkája negatív irányba változik, írásban tájékoztatja/értesíti a szülőt legalább a félév és évvége előtt 1 hónappal
- közösen a teammel értékeli a tanulók magatartását, szorgalmát, dicséretre/elmarasztalásra javaslatát a nevelőtestület elé terjeszti, a tanulókat saját hatáskörében is jutalmazza (pl. osztályfőnöki dicséret).
- Fegyelmező intézkedéseket hoz, fegyelmi vétség esetén eljárást kezdeményezhet.
- ellátja az osztályával kapcsolatos ügyviteli teendőket: napló vezetése, ellenőrzése, félévi, év végi statisztika elkészítése, bizonyítványok, törzslapok megírása, 8.

OM. 203406

osztályban a továbbtanulással kapcsolatos adminisztráció elvégzése, hiányzások, igazolásainak begyűjtése, adminisztrálása az e-naplóban, a hiányzással kapcsolatosan a szükséges intézkedések megtétele, szakértői és kontroll vizsgálatokhoz a felterjesztés elkészítése.

- A védőnő értesítése után, osztálya kötelező orvosi vizsgálaton való részvételét segíti
- kiemelt figyelmet fordít az osztályban előforduló gyermekvédelmi feladatokra, és a hozzá kapcsolódó külső szakemberekkel (pszichológus, pszichiáter, családgyógyász) együttműködik.
- közreműködik a tanulói tankönyvtámogatások iránti kérelmek összegyűjtésében és elbírálásában, figyelemmel kíséri a szakértői vélemények érvényességét
- javaslatot tesz az iskolai munkaterv osztályát, évfolyamát érintő pedagógiai, szervezési stb. feladataira,
- részt vesz, felkészíti osztályát érintő iskola hagyományos rendezvényeire, ünnepségeire, a team társával, pedagógus kollégáival együttműködve, szervezi osztálya szabadidős foglalkozásait.
- kirándulásokat, közös kulturális programokat szervez osztálya tanulói számára. Ezek tervéről, programjáról és tapasztalatairól tájékoztatja az intézményvezetőt, valamint a szülőket.
- az osztályában tanuló gyermekekről gyűjtött egyéni megfigyelési tapasztalatait, az érvényes diagnosztikai eredményeket, valamint a Szakértői Bizottság véleményét és javaslatát az osztályban tanító pedagógusokkal ismerteti, ezeket közösen elemzik, és a továbbhaladási célokat meghatározzák
- Szükség esetén — az intézményvezető hozzájárulásával — az osztályban tanító tanárokat és az érintett más pedagógusokat tanácskozássra hívja össze.

1.6 A kiemelt figyelmet igénylő tanulókkal kapcsolatos pedagógiai tevékenység

A köznevelési törvény meghatározása alapján kiemelt figyelmet igénylő gyermekek, tanulók:

- különleges bánásmódot igénylő gyermek, tanuló
- sajátos nevelési igényű gyermek, tanuló,
- beilleszkedési, tanulási, magatartási nehézségekkel küzdő gyermek, tanuló,

OM. 203406

- kiemelten tehetséges gyermek, tanuló
- a gyermekek védelméről és a gyámügyi igazgatásról szóló törvény szerint hátrányos és halmozottan hátrányos helyzetű gyermek, tanuló.

Minden tanulónknak esélyt kell kapnia a képességei szerinti fejlődésre: a szociokulturális hátrányainak leküzdésére, felzárkózására; a kiemelkedő képességű tanulóknak tehetségük kibontakoztatására.

Célunk, hogy biztosítsuk minden gyermek számára a lehetőséget képességei kibontakoztatásához. Az esélyegyenlőség biztosítása érdekében szándékunk, hogy olyan támogató környezetet alakítsunk ki, olyan módszereket, eljárásokat alkalmazzunk, melyek lehetővé teszik minden egyes tanulónk képességeinek maximális kibontakozását.

Az egyéni fejlesztés, Egyéni fejlesztési terv alapján, a tanórákon, a tanórán kívüli foglalkozásokon a délutáni fejlesztő és egyéb programokon folyamatosan történik.

1.6.1 A tehetség, képesség kibontakoztatását segítő tevékenységek

A diagnosztikus vizsgálatok (Szakértői bizottságok véleménye) által feltárt, vagy a mindennapi tevékenységben megnyilvánuló tehetséget lehetőségeinkhez mérten igyekszünk támogatni. A délutáni programokon, szabadfoglalkozásokon, alsó és felső tagozaton is lehetőségünk van a tehetségek támogatására. Pályázati forrásból, külső partneri támogatásból is lehetséges a tehetségtámogatás, **valamint a fenntartó által a tárgyévben jóváhagyott többletköltség-táblázatban elfogadott költségek terhére.**

A tehetségfejlesztés lehetőségei iskolánkban:

- differenciált tanórai munka
- tehetséggondozó programok (kézműves, kosárfonás, beás nyelv, fonalgrafika)
- felkészítés versenyekre, pályázatokon való részvétel
- felkészítés szakma tanulására
- személyes beszélgetések, biztatás, jutalmazás megfelelő formáinak megkeresése
- a tehetségek szakemberhez való irányítása - aki gondoskodik megfelelő fejlesztésükről

Törekszünk arra, hogy tanulóinkat felkészítsük és eljuttassuk minél többféle versenyre.

Minden évben részt veszünk:

OM. 203406

<u>Versenyek:</u>	<u>Helyszín:</u>	<u>Időpont:</u>
Felfénylő szavak – versmondó verseny	Keszthely	március
Komplex tanulmányi verseny	évente változó	április
Koncz Dezső tanulmányi verseny	változó helyszín	április
Háztartástan verseny (Készségfejlesztő osztály)	változó helyszín	április
Gyöngyhalász Tanulmányi Verseny	változó helyszín	május vége
Ki Mit Tud?	Kaposvár	május
Rajzpályázatok	Somogy megye, országos	kiírások szerint

Iskolánkban rendszeresen megrendezzük:

Magyar népmese napja	szeptember
Költészet napi szavalóverseny	április
Szépíró verseny	május

Rendezvényeinkre, megemlékezéseinkre, ünnepeinkre való műsoros felkészülések is a tehetséggondozást szolgálják.

1.6.2 A tanulási kudarcnak kitett tanulók felzárkózását segítő program

- habilitáció, rehabilitáció
- differenciálás a tanórákon és a délutáni foglalkozásokon
- gyógytestnevelés foglalkozásai
- logopédiai foglalkozások

OM. 203406

- egyéni bánásmód alkalmazása tanórán, délutáni foglalkozásokon
- halmozottan fellépő fogyatékoság miatti speciális foglalkoztatás
- egyéni fejlesztő foglalkozás
- boldogságóra
- ökoiskolai program megvalósításában a részvétel
- iskolakert működtetése

1.6.3 A gyermek- és ifjúságvédelemi feladatok ellátása

Iskolánkban valamennyi pedagógus közreműködik a gyermek- és ifjúságvédelemi feladatok ellátásában, a tanulók fejlődését veszélyeztető körülmények megelőzésében, feltárásában, megszüntetésében. E tevékenység kiterjed a tanórai és a tanórán kívüli területekre egyaránt.

- Intézményünk fontosnak tartja a rászorult, veszélyeztetett helyzetben lévő gyermekek megsegítését, védelmét. Kiemelt területként kezeljük a gyermekek veszélyeztetettségének megelőzését és megszüntetését. Együttműködünk a gyermekjóléti szolgálatokkal, a gyermekvédelmi rendszerhez kapcsolható feladatokat ellátó személyekkel, intézményekkel, hatóságokkal. Ezt a feladatot az osztályfőnök látja el.

Az iskolában a gyermek- és ifjúságvédelemi feladatokat az osztályfőnökök látják el az osztályban tanító pedagógusok támogatásával és segítségével.

A gyermek- és ifjúságvédelemi feladatok a következők:

- A tanulók, szülők tájékoztatása: kihez és hova fordulhatnak segítségért a tanulók érdekében.
- Családlátogatásokon megismerni a problémás tanulók környezetét, rendszeresen kapcsolatot tartani a szülőkkel.
- Gyermekbántalmazás esetén értesíteni a Gyermekjóléti Szolgálatot.
- Esetmegbeszélések szervezése, külső szakemberek bevonása.
- A tehetségekkel és a hátrányos helyzetűekkel való egyenrangú törődés.
- Az esélyegyenlőséget, esélyteremtést segítő oktatási-nevelési formák alkalmazása,
- A társadalmilag hátrányos helyzetű tanulókkal és a különleges ellátást igénylő tanulókkal való tervszerű foglalkozás elvárás iskolánk dolgozóival szemben.

1.6.4 A szociális hátrányok enyhítését segítő tevékenység

- Iskolánkban nagyon magas a hátrányos- és halmozottan hátrányos helyzetű tanulók száma. A gyerekek többsége rendkívül rossz szociokulturális körülmények közt él. A szociális hátrányok enyhítését tevékenységeink minden szintjén érvényre juttatjuk. Az előkészítő szakaszban az iskolai tanulmányok megkezdéséhez elengedhetetlen tudások megszerzését biztosítjuk a tanulóknak. A könyvtárhasználatot támogatjuk, informatikai oktatást, már első osztálytól biztosít programunk. Célja: szociális hátrányaikat enyhítsük. Tanulóinknak - évente legalább egyszer - iskolai források igénybevételével tanulmányi kirándulást szervezünk. Az osztályfőnökök segítségével a tanulmányaikat eredményesen folytató tanulóink ösztöndíjpályázatokon vehetnek részt.

1.7 Az intézményi döntési folyamatban való tanulói részvételi rendje

A köznevelési törvény a diákság döntési folyamatba való bevonását, részvételét és módját a Diákönkormányzat szabályzata határozza meg. Az osztályközösségek által delegált tanulókból létrejövő diákönkormányzat saját működési rendjét meghatározza.

1.8 Kapcsolattartás a szülőkkel, tanulókkal, az iskola partnereivel

1.8.1 Tanulók közösségét érintő kapcsolattartási formák:

- Diákönkormányzat gyűlései
- Diák közösség tájékoztatása az iskolavezetés részéről a diákönkormányzati munkát segítő felnőtt segítségével, aktualitások és egyéb mindenkit érintő esetekben közvetlenül
- DÖK tájékoztatás a feladatokról, felhívásokról faliújságon keresztül, illetve közvetlen megkeresésekkel

1.8.2. A szülők közösségét érintő együttműködési formák

A szülői jogok érdekérvényesítő szerve a Szülői Munkaközösség.

A Szülői munkaközösség munkáját a szülői kapcsolattartást koordináló pedagógus segíti. Szervezett formában évi 2-3 alkalommal tart összejövetelt, illetve szükség szerint, amikor az intézmény életében olyan események történnek, melyekhez szükséges a szülők véleményezése, illetve közreműködése.

OM. 203406

Igény szerint a szülő az intézmény vezetőjét, a gyermeke nevelése-oktatásában résztvevő pedagógusokat tanítási idő alatt felkeresheti, ha ez a foglalkozások rendjét nem zavarja.

Ahhoz, hogy a szülők igazi partnerek legyenek a nevelésben, oktatásban rendszeres tájékoztatásra van szükségük.

Ennek formái:

- Szülői értekezlet
- Nyílt nap
- Családlátogatások
- Iskolai rendezvények, bemutatók, kiállítások
- Pályaválasztási segítségnyújtás

1.8.3. Kapcsolat az iskola külső partnereivel

A nevelés hatékonysága érdekében maximálisan jó együttműködésre kell törekednünk a szülőkkel, a családokkal. Ezért a már hagyományosnak mondható formák (szülői értekezlet, családlátogatás, "nyílt nap") mellett újabb lehetőségekkel is nyitnunk kell: iskolai és osztály szinten megvalósított közös rendezvényekre, ünnepségekre (farsang, advent, karácsony, anyák napja, közös kirándulás, túra, iskolakert stb.) meghívjuk a szülőket.

Szakmai kapcsolatot építünk a települési és környékbeli óvodákkal és iskolákkal. Igény szerint nyitott napon mutatjuk be intézményünket a szülőknek és az érdeklődőknek. Jó gyakorlataink terjesztésének színterei azok az intézmények, akikkel jelenleg kapcsolatban állunk. Mentoráló és Bázis intézményi működés során szakmai napot szervezünk, ahol bemutatjuk intézményünket és a munkánkat. A Bázis intézményi programban résztvevő és az utazó gyógypedagógiai hálózat keretében ellátott intézményekkel rendszeres és kölcsönös együttműködést alakítottunk ki.

A Marcali Szociális és Egészségügyi Szolgáltató Központon belül adott települések családgondozóival és a védőnővel is szoros, mindennapos együttműködés jellemző. Intézményünk jelzésére a Marcali Rendőrkapitányságtól megfelelő segítséget kapunk.

Iskolánk sokféle külső kapcsolatot ápol, melynek egy része szakmai jellegű. Ezek jelenleg: ELTE-BGGYK, PTE Pedagógiai tanszéke, Kaposvári Egyetem stb. Továbbképzéseken, konferenciákon szakmai megbeszéléseket folytathatunk más iskolák pedagógusaival

A Magyar Máltai Szeretetszolgálat támogatását élvezzük évek óta (rendezvények, ajándécsomagok)

OM. 203406

Nevelési céljainkat, különösen az erkölcsi normák közvetítését és elfogadtatását szolgálja a szervezett hitoktatás. A hitoktatás szervezését, feltételeinek biztosítását az iskola, az oktatást az egyház hitoktatója végzi. Kiemelt fontosságú ezért az egyház helyi vezetőivel, illetve hitoktatóival kialakult folyamatos és korrekt együttműködés fenntartása.

Az intézmény, mint a település szerves része lehetőségeihez mérten vállal szerepet környezete kulturális életében. Iskolai rendezvényeinkről, programjainkról tudósításainkat a honlapon megjelentetjük. Tanulóink munkáikkal részt vesznek különböző pályázatokon, a helyi és környékbeli pályázatokon, versenyeken részt veszünk.

Az iskolai munka megfelelő színvonalon való ellátásához a külső cégek segítségét kérjük, velük közvetlenebb kapcsolatot alakítunk ki.

Az Oktatási Hivatal Bázisintézménye

Bázisintézményként a szakmai programjaink megvalósításán túl a külső kapcsolataink elmélyítését is szolgálják.

"A bázisintézmény olyan megyei, járási, esetleg országos szinten magas presztízsű hagyományokkal rendelkező, infrastruktúrában a feladatellátáshoz megfelelő módon felszerelt, egyedi, más intézmények számára is példaértékű, működésében koherens, befogadó, gyermekközpontú pedagógiai gyakorlattal, szakmai módszertani, szervezeti kultúrával és innovációval rendelkező, és ezt publikálni, valamint szakmai szolgáltatásként átadni képes intézmény, mely alkalmas adott területen magas színvonalú, hatékony tudásmegosztásra."

Intézményünk 2017-től az Oktatási Hivatal Bázisintézményeként működik. Vállal feladatunk, hogy a Kaposvári Pedagógiai Oktatási Központ intézményeivel, pedagógusaival a már működő jó gyakorlatainkat átadjuk, nyilvánossá tegyük. Intézményünk a többségi intézmények sajátos nevelési igényű tanulóinak nevelésére, oktatására kínál működőképes megoldásokat az érdeklődő intézmények számára.

Bázisintézményi célok, feladatok:

- Nevelési-oktatási gyakorlatunk átadása, elterjesztése, megismertetése, valamint más köznevelési intézmények értékelvű szakmai fejlesztő tevékenységének támogatása.
- Célunk, hogy a pedagógusok fogadják el az integrációt, az ehhez kapcsolódó módszerek, eszközök, eljárások szervezeti szinten épüljenek be a mindennapokba.

OM. 203406

- További célunk, hogy mind a bázisiskola, és mind az innovációban és adaptációban részt vevő pedagógusok között pedagógiai-szakmai együttműködés induljon el a pedagógiai hatékonyság és a tanulói eredményesség érdekében.
- Kiemelten fontos feladatunknak érezzük az integráló tantestületek szemléletének alakítsa a másság elfogadása, a tolerancia érdekében.
- Igény szerint helyet és lehetőséget biztosítunk a megyében működő pedagógiai szakmai műhelyek, bemutató órák, tanulmányi versenyek, pedagógus továbbképzések megtartásához és bázisintézményi tevékenységünkkel támogatni szeretnénk a környezetükben a pedagógiai szakmai közélet fejlődését.

1.9. A tanulmányok alatti vizsga vizsgaszabályzata

1.9.1 A vizsgaszabályzat célja, hatálya

A vizsgaszabályzat célja

A tanulmányi követelményeknek eleget nem tevő tanulóknak, nyújtson lehetőséget, illetőleg a magántanulók kötelezettsége, hogy vizsgabizottság jelenlétében számot adjon az adott tanév/félév tanulmányi követelményeinek teljesítéséről. A tanulmányi kötelezettséget egy tanévnél hosszabb vagy rövidebb idő alatt teljesítők is osztályozó vizsgát tehetnek.

A vizsgaszabályzat hatálya

Jelen vizsgaszabályzat az intézmény által szervezett *tanulmányok alatti vizsgákra*, azaz:

- *osztályozó vizsgákra*,
- *javítóvizsgákra*

vonatkozik.

Hatálya kiterjed az intézmény valamennyi tanulójára:

- aki osztályozó vizsgára jelentkezik,
- akinek osztályozó vizsgát kell tennie (magántanulók),
- akit a nevelőtestület határozatával javítóvizsgára utasít.

Kiterjed továbbá az intézmény nevelőtestületének tagjaira és a vizsgabizottság megbízott tagjaira.

1.10 Az iskolaváltás, valamint a tanuló átvételének szabályai

Iskolánkba a tanulók a Szakértői Bizottság javaslata alapján kerülnek felvételre/átvételre.

1.11 Az enyhe értelmi fogyatékos tanuló

Az enyhe értelmi fogyatékos tanulók gyógypedagógiai értelemben a tanulásban akadályozott gyermekek körébe tartoznak, akik az idegrendszer biológiai és/vagy genetikai okokra visszavezethető gyengébb funkcióképessége, illetve a tartósan kedvezőtlen környezeti hatások miatt a neurológiai érés lelassulása folytán tartós, átfogó tanulási problémákat mutatnak.

2. Az enyhe értelmi fogyatékos tanulók nevelési-oktatási szempontú jellemzői

Az enyhe értelmi fogyatékos gyermekek oktatását-nevelését-fejlesztését elláthatja gyógypedagógiai intézmény, iskolai osztály és/vagy a többi tanulóval részben vagy egészben együtt, azonos iskolai osztályban együttnevelést biztosító befogadó iskola.

Az enyhe értelmi fogyatékos tanulók nevelési folyamatát meghatározó irányelvek és szempontok:

- tanulásban akadályozottak pedagógiája szakirányon vagy (korábban) oligofrénpedagógia szakon végzett gyógypedagógus vesz részt a nevelési-oktatási és/vagy fejlesztési folyamatban, valamint szükségszerűen más szakirányon végzett gyógypedagógus és/vagy egyéb szakember (pszichológus, orvos, szociálpedagógus stb.);
- a tanórák mellett az enyhe értelmi fogyatékos tanulók kötelezően részt vesznek az egészségügyi és pedagógiai célú habilitációs és rehabilitációs foglalkozáson, amelynek célja a pszichikus funkciók fejlesztése a tanulók egyéni szükségleteinek megfelelően;
- a gyógypedagógus a partnerekkel együtt (tanuló, pedagógus, szülők stb.) egyéni fejlesztési tervet állít össze, amely konkrét, mérhető és rövid idő alatt elérhető célokra bontja le a távlati fejlesztési célokat;
- elengedhetetlen az egészségügyi és pedagógiai célú habilitációs és rehabilitációs foglalkozások dokumentálása, az elért eredmények összehasonlítása a kiinduló állapottal, a pedagógiai diagnosztika eszközeivel pontos és mérhető információk gyűjtése, ezek alapján az egyéni fejlesztési terv módosítása;
- a tanuló általános fejlettségi állapotának, tanulási képességeinek leginkább megfelelő tanulási tempó és absztrakciós szint biztosítása, amely tanulási területenként/tantárgyanként eltérő lehet;
- a fogalmak lassú érlelése, a sokrétű és intenzív tapasztalatszerzés, az elvonatkoztatás lépéseinek szemléltetésén alapuló folyamat a fogalmak fokozatos „bővítését” teszi lehetővé;
- a megtanultak számbavétele, rendezése és kérdések/problémák segítségével a még nem ismert válaszok keresése. A saját élmények, korábbi tapasztalatok/tudás összekapcsolása a megtanulandó fogalmakkal, cselekvésekkel;

OM. 203406

- a gondolkodás rigiditása miatt a kérdések egyszerűsítése, a feladatelemek kis lépésekre bontása vagy analógiák alkalmazása hozzájárul a tanulóban már meglévő tudáselemek megerősítéséhez, a továbblépéshez;
- fontos a különböző képességeket fejlesztő eljárások és feladatok összehangolása, a tanuló érdeklődésének és motiváltságának elősegítése (pl. feladatok választhatósága, több megoldási lehetőség keresése, az önálló tanuláshoz szükséges technikák elemeinek fokozatos elsajátítása, a metakognitív folyamatok állandó megerősítése, az egyéni tanulási utak feltárása);
- fontos a tanulásra rendelkezésre álló idő változatos strukturálása, az időtartamok rugalmas változtatása, a legkedvezőbb csoportméret kiválasztása;
- az elsajátítás folyamatában alkalmazott eszköztár (pl. számológép, szótár, IKT-eszköz, gondolatterkép stb.) alkalmazásának tanítása, majd felhasználásának lehetősége a tanuló számára a pedagógiai folyamat minden szakaszában;
- megfelelő tanulási környezet kialakítása (térrelrendezés, berendezés, változtathatóság stb.).

A tanuló fejlődését támogató feltételek:

- megfelelő osztálylétszám;
- az aktív tanulás biztosítása;
- a szükségleteknek megfelelő tanulásszervezési mód kiválasztása;
- a személyre szabott tanulás lehetősége;
- differenciálás alkalmazása;
- együttnevelés során a kéttanáros modell alkalmazása és/vagy a pedagógus-gyógypedagógus szoros együttműködése, rendszeres konzultációja;
- fejlesztő értékelés (tanulást támogató értékelés) alkalmazása.

Összességében véve a cél az enyhe értelmi fogyatékos tanulók kompetenciafejlesztése a következő területeken: kommunikációs képességek, kognitív képességek, orientációs képességek, kreatív képességek, motoros képességek és szociális képességek.

3. Nevelési-oktatási szakaszok és kiemelt pedagógiai feladatok

3.1. Az alapfokú képzés első szakaszának (alsó tagozat: 1–4. évfolyam) feladatai

Az enyhe értelmi fogyatékos gyermekek számára az óvoda–iskola átmenet megkönnyítésének lehetséges útja például az egyéni előrehaladású nevelés és oktatás vagy az egyes évfolyamok követelményeinek teljesítéséhez egy tanítási évnél hosszabb idő megjelölésének lehetősége.

Az enyhe értelmi fogyatékos tanulók számára az 1–4. évfolyamon a tanuláshoz nélkülözhetetlen pszichés funkciók fejlesztésére helyeződik a hangsúly.

3.2. Az alapfokú képzés második szakaszának (felső tagozat: 5–8. évfolyam) feladatai

Kiemelt feladat az alsó tagozat módszertanának további alkalmazása, hogy lehetővé váljon az alkalmazható tudás megszerzése. Fontos, hogy a tanulás iránti motiváció az enyhe értelmi fogyatékos tanulók esetében – megfelelő tanulási környezetben – hosszabb ideig megmarad, mint a többségi tanulóknál, így erre még felső tagozatban is lehet építeni. A felső tagozaton a tanulók fejlesztése elsődlegesen a megismerési módszerek további fejlesztésére, a szemléletes képi gondolkodás nyomán kialakuló képzetekre, ismeretekre, az elsajátított tanulási szokásokra épül. Hangsúlyosabbá válik továbbá az önálló tanulási tevékenység. A tanulás-tanítás folyamatában előtérbe kerül a verbális szint, de a tanulók fejlettségének megfelelően differenciált módon jelen van a manipulációs és a képi szint is.

1.12. Középsúlyos értelmi fogyatékos tanulók általános iskolai nevelése-oktatása

Az értelmileg akadályozott tanuló esetében mérsékelt vagy súlyos fokú intellektuális képességzavar mutatkozik, ennek hátterében középsúlyos vagy súlyos fokú értelmi fogyatékossgal. Nehézségek mutatkoznak a különféle életvezetési feladatok megoldásában, a társadalmi, környezeti elvárásokhoz való alkalmazkodásban, ezért tartós támogatásra van szükségük felnőttkorban is. Egyénenként is eltérő színvonalú működés tapasztalható az adaptív jártasságok tekintetében a különböző részterületek vonatkozásában.

Az értelmileg akadályozott tanuló jellemzői a tanulás szempontjából:

- Lassabb fejlődési ütem, a tanulási folyamat időbeli elnyújtottsága - stagnálások, megtorpanások és megugrások.
- Egyenetlen képességprofil, az egyes képességek szintje közötti nagy eltérések, egyes képességek, részképességek megléte, illetve hiánya.
- Több érzékszervre ható sokszínű tapasztalati úton szerzett ismeret nyújtása, ismételtes, gyakorlás szükségessége.
- Hiányzó vagy korlátozott belátás a tudás hasznosítása, illetve az elsajátítandó tudás jelentősége vonatkozásában.
- Érzelmi alapú belső motiváltság és/vagy explorációs drive (felfedezési késztetés, kíváncsiság); hiányos szituációértelmezés.
- Kommunikációs szituációk feldolgozásának nehézségei: a beszédészlelés, beszédértés, a kifejezőkészség, a szókincs területén mutatkozó elmaradások, valamint a nonverbális jelzések pontatlan vagy hiányzó értelmezése.
- A tudástranszfer nehezítettsége.

Jellemző erősségek (személyenként eltérő hangsúlyokkal):

- Jó utánzási készség.
- Tanult rutinok, szabályok szituációhoz kötött felidézése, alkalmazása.

OM. 203406

- A vizuális megsegítés hatékony alkalmazása (egyéni képességszinthez illeszkedő hívótárgy, hívókép, piktogram, gesztus stb.).
- Érzelmi kötődés.
- Monotóniatűrés.

A közép súlyos értelmi fogyatékos tanulók esetében az egyéni adottságok miatt egyénenként is eltérő szükségletek, nevelési/oktatási igények mutatkoznak. A tanulási képességet az értelmileg akadályozott tanulók esetében elsősorban a kognitív képességek eltérései határozzák meg. Jellemző az idegrendszer (központi, de gyakran a környéki is) struktúrájának átfogó érintettsége.

Kognitív sajátosságok:

- nehezített érzékelés, észlelés;
- önkéntelen figyelem (csapongó, vagy mereven megtapadó); szándékos figyelem fáradékonysága,
- gyengébb memóriefunkciók,
- gondolkodásbeli rigiditás.

Nevelési és oktatási alapelvek

Az intézményünkben folyó nevelés/oktatás, fejlesztés során a következő pedagógiai alapelvek érvényesülnek:

1. Komplex és egymásra épülő gyógypedagógiai ellátás biztosítása:

- kommunikációs, szociális képességek, mozgásállapot javítása, pszichés, valamint a kognitív funkciók fejlesztése területén. Együttműködünk a szülőkkel, gondviselőkkel, az ellátásban résztvevő szakemberekkel – előtérbe helyezve a team munkát.

A tanulók csoportba sorolása a szakértői vélemény alapján történik. Munkájukat a csoportokban állandóan jelen levő asszisztens/ek segíti/k, aki/k aktívan részt vesz/nek a fejlesztésben.

- Egyénre szabott terápiás eszközök, eljárások alkalmazásával alapozzuk meg, hogy a gyermekek azon képességei, amelyek a hétköznapi életben való eligazodást, a sikeres társadalmi beilleszkedést segítik a lehető legmagasabb szintre fejlődjenek, személyiségük harmonikussá váljon.

Ennek érdekében a következő terápiás eljárásokat alkalmazhatjuk:

OM. 203406

- Gyógytestnevelés
- Úszásoktatás
- Vizuális művészeti pedagógiai terápia
- Konfliktuskezelési technikák
- Foglalkozásterápia
- Meseterápia
- Drámapedagógia
- Állatasszisztált terápia

Feladatunk, hogy képessé tegyük tanulóinkat az egyszerű munkafolyamatok elvégzésére, mintát kapjanak a tartalmas és hasznos szabadidő eltöltéséhez, megvalósítsuk a tehetséggondozást a kiemelkedő képességek fejlesztésével, kialakítsuk azt munkavállalói attitűdöt, mellyel a munkaerő piaci elvárásoknak a későbbiekben meg tudnak felelni. minél nagyobb mértékben készítsük elő az önálló vagy támogatott életvezetés lehetőségét, kialakítsuk a környezethez való kötődés igényét, a közösségi alkalmazkodást és elfogadást, törekedve az önérvényesítéssel és önálló döntési képességgel rendelkezés kialakítására. Felkészítsük tanulóinkat a lehető legeredményesebb társadalmi integrációra.

2. Jól átlátható, tagolt és ösztönző tanulási környezet:

A nevelés/oktatás területén érvényesül a fokozatosság elve. Az ismeretátadás kis lépésekben történik, cselekvésbe ágyazott és tapasztalati úton szerzett ismeretekre épít az elsajátításhoz szükséges ismételések, gyakorlások beiktatásával, az ismeret többoldalú megközelítésével. Fontos számunkra a megértést segítő, változatos, több érzékszervre egyidejűleg ható szemléltetőeszközök alkalmazása a tanítás folyamatában. Az ismeretanyag átadásában a globális megközelítés tágabb összefüggések megértéséhez segíti hozzá a tanulókat, ezek értelmezését azonban apróbb részekre bontással segítjük.

3. Életközeli, gyakorlatias tudás:

Tanulóink számára lehetővé tesszük, hogy olyan ismereteket, tapasztalatokat, információkat szerezzenek, melyek hatására szükségleteiknek megfelelő támogatás mellett kialakulhat egyéni érdeklődési körük. Intézményünkben folyó nevelés/oktatás, fejlesztés során törekszünk arra, hogy tanulóink megtanulják tisztelni a közösségi szokásokat, hagyományokat, előtérbe helyezni a közösség érdekeit, megtanulnak alkalmazkodni az iskola által elvárt szabályrendszerhez, viselkedési normákhoz. Megtanítjuk tanítványainkat a felelősségteljes

OM. 203406

joggyakorlásra, az önértékelés, önrendelkezés gyakorlatára. Elősegítjük a nemi identitás egészséges fejlődését.

4. Individualizált, személyre szabott nevelési/oktatási környezet:

Tanulóink képességstuktúrájában mutakozó egyéni eltérések személyre szabott oktatást, fejlesztést igényelnek. Az ismeretelsajátítás folyamatában a tananyagok komplexitására nagy hangsúlyt helyezünk. A bevésest rendszeres ismétlések segítik.

A felidézéshöz releváns jelzőingereket kell biztosítani, melyek az eltérő képességektől függően különböző típusúak lehetnek:

- verbális (pl: kulcsszavak, vezényszavak, kérdések, rákérdezés, figyelemfelhívás, korábban használt mondókák, instrukciók felidézése);
- képi (pl. fénykép, eseménykép, folyamatábra – vagy ennek egy eleme, piktogramok, szócsík, korábban megoldott feladatlap);
- együttcselekvéses (pl. direkt kézvezetés, példamutatás-utánoztatás),
- promptok (azonnali, direkt, helyzethez kötött megsegítés, „súgás”).

A nevelés/oktatás folyamatát a cselekvésorientált (életvitel és gyakorlati ismeretek közvetítése, önellátásra nevelés) és fejlődésorientált oktatásszervezés ötvözése jellemzi. Az általánosításhoz, a tudástranszfer eléréséhez az ismeretek megfelelő rögzödéséhez változatos gyakorlási, tapasztalatszerzési lehetőségeket biztosítunk. Pedagógiai folyamatdiagnosztika alkalmazásával segítjük a nevelés/oktatás, fejlesztés során a tanulóinknál megfigyelt elakadás, megtorpanás nyomon követését, a segítségnyújtási formák kidolgozását.

Az értelmileg akadályozott tanulók esetében ahhoz, hogy önértékelésük egészségesen fejlődjön, rendszeresen használjuk a közös munkába való részvételért, a teljesítményben nyújtott erőfeszítés elismeréseképpen a pozitív megerősítést.

Osztálytermeink berendezésénél törekszünk a barátságos, esztétikus, biztonságot nyújtó környezet kialakítására, pihenősarok kialakítására, ami a fáradékonyabb tanulóink számára biztosítja az elvonulás, szükség esetén az alvás lehetőségét. A figyelem lankadása, fáradása esetén megfelelő pihentető tevékenységeket iktatunk be a tanulás folyamatába – a fizikai tevékenységek beépítése (zenés átmozgatás, séta, stb); zenehallgatás, egyéni feladatadás, ami a megterhelést csökkenti.

5. A sikeres feladatmegoldáshoz szükséges segítség nyújtása:

OM. 203406

A tanuló számára teljesíthető, érthető, motiváló, azonban a megoldáshoz erőfeszítést igénylő, de minden esetben az egyénre szabott célkitűzésnek kell megjelennie az elvárásokban. Minden tanulónk számára azonnali segítségnyújtást biztosítunk a feladatok értelmezését, megoldását segítve.

6. Játék, játékoság elve:

Az értelmileg akadályozott tanulók esetében fontos módszertanilag a játékoság, játékos ismeretátadás megvalósítása, azonban figyelembe vesszük az életkori sajátosságokat és ügyelünk az infantilizmus elkerülésére.

Azonos csoportba soroljuk a szociálisan azonos fejlettségű, hasonló életkorú tanulókat és az ismeretátadásnál előnyben részesítjük a kiscsoportos foglalkoztatást -, amennyiben a tanulók tudásszintje ezt indokoltá teszi -, valamint a tanórákon az egyéni képességeknek és szükségleteknek figyelembe vételével megvalósuló differenciálást.

Tárgyi és személyi feltételek

- Az osztályterem kialakításánál ügyelünk arra, hogy tanulóink számára barátságos, védett környezetet biztosítsunk. A termék berendezését fizikai adottságaikhoz igazítjuk.
- Az osztályterem funkcionálisan elkülönülő részei lehetőséget biztosítanak az elvonulásra, pihenésre. A polcokon elhelyezett eszközök esztétikusak, változatosak, minden tanuló számára elérhetőek. Amennyiben az értelmezhetőség, könnyebb tájékozódás megkívánja, úgy szükség esetén címkék, piktogramok, színkódok segítségével könnyítjük meg az eligazodást, választást.
- Minden tanulónak megfelelő munkaterület áll rendelkezésére az önálló munkához.
- Az értelmileg akadályozott tanulók csoportjaiban gyógypedagógiai asszisztens folyamatos jelenlétével zajlik a nevelés/oktatás, fejlesztés.
- A tanulók kommunikációs képességeihez leginkább illeszkedő, aktivitásukat elősegítő eszközök (alternatív és/vagy augmentatív kommunikáció) használatával a tanulók nyelvi kifejezőkészségének, fogalomtárának, szókincsének folyamatos bővítésére törekszünk.

Oktatási, nevelési célok – részcélok, az elérés útjai

A célok meghatározása

- Az értelmileg akadályozott tanulók nevelésének/oktatásának is fő célkitűzése, hogy felkészítsük őket a lehető legönállóbb, a legharmonikusabb életvezetésre annak ellenére, hogy egész életükben szükségük lesz családi, vagy közösségi szolgáltatás támogatására. Célkitűzésünk alapja az egyéni képességekhez igazodó differenciálás, a korrekció és kompenzáció elvének figyelembevételével - a szociális és kommunikációs adottságok, gyengébb és/vagy sajátos kognitív képességek - megvalósuló fejlesztés.
- Az oktatás terén minél szélesebb körű, praktikus, jól hasznosítható tudás átadását valósítjuk meg az azonos ismeretanyaghoz való hozzáférés jogának érvényesítésével.
- A nevelésben fontos szempont a társadalmi konszenzuson alapuló normákhoz, szabályokhoz való alkalmazkodás elősegítése, a társas érintkezésekben az együttműködő, alkalmazkodni képes személyiség tulajdonságainak erősítése, valamint a tanuló saját életével kapcsolatos döntéseiben való aktív részvétel, az önrendelkezés, érdekérvényesítés képességének fejlesztése.
- Kiemelt fejlesztési feladatként kezeljük az elsajátított ismeretek gyakorlati alkalmazását, változó feltételek közötti gyakorlását.
- A nevelés/oktatás, fejlesztés tervezése során minden esetben figyelembe vesszük tanulóink szociális, emocionális, kognitív fejlettségi szintjét, valamint biológiai korát.

Oktatási és nevelési célok a Nat alapján

1. Testi és lelki egészségre nevelés:

Munkánkat a korrekció és a kompenzáció elvének betartásával végezzük. A morfológiai deficit és a fizikai állapot eltérő volta miatt tanulóink egyéni ellátásban részesítése más szakemberek bevonását is szükségessé teszi. Ezekben az esetekben konzultációra és főként szoros együttműködésre van szükség a tanulók ellátásában közreműködőkkel - konduktor, gyógytornász, szomatopedagógus. Intézményünkben gyógytestnevelő végzettségű szakember van, a kompetenciaterületének megfelelő ellátást biztosítani tudjuk. Leleki egészség terén jelentkező problémák megoldásához kapcsolatot tartunk a Marcali Kórház pszichiátriával, családgondozókkal, iskolánkat rendszeresen látogató védőnővel, eseti megbeszélésekre gyakran sort kerítünk.

OM. 203406

2. Önismeret és a társas kultúra fejlesztése:

Kiemelt feladata az értelmileg akadályozott tanulók nevelésének, hogy megtanítsuk kifejezni érzelmeiket, alapozzuk meg a reális önismeretet, legyen tisztában erősségeivel, mérje fel gyengeségeit ezáltal megismerve saját határait. Kérjen segítséget, fogadja azt el, segítsük elő az önállóság fejlődését életének minden területén. Környezetében megismertetjük a segítő személyekkel, az érdekeit képviselő szervezetekkel. Olyan ismeretekhez juttatjuk, hogy adottságaihoz, képességeihez mértén tudja érvényesíteni érdekeit.

3. Felelősségvállalás másokért, önkéntesség, erkölcsi nevelés, családi életre nevelés:

A Nat által közvetített tudástartalmakat tanulóink saját életteréhez, kapcsolatrendszeréhez igazítjuk, így elkerülve az életidegen ismeretek átadását és megvalósítva, hogy hiteles és belátható tudáshoz jussanak. Olyan iskolai szokásrendszer elsajátítását tesszük lehetővé, amelyek a hétköznapi életben való eligazodást, alkalmazkodást segíti elő.

4. Médiatudatosságra nevelés:

Az értelmileg akadályozott tanulók kommunikációs képességei eltérőek, az életkori sajátosságoktól elmaradást mutatnak, ezért kiemelten fontos, hogy az írott és beszélt nyelv fejlesztése tartalmi és formai szempontból is megvalósuljon – ennek egyik eszköze a médiumok (közösségi oldalak) felelősségteljes használatának megtanítása.

5. A tanulás tanítása, pályaorientáció:

Feladatunk tanulóink személyiségének megismerése, kibontakoztatása, érdeklődési körüknek megfelelő tevékenységek beiktatásával a tehetséggondozás megvalósítása. A tanulási stratégiák kidolgozásánál elsődleges szempont, hogy a hatékony segítségnyújtási formák egyénre szabottan, differenciáltan jelenjenek meg. Tanulóinknak releváns ismereteket adunk át a pályaorientáció kapcsán, az őket érintő döntésekbe minden esetben bevonjuk őket.

6. Nemzeti öntudat, hazafias nevelés:

A közvetlen társadalmi és természeti környezet, nemzeti kultúránk értékeinek megismeréséhez felhasználunk minden lehetőséget, hogy azokat tapasztalati úton is bemutathassuk (kirándulások, kiállítások, ünnepek, megemlékezések, stb.) az ezekhez való harmonikus kapcsolatukat a szociális, kommunikációs, kognitív fejlesztésekkel megerősítsük.

1.13 Beszédfogyatékos tanulók megsegítése intézményünkben

A beszédfogyatékos tanuló

1. Állapot jellemzése

Beszédfogyatékosok csoportjába tartozik minden olyan tanuló, aki a beszéd és/vagy nyelv receptív folyamatainak (beszédfeldolgozás, beszédértés, nyelvi megértés) vagy expresszív folyamatainak (beszéd és nyelvi kifejezés, produkció) szerveződésében súlyos fejlődési eredetű vagy szerzett zavart mutat. Ez a zavar különböző klinikai képekben jelenik meg, és életkor szerint is eltérő jelleget mutathat. A verbális kommunikáció súlyos zavara, valamint a verbális tanulási folyamatok atipikus alakulása, jelentős eltérése miatt az ilyen tanuló a társadalmi beilleszkedés szempontjából akadályozott.

A beszéd- és nyelvi zavarok diagnosztikus kategóriái az iskolába lépéskor és az iskoláskorban jellemzően az alábbiak:

1.1. Beszédzavarok

- Hangképzési zavarok
- Rezonanciazavarok (hipernazalitás, hiponazalitás)
- Beszédfolyamatossági zavarok (dadogás, hadarás)
- Artikulációs zavarok (beszédhanghibák)
- Beszédmozgászavarok (verbális diszpraxia)

A súlyos beszédzavart mutató tanulók kapnak lehetőséget SNI-ellátásra. Ezen tanulók tanulásban való részvételét vagy iskolai teljesítményét jelentősen befolyásolhatja beszédfejlődési vagy szerzett beszédbeli akadályozottságuk. Ezek között elsősorban a szóbeli kommunikációt jelentősen akadályozó rezonanciazavarok, a *beszédfolyamatossági zavarok és a beszédmozgászavarok* emelhetők ki. A beszédkiejtés és a beszédmozgászavarok egyes típusainál a nyelvi kifejezés zavara is fennáll. A *hangképzés (hangadás) zavara esetén* a hangszalagok hibás működése folytán a szóbeli beszéd kivitelezése súlyosan akadályozott.

1.2. Auditív feldolgozási zavarok

Az érintett tanulók a hallható jelek feldolgozásában mutatnak súlyos zavarokat, ez jellemzően a beszédfeldolgozásban, így a beszédértésben is komoly gondot okoz. Felderítésükre nem minden esetben kerül sor iskoláskorig, mivel az auditív információfeldolgozás zavara nem feltétlenül társul a kifejező beszéd zavarával, így a környezet számára kevésbé feltűnő az atipikus fejlődés. Jelentős számban csak a már kialakult tanulási zavar következtében, sokszor csak 2-3. osztályban kerülnek felismerésre az érintett tanulók beszédfeldolgozási zavarai.

1.3. Nyelvi zavarok

A nyelvfejlődési zavart mutató tanulók mindannyian küzdenek a *nyelvi kifejezőképesség* különböző nyelvi szinteken megjelenő zavarával (expresszív nyelvi zavarok). Ez a beszéd- és

OM. 203406

nyelvi kifejezészavar érintheti a nyelv hangrendszerét, a beszédhangejtést, az aktívan használt szókinccset, annak jelentését, a nyelvtani összefüggések kifejezését, a mondatalkotást, valamint a nyelvhasználatot (pragmatika). A nyelvi kifejezés zavara mellé társulhat a *nyelvi feldolgozás*, *nyelvi megértés* különböző nyelvi szinteken és különböző súlyosságban megmutatkozó zavara (receptív nyelvi zavarok) is.

A *nyelvi feldolgozás*, *nyelvi megértés zavarai* a különböző nyelvi szinteket külön-külön és együtt is érinthetik, így pl. a nyelv hangzórendszerét (fonológia), a szókinccset (lexika), a nyelvtani szerkezeteket (morfológia, szintaktika), a nyelvi jelentést (szemantika) és a nyelv mindennapi helyzetekben való alkalmazását – pl. képes beszéd – (pragmatika). Leggyakrabban a szókinccs és a grammatika feldolgozási zavarával találkozunk. A fonológiai zavara pedig jelentős szerepet játszik az írott nyelvi zavarok egy formájának, a fejlődési diszlexiának a kialakulásában. A nyelvi feldolgozás, megértés zavarai minden esetben gyengébb nyelvi kifejezési lehetőséget is jelentenek, így általában expresszív zavarral is társulnak (ez nem mindig jelenik meg külön a diagnózisokban). A feldolgozási és kifejezési zavar társult jelenléte minden esetben súlyosbítja a tüneti képet.

Beszéd fogyatékos SNI-besorolást csak azok a gyermekek/tanulók kaphatnak, akik elsődleges nyelvi zavarral küzdenek, vagyis expresszív és/vagy receptív nyelvfejlődési elmaradásuk hátterében sem intellektuális képességzavar, sem hallásfogyatékoság, sem autizmus spektrumzavar, sem mozgáskorlátozottság nem áll.

2. A beszéd fogyatékos tanulók nevelési, oktatási szempontú jellemzői

A törvényben a beszéd fogyatékos SNI tanulók csoportján belül leírt zavarok mindegyike – még gondos fejlesztés ellenére is – végigkíséri a tanulók egész iskolai pályafutását, és természetükből adódóan más-más területen, de markáns teljesítményhátrányt jelentenek.

A beszédfejlődési zavarral küzdő tanulók a társult zavaroktól eltekintve szinte minden esetben jobb teljesítményt nyújtanak az írott nyelvhez kötődő feladatokban (pl. olvasás, szövegértés-szövegalkotás). Az írásbeli szövegalkotás és szövegértés kompetencia esetükben akár teljesen tipikus fejlődést is mutathat.

A nyelvfejlődési zavarral küzdő tanulók a nyelvi megértés és/vagy kifejezés zavara miatt a szóbeli és az írásbeli nyelvi teljesítmények terén egyaránt akadályokkal küzdenek. A beszédzavarok esetében ritkán társul az alapproblémához specifikus tanulási zavar. A nyelvi zavarok másodlagos következménye iskoláskorban szinte minden esetben különböző súlyosságú specifikus tanulási zavar, más néven verbális tanulási zavar. A nyelvfejlődési zavar következtében kialakuló tanulási zavarok elsősorban az olvasás-írás tanulása során jelentkeznek, ezen belül a dekódolás (olvasástechnika) és a szövegértés is jelentősen eltérő fejlődést mutathat. Tágabb értelemben azonban a teljes szövegértés-szövegalkotás kompetenciát érintik. Vagyis minden verbális tanulási folyamatban jelentős teljesítménycsökkenéshez vezetnek, amit nem magyaráz a tanuló intelligenciája, egyéb, nem verbális kognitív képességei vagy szociokulturális helyzete. Így a tanulónak a tankönyvek leképezésének feldolgozásában éppen úgy akadálymentesítésre lesz szüksége, mint a kötelező olvasmányok vagy a szöveges példák esetében. A következményes viselkedési zavarokkal az

OM. 203406

írásbeli, illetve a szóbeli kommunikáció nehezítettségével arányosan mind a két csoportban találkozhatunk. Ezek megelőzése a nevelő-oktató munka és a rehabilitációs-rehabilitációs fejlesztő beavatkozások fontos feladata. A beszéd- és nyelvi zavarokhoz társuló fejlődési zavarok közül a figyelem- és aktivitászavarok, a szenzoros integrációs zavarok, a hallássérülés esetei fordulnak elő leggyakrabban.

2.1. Beszédzavarok

A súlyos beszédfejlődési vagy szerzett zavarokról összefoglalóan elmondható, hogy a tanuló a hangzó beszéddel való kommunikációra motivált, azonban beszédének gyenge érthetősége miatt a szóbeli kommunikáció sikertelen, vagy csak részben tudja beteljesíteni funkcióját. Ez az iskolai életben nehezíti:

- az önálló szóbeli megnyilvánulásokat a tanórán és a tanórán kívüli tevékenységekben;
- a szóbeli kommunikációs helyzetek létrehozását és fenntartását;
- a megfelelő társas kapcsolatok alakítását.

Az egyes beszédfejlődési vagy szerzett zavarok speciális jellemzői:

A hangképzési (fonációs) zavarok a zöngképzés zavarait jelentik. A hangképzési zavarral élő tanulók számára az önálló szóbeli megnyilatkozások válnak nehezen kivitelezhetővé, és folytonos plusz feszültséggel járnak. Ezeket az alkalmakat amennyire lehet, érdemes kerülni, mert a teljesítményszorongás hangadási képtelenségig fokozódhat.

A rezonanciazavarok az orális és nazális rezonancia (a szájüregben és az orrüregben képződő hangzók) beszédbeli arányának kóros megváltozását jelentik.

A beszédfolyamatossági (fluencia) zavarok közül legtöbbször a dadogás válik olyan súlyossá, hogy a tanuló külön többletsegítséget igényel. A dadogó gyermek a beszédfolyamat minden fázisában különbségeket mutat az átlagos beszélőtől (a légzés, a hangadás, a beszédtempó, az artikuláció és a mimika működésében is). A dadogó beszédsszerveiben megjelenő görcs a dadogás közvetlen oka (függetlenül attól, hogy organikus vagy funkcionális okból jelenik meg).

A beszédmozgászavarok a fejlődési diszpraxia speciális esetei. A beszéd motoros tervezésének, szervezésének, kivitelezésének olyan zavarai, melyek a beszéd- és más, a kommunikációban szerepet játszó mozgások (pl. mimika) akaratlagos kivitelezését akadályozzák.

2.2. Auditív feldolgozási zavarok

OM. 203406

Az auditív feldolgozási zavarokkal küzdő tanulók a hallható információk felismerésének, megkülönböztetésének és megértésének zavarát mutatják. Az auditív észlelés különböző zavarai mellett a hangzó beszéd észlelésében, feldolgozásában, ezért megértésében is zavart mutatnak. Nehézségeik nem perifériás eredetű hallássérülésből vagy intellektuális sérülésből fakadnak.

2.3. Nyelvi zavarok

Jelentős azon gyermekek száma, akiknek nyelvfejlődési zavarát nem magyarázzák neurológiai, szenzoros, intellektuális vagy társas-érzelmi problémák. Ebben az esetben a nyelvelsajátítás folyamata már a koragyermekkorban jelentős időbeli és strukturális eltérést mutat. Nyelvfejlődési zavar esetén a nyelvi kifejezés atipikus volta mindig, míg a nyelvi észlelés, értés zavara csak az esetek egy részében jellemző.

Az eltérő fejlődés tartósan megmarad és a nyelvi hierarchia bármely szintjén megjelenhet:

- a késve induló szókincsfejlődés nem éri be a tipikusan fejlődő társakét még iskoláskorban sem;
- a szókincs szerkezete is eltérő lehet, pl. a főnevek nagyobb, az igék vagy melléknevek, határozószavak kisebb arányban kerülnek be a passzív és/vagy az aktív szókincsbe;
- a kontextusnak megfelelő szó előhívása, aktiválása is gondot okozhat, jellemzőek a szótalálási nehézségek;
- a beszédhangok (fonológiai) feldolgozásában és produkciójában is elmaradás tapasztalható, ami az írott nyelvi zavarok kockázatát vetíti előre;
- a szavak hangalakjának pontos feldolgozása és emlékezeti megőrzése nehéz;
- egy-egy szó hangzósorának jelentős egyszerűsítése nemcsak a beszéd érthetőségét rontja (még iskoláskorban is), hanem nehezíti a szavak emlékezeti tárolását, akadályozza a szótanulást és az előhívást;
- a szókombinációk használata és a mondatalkotás, a spontán beszéd az iskoláskorban is alacsony nyelvtani komplexitású (jellemzően tömondatokat, hiányos mondatokat alkotnak);
- mondataik még a felnőttkorhoz közeledve is nyelvtanilag helytelenek (diszgrammatikusak) lehetnek;
- nem használnak vagy rosszul értelmezik a kötő-, rámutató szavakat, ez főként az összetett alárendelő mondatokat tartalmazó instrukciók, szövegek megértésében okoz gondot.

Mindezeket a jelentésfeldolgozásban és a nyelvhasználatban mutatkozó nehézségek kísérik. Pl. a tanulók nehezen fejezik ki és értik meg a szövegek rejtett, átvitt tartalmait, többek között nagy nehézséget okoz a képes beszéd, a metaforák vagy a közmondások megértése.

A nyelvfejlődési zavar jelentős és életre szóló kommunikációs hátrányt jelent akkor is, ha az egyén intelligenciája átlag feletti, hiszen nehezen tudja gondolatait kifejezni, megértetni

OM. 203406

társaival. Főként ebből adódik a nyelvfejlődési zavarral küzdők visszahúzódása, szociális kapcsolatainak beszűkülése, súlyosabb esetben, alacsony önértékeléssel párosulva akár beilleszkedési vagy pszichés fejlődési zavar is kialakulhat.

A nyelvi zavar a beszélt és az írott nyelvben egyaránt megmutatkozik; az óvodáskori nyelvfejlődési zavarra minden esetben verbális tanulási zavar épül. A dekódolás (olvasástechnika), a helyesírás, az értő olvasás, később a szövegalkotás, a fogalmazás is zavart mutat. A tanulók nehézkesen, sok hibával, töredezetten olvasnak, gyakoriak az újrakezdések. Az olvasástechnika nem automatizálódik, a gyermekek az alsó tagozat végére sem válnak gyakorlott olvasókká. Emiatt az írott szöveg tartalma számukra kevésbé ragadható meg.

A nyelvi feldolgozás az átlagosnál jelentősen több kognitív energiát emészt fel, a tanuló a kognitív-nyelvi feladatokban hamarabb elfárad, mint tipikus nyelvi fejlődésű társai. Ilyenkor teljesítménye hirtelen romlik.

A tanulási zavar súlyosságát a nyelvi fejlődési eltérés mértéke mellett főként az befolyásolja, milyen korán történt annak felismerése és megfelelő kezelése, valamint milyen erős védőfaktort képez a családi háttér.

A tanulási teljesítmény eltérése nyelvfejlődési zavarok esetén nemcsak a magyar nyelv és irodalom tantárgyban jelentkezhet, hanem minden olyan tárgyban is, ahol verbális tanulási folyamatok dominálnak az ismeretszerzésben (pl. történelem, földrajz, biológia). A társuló zavarok nélkül jelentkező nyelvi zavarral küzdő gyermekek általában más – nem nyelvi – szimbólumrendszerekben jól eligazodnak, ezért pl. matematikai képességeik vagy képi-vizuális feldolgozásuk általában megfelelő, akár kiváló is lehet. Ugyanakkor a nyelvi zavar a matematikai fogalmak megtanulásában és adekvát használatában szintén hátrányt jelent.

3. Nevelési-oktatási szakaszok és kiemelt pedagógiai feladatok

A beszéd/nyelv fejlődési vagy szerzett zavarával küzdő tanulók a gyermeki fejlődés területeit tekintve döntően a kommunikációs és a beszélt és írott nyelv fejlődésében térnek el tipikus társaiktól. Ez kedvezőtlen hatást gyakorolhat a társas kapcsolatok alakulására, a szocializációra és a verbális tanulási folyamatokra. Ezen a három területen életkortól függetlenül mindig különösen nagy figyelmet kell fordítani a gyermekek életkornak megfelelő fejlődésének elősegítésére.

3.1. Az alapfokú képzés első szakaszának (1–4. osztály) feladatai

Az alsó tagozaton a tanulási folyamat sikeressége döntően a tanító és a gyermek szeretetteljes elfogadáson alapuló bizalmi kapcsolatán múlik. Ahol a tanuló oldott légkörben, az idő okozta nyomást a minimálisra csökkentve kellő gyakorlási lehetőséget kap, a tanító pedig a hibázást a tanulási folyamat természetes velejárójaként értelmezi, ott egészséges önértékelés és önbizalom, ugyanakkor igényesség alakul ki a tanulóknál. Ha a tanító a tanterv lényeges elemeit képes kiemelni, és a tanulók egyéni adottságaihoz igazítva szervezi a nevelési-oktatási folyamatot, akkor a sajátos nevelési igényű tanulók is megfelelő lehetőséget kapnak a

OM. 203406

tanulásra és képességeik kibontakoztatására. Mindezek által megelőzhető a másodlagos viselkedési és magatartási zavarok kialakulása is.

A beszéd/nyelv fejlődési vagy szerzett zavarával küzdő tanulók esetében a verbális tanulási folyamatok veszélyeztetettsége már az óvoda utolsó évében nyilvánvalóvá válik, ezért legkésőbb ettől fogva preventív ellátásban és olvasás-írástanulásban kell részesülniük. A prevenció egyrészt az írás-olvasáshoz szükséges készségek, nyelvi zavar esetén a számolás-mérés készségfejlesztő előkészítését jelenti. Ezzel párhuzamosan zajlik a nyelvi és beszéd-készségek folyamatos fejlesztése, mely a szókincs tanulását, aktivizálását, a grammatikai fejlesztést és a nyelvhasználatot egyaránt felöleli. Mindezekre jó lehetőséget nyújt a felkészítő évfolyam vagy a két évre elnyújtott olvasástanítás.

A nyelvi zavarral küzdő tanulók esetében a készség-képességfejlesztés hangsúlya az egész alsó szakasz folyamán megmarad, csak így érhető el, hogy a kultúrtechnikák tanulása és használata biztos alapokra támaszkodjon. Az egyéni adottságokhoz mérten ez a beszéd- és nyelvi készség-képességstruktúra – a tipikus fejlődésű tanulókhoz képest jóval később – általában az alsó tagozat végére stabilizálódik. Így az olvasás, írás eszköztudásként is csak később válik használhatóvá. A nyelvfejlődési zavarral küzdő tanulók az írott nyelvben szinte biztosan nem érik el a tipikus nyelvi fejlődésű tanulók eredményeit, a matematikában pedig – az egyéni adottságokhoz mérten – a 4. osztály végére vagy akkor sem sikerül ezt elérni.

A beszédzavarral küzdő tanuló esetében minden közösség előtti megnyilatkozás, a nyelvi zavarral küzdő tanuló esetében emellett minden verbális tanulási folyamat külön kihívást, jelentős érzelmi és kognitív megterhelést jelent. A gyermek így hamarabb elfárad, mint társai, már a 3-4. órán nehezen tud koncentrálni, esetleg kevésbé toleráns társaival szemben, nehezebben adaptálódik a tanulási és a társas helyzetekhez egyaránt. Ugyanez tapasztalható az otthoni gyakorlás és a házi feladatok megoldása terén is.

Az alsó tagozatos tanuló életkori sajátosságainak leginkább az aktív, cselekvéses tanulási helyzetek felelnek meg. Az ilyen változatos kihívások hosszabb ideig tartják fenn a tanulók motivációját, figyelmét, ezért a beszéd-/nyelvi zavarral küzdő tanuló számára is igen előnyösek. Az alsó szakaszban célszerű rövidebb feladatokat tervezni az érintett tanulók számára, és több feladatváltással fenntartani, „frissíteni” figyelmüket. A frontális, hosszan egy feladatra koncentráló, esetleg hosszú füzetmunkát igénylő órafelépítés a nyelvfejlődési zavarral küzdő tanuló számára olyan megfeszített koncentrációt kíván, hogy ezt lehetőség szerint kerüljük az alsó tagozaton. Ha mégis előfordul, érdemes az óra közben legalább ötperces „kilélegzést” biztosítani. Pl. kívánatos a terem egy nyugalmasabb sarkában fenntartani egy állandó helyet a rövid pihenő beiktatására vagy egy rövid udvari, folyosói mozgás lehetőségét megadni a tanulók számára. Jó szolgálatot tehetnek a statikus feladatok közé beiktatott rövid, mozgást is igénylő készségfejlesztő modulok.

A beszéd/nyelv fejlődési vagy szerzett zavarával küzdő tanulók képességei egymástól is jelentősen eltérhetnek, ezért – főként az alsó tagozaton – a feladatadás, a módszerválasztás, a számonkérés és az értékelés egyéni differenciálását igénylik. Fontos figyelni arra, hogy bizonyos nyelvi/írott nyelvi zavarral küzdő tanulók például a matematikai szimbólumok és műveletek tanulásában kifejezett tehetséget mutatnak, míg az olvasás-írástanulásban nagy

OM. 203406

nehézségekbe ütköznek. A preventív felzárkóztató készségfejlesztés mellett az ő tehetséggondozásuk már az alsó tagozaton megkezdődhet, ami a tanuló számára sikerélményt és egyben az önbizalom növekedését is biztosítja. Ugyanakkor a feladatadásban a matematika terén is ügyelni kell a nyelvi akadálymentesítésre, főként a szöveges feladatok és a magyarázatok terén.

3.2. Az alapfokú képzés második szakaszának (5–8. osztály) feladatai

Az általános iskola felső tagozatán nyílik ki igazán a gyermekek érdeklődése a világ dolgai, jelenségei, törvényszerűségei iránt. E felfedezési vágyhoz a szaktanárok segítségével találnak utakat. A szaktárgyak tanításának célja itt főképpen még nem a tudományos igényű megfogalmazások, definíciók megtanulása, hanem a jelenségek megfigyelése, felfedezése, azok pontos leírása, és lassanként a megfigyelésekből törvényszerűségek levonása. A tanulók számára kívánatos, hogy a tanulási folyamat a kognitív, affektív és pszichomotoros elemek kiegyensúlyozott alkalmazására épüljön az általános iskola felső tagozatán is. Amennyiben a nyelvfejlődési zavarral küzdő tanuló aktív tanulás útján segítséget kap a tapasztalatok, megfigyelések nyelvi feldolgozásához, elsajátítja az egyes szaktárgyak szükséges ismereteit. Ám ha pusztán a tankönyvi lecke verbális megtanulását preferáljuk, nagy hátrányba kerül tipikus nyelvi fejlődésű társaival szemben. Az első esetben fenntartjuk, sőt növeljük tanulási motivációját. Ha a mechanikus verbális tanulás és a füzetmunka túlsúlyba kerül, tanulási motivációja a felső tagozaton teljesen elapadhat – függetlenül attól, milyen magas szintű értelmi képességekkel rendelkezik –, mivel számára a tankönyvekben megjelenő tananyagmennyiség teljes verbális feldolgozása megoldhatatlan feladatot jelent. Törekedjünk a kognitív funkciók, kiemelten a deduktív, az induktív és a problémamegoldó gondolkodás és a nyelvi funkciók közös fejlesztésére, ez segíti az elvonatkoztatási folyamatot, a jelenségek mélyebb megértését. Minden tantárgyban javasolt, hogy a szaktanár a gyógypedagógussal egyeztetve prioritásokat jelöljön ki az egyes témakörökön belül. Ehhez és a tanuló egyéni adottságaihoz illeszkedve válasszák meg a feldolgozás lehetséges útjait. Így néhány év alatt egy-egy tantárgy minden évfolyamán olyan feladatbankot dolgozhatnak ki, mely nemcsak a beszéd-/nyelvi zavarral küzdő, hanem tipikus fejlődésű társaik számára is élménnyé teszi a tanulást. Az egy-egy tantárgyban tehetséget mutató és a nyelvfejlődési zavarral küzdő tanuló számára egyaránt előnyös lehet, ha rendszeres időközönként vagy egy-egy témában gyakorló tanulópárokat állítunk fel a felső tagozaton.

A szövegértés-szövegalkotás alapkompétencia fejlesztése a beszéd/nyelv fejlődési vagy szerzett zavarával küzdő tanuló számára korántsem zárul le az alapfokú képzés alsó szakaszában. A nyelvi/írott nyelvi feldolgozás mint eszköztudás fejlesztését a teljes általános iskolai szakaszban folytatni szükséges. Az egyes tantárgyaknak jellemzően saját szaknyelve, ezzel együtt önálló szó/fogalomkészlete és tipikus nyelvi fordulatok vannak. A nyelvfejlődési zavarral küzdő tanuló külön segítséget igényel a különböző tantárgyakban szükséges szaknyelvi feldolgozáshoz. Nem pusztán korrepetálásra van szüksége az egyes leckék megtanulásakor. Ebben fontos a szaktanár és a gyógypedagógus szoros együttműködése.

Külön figyelmet igényel a szövegalkotás és a helyesírási képesség gondozása. A nyelvfejlődési, ennek következtében törvényszerűen írott nyelvi zavarral küzdő tanulók

OM. 203406

helyesírása jelentősen elmarad tipikus fejlődésű társaikétól. Az evidenciaalapú helyesírásban (ahogy mondjuk, úgy írjuk) is hátrányokkal küzdenek, akár még az 5-6. osztályban is. Esetükben általában a szóelemzés elve szerinti helyesírás megszilárdítása is a felső tagozat első felének feladata. Szövegalkotási, fogalmazási képességük is jelentős eltérést mutat. Társuló zavarok (pl. diszpraxia) esetén az írásmozgás és a kézírás alaki megformálása nem teszi lehetővé pl. az önálló tanulásra alkalmas jegyzetek készítését. Így már az 5-6. osztálytól elengedhetetlen a géppel írás, a klaviatúrahasznaát és a digitális tananyag-feldolgozás (pl. felolvasó programok) használatának elsajátítása.

A beszédfejlődési zavarral küzdő tanuló számára a szóbeli feleletek, a nyelvi és írott nyelvi zavarral küzdő gyermek számára a szóbeli és írásbeli megnyilatkozások egyaránt szorongást keltenek. A nyelvi zavar jellegzetessége, hogy a tanuló nehezen tudja verbális formába önteni az egyébként számára érthető gondolatokat, összefüggéseket is. Fontos tehát olyan alternatív számonkérési módok kidolgozása, melyek alkalmazásával meggyőződhetünk arról, hogy a tanuló hogyan, milyen mélységben érti az adott jelenségeket és összefüggéseket. Számonkérésként megfelel montázs, képregény, animációs film (az érintett tanulók általában jó képességeket mutatnak a vizuális átlátásban), de akár idővonal, pókhálóábra vagy kérdéssor készítése, esetleg dramatizálás is.

A metakogníciót is támogató pedagógiai-gyógypedagógiai megsegítés következtében általában az alsó tagozat végére tudatosodnak a tanulóban egyenetlen képességstruktúrájának erősségei és gyengeségei. A megfelelő önértékelésre épülő önbizalom nagy erőt ad a beszéd-/nyelvi zavarral küzdő tanulóknak gyengeségei kompenzálására, tehetsége kibontakoztatására. Így az alapfokú oktatás második szakaszában kezdhetünk bele az egyéni tanulási és kompenzációs stratégiák tudatos felépítésébe. Érdemes minél több feldolgozási és mnemotechnikai stratégiát megtanítani és gyakorolni a tanulóval, illetve vele együtt kiválasztani, hogy az egyéni képességeknek és az egyes tantárgyak jellegének milyen tanulási, feldolgozási technikák felelnek meg a legjobban. Ennek gyakorlását nemcsak a rehabilitációs-rehabilitációs órakeretben, hanem „élesben”, a szakórákon is biztosítani szükséges. A középfokú tanulmányok megkezdéséig kell kialakítanunk az önálló tanulás minél szélesebb körű lehetőségét. Ide tartoznak a már említett digitális segédeszközök is.

1.14. Az autizmus spektrumzavarral küzdő tanuló_Az autizmus spektrumzavarral küzdő tanulók iskolai nevelésének-oktatásának irányelvei alapján

2. Állapot jellemzése

Az autizmus spektrumzavarok:

- az idegrendszer veleszületett ártalmának,
- a genetikai,
- egyéb biológiai és

OM. 203406

- környezeti tényezők együttes hatásának következményei.

Lényege:

- a társas viselkedés,
- a kommunikációs és a
- rugalmas viselkedésszervezés minőségi károsodása,

mindez **jellegzetes viselkedési tünetekben nyilvánul meg.**

Területei:

- **kölcsönösséget igénylő társas viselkedési készségek**
- **gondolkodási képesség sajátos hiányossága,**
- **beszéd szintjéhez képest károsodott kölcsönös kommunikáció,**
- **rugalmas viselkedésszervezés és -kivitelezés képességének minőségi sérülése, egyenetlen képességprofil.**

Autizmus spektrumzavar minden értelmi szinten előfordul. Lehet átlagos (vagy átlag feletti) intelligencia mellett éppúgy, mint intellektuális képességzavarral (értelmi fogyatékkal) együtt.

Beszédfejlődésre jellemző:

- gyakran megkésik a beszéd,
- súlyos esetekben nem alakul ki beszélt nyelv.

Emiatt a funkcionális, kölcsönös kommunikáció sérül.

Alapvető probléma: hiányozhat a kommunikáció és a beszéd hasznának, jelentőségének megértése, vagyis hiányzik annak megértése, hogy mások érzéseit, gondolatait, tetteit kommunikáció útján befolyásolni lehet.

A hiányzó/sérült képességek okozta elsődleges és másodlagos viselkedési tünetek a jól kompenzált állapotokban csaknem eltűnhetnek vagy változhatnak, és az élet különböző szakaszaiban különböző formákban jelentkezhetnek. Új helyzetben, váratlan események, körülmények hatására felerősödhetnek a típusos tünetek. A tünetek változatossága mellett a tanulók autizmusának lehetséges súlyossága széles skálán szóródik.

A halmozottan sérült autizmus spektrumzavarral küzdő tanuló

Az autizmus spektrumzavarok gyakran társulnak egyéb problémákkal, amelyek az ellátási szükségletet, taníthatóságot és a gyermek jövőjére vonatkozó előjelzéseket jelentősen befolyásolják.

Gyakori társuló állapotok:

- a) intellektuális képességzavar (értelmi fogyatékkal) mint a leggyakoribb társuló fejlődési zavar;
- b) beszéd-, érzékszervi, mozgás- vagy egyéb fogyatékkal;
- c) ADHD (figyelemhiányos/hiperaktivitás zavar);
- d) epilepszia;
- e) alvási és étkezési nehézségek, zavarok;
- f) egyes pszichiátriai zavarok (pl. szorongás, depresszió);
- g) viselkedésproblémák (pl. agresszió, önbántalmazás, súlyos passzivitás).

OM. 203406

A fejlesztésnél szem előtt kell tartani, hogy a tanítás lehetséges módszertanát illetően a tanuló autizmusa az elsődlegesen meghatározó tényező. Általában a szükségletek egyéni kombinációjához kell hangolni a járulékos zavar speciális szempontjait és az autizmus-specifikus pedagógiai módszereket.

3. Tanulók pedagógiai szempontú bemutatása

A tanítás, illetve a tanítási módszerek és tervezés módosítása szempontjából figyelembe kell venni:

- a) A másik személy szándékának, érzéseinek, gondolatainak, szempontjainak (pl. az információátadás szándékának) meg nem értése, az önmagára vonatkoztatás hiánya.
- b) A szociális megerősítés jutalomértékének hiánya, vagy az ezzel kapcsolatos öröm későbbi, csak direkt tanítás útján való kialakulása, illetve a belső motiváltság gyengesége vagy hiánya. Sokszor nagyon kevés vagy szokatlan dolog okoz számukra örömet.
- c) A beszéd korlátozott megértése, még az életkornak megfelelő beszédprodukció mellett is, amit nehezítenek a beszéd érzelmi, társas aspektusaival kapcsolatos megértési nehézségek, mint pl. a hanghordozás.
- d) A beszéd vagy más kommunikációs eszköz spontán, funkcionális, rugalmas alkalmazásának eltérései, elmaradása.
- e) Egyenetlen képességprofil, pl. a szigetszerű ismeretek, képességek (pl. kiváló mechanikus emlékezet, matematikai vagy zenei képesség), jelentős elmaradás az önellátásban, szakadékszerű különbség a mechanikus és a személyes memória között.
- f) Hiányzó vagy korlátozott belátás, pl. a gyermek saját tudásával, az ismeret forrásával, módjával, a szubjektív jelentőséggel kapcsolatban.
- g) A változásokkal, újdonsággal kapcsolatos ellenállás, szorongás.
- h) A társas környezetben, felnőttekhez és gyermekekhez való szokatlan kapcsolódás, mely megnyilvánulhat a teljes visszahúzódástól, passzivitástól az erőteljes, túlzó ragaszkodásig, aktív, de bizarr kezdeményezésekig, vagy megnyilvánulhat az egysíkú, formális kapcsolatteremtésben.

2.1. Típusos erősségek, amelyekre építeni lehet a tanulás támogatása során

- a) Az egyénre szabott vizuális információ általában jól értelmezhető.
- b) Tanult rutinokhoz, szabályokhoz való alkalmazkodás.
- c) Jó mechanikus memória.
- d) Megfelelő környezetben, a gyermek érdeklődésének megfelelő témákban kiemelkedő koncentráció, kitartás, precizitás.
- e) Egyes, nem szociális tartalmú tantárgyi területeken – pl. szó szerinti tanulás, nem szöveges számtan, földrajz, zene – jó vagy akár kiemelkedő teljesítmény.

2.2. Típusos nehézségek és kognitív problémák a tanulás támogatása során

OM. 203406

- a) Túlérzékenységre és/vagy fokozott ingerkeresésre utaló viselkedések (hallás, látás, szaglás, tapintás, ízlelés terén, vagy bármely érzékszervi modalitásban).
- b) A figyelem felkeltésével, irányíthatóságával, fenntarthatóságával és váltásával kapcsolatos gyakori nehézségek.
- c) Az utánzási képesség hiányosságai.
- d) Ingerfeldolgozási, vizuomotoros koordinációs problémák.
- e) Tér-idő értelmezés gyengesége, esetleg hiánya.
- f) Analízis (sorrendiség)-szintézis műveleteinek problémája.
- g) Ok-okozati összefüggések felismerésének problémája.
- h) A lényegkiemelés, problémamegoldó gondolkodás deficitje.
- i) Az általánosítás, a tanultak új helyzetben való alkalmazásának sérülése.
- j) Felidézési problémák (pl. speciális szociális tartalmaknál és személyes élményeknél).
- k) Ismert tananyagban váratlan nehézség felmerülése szociális elem bevezetésével vagy új körülmények közötti alkalmazás során.
- l) A feladat céljának nem értése, a reális jövőre irányultság hiánya.
- m) A szimbolikus gondolkodás (pl. játék) fogyatékossága.
- n) Humor, ironia, metafora, képes beszéd félreértése, nem értése.
- o) A valóság téves értelmezése, felfogása.
- p) Realitás és fantázia összetévesztése.
- q) A szóbeli kérések, közlések félreértése, különösen a többértelmű, elvont kifejezések, többrészes utasítások esetén.
- r) Szó szerinti értelmezés.
- s) Képességek, ismeretek önálló, változatos alkalmazásának nehézsége.
- t) Gyermekközösségben áldozattá, illetve bűnbakká válás, egyes esetekben szociálisan a helyzetnek nem megfelelő viszonyulás a kortársakhoz.
- u) Szabadidőben passzivitás, kudarcokból eredő viselkedésproblémák megjelenése.
- v) Félelmek, fóbiák, szorongás.

3. Az autizmus spektrumzavarral küzdő tanulók nevelésének-oktatásának alapelvei, az aktív tanulás támogatása

- a) Az autizmusspecifikus nevelés-oktatás alapja a tanuló egyéni szükségleteinek megértése, figyelembe vétele.
- b) Az autizmus spektrumán komprehenzív, fejlődési-viselkedéses-oktatási és kognitív-viselkedéses megközelítést alkalmazó módszertanok egyénre szabott

OM. 203406

alkalmazása szükséges. A minden fejlődési területre kiterjedő komprehenzív megközelítés ötvözi a fejlődési és viselkedéses megközelítést. A fejlődési megközelítés a gyermek által már elért, vagy kialakulóban lévő, elérhető fejlődési szint egyéni felmérését követően a következő fejlődési szintet célozza, míg a viselkedéses megközelítés a korszerű tanuláselméleten alapszik. A viselkedéses megközelítés alapja a viselkedés funkcionális analízise, mely a viselkedést pontosan leírja, részletesen elemzi, és feltárja annak okait, mozgatórugóit. E mellett a viselkedéses megközelítés viselkedéses tanítási technikák, eljárások alkalmazását is jelenti. Néhány példa a viselkedéses tanítási technikákra: láncolás, formázás, a viselkedések megerősítése, modellezés. A kognitív-viselkedéses megközelítésen alapuló módszerek adaptív gondolkodási és viselkedési stratégiákat tanítanak.

- c) A szokatlan viselkedések, tünetek enyhülhetnek vagy felerősödhetnek, a tanulási teljesítmények javulhatnak vagy romolhatnak attól függően, hogy az oktatási környezet egyénre szabott adaptálása milyen minőségben valósul meg.
- d) A tanuló sérülésspecifikus támogatása a habilitációs-rehabilitációs órákon és az iskolai élet minden színterén, valamennyi tanórai és tanórán kívüli helyzetben megvalósul, mivel a szociális interakciók, a kommunikáció értését és használatát kívánó helyzetek átszövik az iskolai életet.
- e) Az autizmus spektrumzavarral küzdő tanulót fogadó köznevelési intézmény valamennyi közösségét (munkatársak, szülői közösség, kortárs közösség) informálni kell az autizmussal kapcsolatos alaptényekről és a támogatás alapvető stratégiáiról.
- f) Az iskolai élet minden területére ki kell terjeszteni a támogatás alapvető stratégiáit, módszereit (pl. egyénre szabott motivációs rendszer, strukturált környezet, vizuális környezeti támpontok, zavaró környezeti ingerekkel szembeni védelem, a beszédet kiegészítő vagy helyettesítő augmentatív-alternatív kommunikációs eszközök, pl. írott, képes vagy tárgyi szimbólumok).
- g) Az egyéni fejlesztési terv megvalósítása érdekében a tanuló nevelésében-oktatásában részt vevő valamennyi szakembernek tájékozottnak kell lennie annak tartalmáról. Az egyéni fejlesztési terv megvalósulását az autizmus spektrum pedagógiája szakirányt végzett gyógypedagógus koordinálja a tanuló és a szülők folyamatos bevonásával.
- h) A családdal való folyamatos együttműködés a sikeresség egyik alapfeltétele. Célja a család terheinek csökkentése, a kölcsönös információnyújtás, a módszerek otthoni és intézményi alkalmazása közötti folyamatosság biztosítása, a tanultak általánosításának elősegítése.
- i) Törekedni kell arra, hogy a tanuló pozitív tapasztalatokat szerezzen a közösségben való részvételről. Ennek érdekében alapelv a tanuló teljesítményének, erőfeszítésének értékelése, a rendszeres pozitív visszajelzések biztosítása.

OM. 203406

- j) A nem vagy alig beszélő tanulók esetében biztosítani kell az egyénre szabott augmentatív-alternatív kommunikációs rendszer használatát. Az AAK alternatív kifejezés arra utal, hogy a hangzó beszéddel nem kommunikáló és/vagy kommunikációjában súlyosan akadályozott személy számára a hagyományos kifejezési módok (beszéd, írás) helyett más megoldásokat kell keresni, ami az egyszerű reflexektől a nyelvi szintű alkalmazásig terjedhet. Az augmentatív kommunikáció az érthető beszéd hiánya következtében súlyosan károsodott kommunikációs funkció átmeneti vagy tartós pótlására szolgáló kommunikációs rendszerek csoportja. Lényege, hogy a beszéd helyett a sajátos nevelési igényű tanuló nonverbális úton fejezi ki magát, felhasználva mindazt a lehetőséget, amelyet a hangjelzések, gesztusok, manuális rendszerek és/vagy a betűket, rajzokat, jelképeket, fotókat, tárgyakat stb. tartalmazó kommunikációs eszközök, valamint hangadó gépek (kommunikátorok) biztosítanak. Minden augmentatív kommunikációs rendszer több, egyénre szabott, térben és időben eltérő használhatóságú kommunikációs eszközből áll, amelyek tartalmazzák a kommunikációs hatékonyságot növelő valamennyi üzenethordozót, segédeszközt, stratégiát és technikát. Az augmentatív kommunikáció hatékony használata megteremti a társadalmi integráció, az önkifejezés, az intellektuális, érzelmi és szociális fejlődés lehetőségeit.
- k) A legáltalánosabb távlati cél az egyéni képességek, fejlettség szintjén elérhető legjobb felnőttkori életminőség, a szociális adaptáció és önállóság feltételeinek megteremtése: ennek alapja a szociális-kommunikációs nehézségek, a viselkedésszervezés és a gondolkodás sérülésének speciális módszerekkel történő kompenzálása és a meglévő készségek fejlesztése.
- l) A tananyag kiválasztásának legfontosabb szempontja a tanultak egész életen át történő megfelelő alkalmazhatósága, különös tekintettel a következő területekre: önkiszolgálás és önellátás, spontán kommunikáció, tanulás, munkavégzés, szabadidő, társas kapcsolatok, közösségi élet, felnőttkorban funkcionális tantárgyi készségek (pl. pénzhasználat valódi élethelyzetben, menetrend elolvasása és értelmezése, az írás kommunikációs célú használata).
- m) A tanuló túlterheltségének elkerülése érdekében az információkat szűrni kell, mert a tipikusan fejlődő gyermek által spontán, ösztönösen elsajátított nagy mennyiségű információ és készség az autizmus spektrumzavarral küzdő gyermek számára nehéz tananyagot jelent.
- n) A hiányzó készségeket pótló, helyettesítő kompenzációs-habilitációs kezelés a fejlődési elmaradás, a másodlagos (pl. viselkedés-) problémák leküzdése érdekében. A fogyatékos készségek kompenzálása különös jelentőségű a tanulási, szociális és munkahelyzetekbe való beilleszkedés és viselkedés elsajátításához.
- o) Az iskolai és a mindennapi gyakorlati életre felkészítő tananyag speciális módszerek segítségével történő elsajátítása szükséges.
- p) A jellegzetes gondolkodási nehézségek, rugalmatlanság miatt – a továbblépés előtt – külön kiemelt fejlesztési feladat az elsajátított ismeretek

OM. 203406

alkalmazásának, általánosításának tanítása, az ismeretek folyamatos használata a fenntartás biztosítására, valamint a változatos problémamegoldási módszerek tanítása.

- q) A fejlesztési célokat a fenti szempontok alapján fontossági sorrendben kell értelmezni, és e szerint kell az egyéni fejlesztési tervekbe illeszteni.
- r) A tanulók fejlesztési céljai hierarchikus rendben helyezkednek el abból a szempontból, hogy mennyire szükségesek a gyermek szociális alkalmazkodása és önszabályozása kialakításához (az egyéni fejlettségének szintjén). A típusos egyenetlen fejlődés azt jelenti, hogy a hiányzó vagy elmaradó készségek spontán fejlődésére nem építhetünk: minden egyes hiányzó részfunkció, illetve korábbi fejlődési szakaszból hiányzó alapozó funkció fejlesztését be kell illesztenünk ebbe a hierarchiába. Pl. a veszélyeztető viselkedések kezelése más, elfogadható viselkedések kialakításával a célok hierarchikus rendjében így alakul:
- az ön- (esetleg köz-) veszélyes viselkedések kezelése,
 - a családi életet akadályozó viselkedések kezelése,
 - a taníthatóság és a csoportba való beilleszkedés kialakítása,
 - az iskolán kívüli környezethez való adaptív viselkedés kialakítása.

3. Speciális módszerek az autizmus spektrumzavarral küzdő tanulók fejlesztésében

- a) A nevelés, fejlesztés tervezése a mért szociális alkalmazkodás, fejlettségi kor, illetve a mért intelligenciaszint és a kommunikációs színvonal alapján történik, az egyenetlen képességprofil, valamint a tanulási képességek miatt egyénhez igazodó módon, a fejlődés erre alkalmas eszközzel való folyamatos követésével.
- b) A fejlesztésben, tanításban, a viselkedésproblémák megelőzésében és kezelésében alapvető a viselkedéses megközelítés és a kognitív viselkedésterápia módszereinek autizmusra adaptált alkalmazása. Iskoláskorban a többségi és a speciális oktatásban egyaránt hatékonyak a különböző viselkedéses stratégiák, mint pl. a láncolás, a modellnyújtás, a feladatanalízis módszere, a problémamegoldó stratégiák tanítása, promptolás, azaz megfelelő szintű segítő kulcsinger alkalmazása, szociális történetek, kortárs segítői programok és a videoalapú beavatkozási stratégiák.
- c) Szükség van az egyéni motivációs és jutalmazási rendszer kialakítására.
- d) A strukturált környezet alkalmazása bejósolhatóbbá, kiszámíthatóbbá, érthetőbbé és ezzel érzelmileg biztonságosabbá teszi a környező világot. A struktúra és a vizuális környezeti támpontok (pl. napirendek, vizuális időjelzők, folyamatokat megjelenítő vizuális algoritmusok) elősegítik az autizmussal élő gyermekek, tanulók autonómiáját és önállóságát, csökkentik a tanulók függőségét más személyektől, valamint lehetővé teszik a

OM. 203406

tevékenységrepertoár bővülését, a rugalmasabb alkalmazkodást, csökkentik a változásokkal szembeni ellenállást és szorongást.

- e) A szociális sérüléssel összefüggő tanítási nehézség miatt keresni kell az információ átadására a gyermek megértési szintjének megfelelő és szociális vonatkozásoktól leginkább független módszereket és médiumokat (pl. írott instrukciók, folyamatábra, számítógépes oktatás stb.).
- f) A tanítási helyzetek szociális vonatkozásainak elfogadása, illetve megértése fontos tanítási cél (pl. a csoportos, illetve „frontális” tanítási helyzetben való tanulás).

4. Tanulási környezet

4.1. A tanulási környezet szervezési feltételei

Az autizmuspecifikus nevelés-oktatás különböző szervezési keretek közt valósulhat meg:

- a) Speciális osztályban, csoportban, egyéni és kiscsoportos formában.
- b) Többségi iskolában integráltan, az integráció különböző szintjeinek, formáinak alkalmazásával:
 - ba) a tanuló teljes, funkcionális integrációban vesz részt, szükség esetén egyénre szabott segítséget kap;
 - bb) a tanuló részleges integrációban vesz részt, a többségi iskolában autizmuspecifikus egység működik, a tanuló egyéni képességei és szükségletei szerint kapcsolódik be a tanórákba;
 - bc) a tanuló speciális csoportba, osztályba jár, de rendszeresen különféle közösségi programokban vesz részt tipikusan fejlődő gyermekekkel (pl. tehetséggondozó programok, szakkörök, kirándulás, sport- és szabadidős tevékenységek);
 - bd) a tanuló fordított integrációban vesz részt, a speciális osztály, csoport rendszeresen fogad tipikusan fejlődő tanulókat különböző programok keretében (pl. szociális készségfejlesztő csoport, szakkör).

A tudatosan tervezett, és nem kényszermegoldásként alkalmazott integráció akkor indokolt, ha egyértelműen a gyermek javát szolgálja. Az integráció szükségességének és lehetőségének megítéléséhez az alábbi tényezők alapos mérlegelése szükséges, úgy, hogy a feltételek együttesen és perspektivikusan legyenek adottak:

Teljes, funkcionális integráció a következő feltételek megléte esetén javasolható: a tanuló részéről átlagos vagy átlag feletti intelligencia, enyhe fokú autisztikus fogyatékoság, jól kompenzált, minimális viselkedésproblémák.

- a) A családtagok részéről egyértelmű szándék a szakemberekkel való szoros együttműködésre és a gyermek intenzív támogatására.
- b) Az iskola részéről:
 - ba) a speciális módszertanban jártas pedagógus és asszisztens;

OM. 203406

- bb) jól előkészített, ütemezett egyéni fejlesztési terv;
- bc) speciális eszközök, módszerek és környezet;
- bd) együttműködés a családdal és/vagy a diákokotthonnal;
- be) a befogadó gyermekcsoport felkészítése a pozitív hozzáállásra, folyamatos támogatás;
- bf) szakértői csoport, amely rendelkezésre áll a szülők felvilágosításában, a pedagógusoknak nyújtandó szakmai tanácsadásban, problémakezelésben, a fejlesztés irányának kijelölésében, követésében, a szakértői csoporttal való intenzív kapcsolattartás;
- bg) az integrált gyermek legyen elégedett az iskolai élettel, fontos, hogy jól érezze magát.

A fenti feltételek mellett is szükséges az integráció fokozatos megkezdése, a szociális, kommunikációs és kognitív deficitek figyelembevétele, az egyénre szabott mérés, tervezés, fejlesztés, a tananyag szűrése (egyes tantárgyakból, tananyagrészekből felmentés), továbbá a fogyatékossgát kompenzáló alternatív eszközök, módszerek igénybevétele egyéni szükségletek szerint (pl. kézírás helyett gép használata, szóbeli felelet helyett írásbeli beszámoló vagy fordítva).

Speciális csoportsajátosságok bármely szervezési forma esetén:

A szükséges pedagóguslétszám függ a csoportlétszámtól, a csoporttagok közti hasonló szükségletektől, az egyéni fejlesztési szükséglettől és a viselkedésproblémák súlyosságától, gyakoriságától. A szükséges egyéni fejlesztés, a szakszerű integráció, illetve a súlyosan érintett tanulók minőségi ellátása csak megfelelő létszámú és képzettségű szakember jelenlétében biztosítható. Törekedni kell a csoport homogenitására. Az egyéni fejlődési eltérések az általános értelmi, önállósági, beszédképességi szint, illetve a viselkedésproblémák jellege szerint további csoportbontást tehetnek szükségessé.

4.2. A tanulási környezet fizikai feltételei

Az autizmussal élő tanulók esetében a szenzoros ingerfeldolgozás sajátosságai miatt szükség lehet az egyén számára kevésbé megterhelő helyekre a tanteremben és egyéb iskolai helyszíneken (pl. állandó, saját hely a tanteremben, pihenőhely, paraván, fülvédő elérhetősége). Megfontolandó az étkezés és a szünet egyénre szabott megszervezése azokban az esetekben, amikor a társas és fizikai környezet túlterhelheti a tanulót.

A tanulóknak strukturált környezetre és személyre szabott vizuális környezeti támpontokra van szükségük, beleértve a szünetek és a szabadidő megszervezésének támogatását.

Szintén számítani kell az iskolán kívüli helyszíneken, programokon való részvétel nehezítettségére, így ezekre a helyzetekre is ki kell terjeszteni a specifikus módszerek és eszközök alkalmazását, valamint fel kell készíteni a tanulót a várható körülményekre, a viselkedéssel és teljesítménnyel kapcsolatos elvárásokra.

4.3. A tanulási környezet társas feltételei

A tanulási környezet meghatározó eleme a pedagógusok kommunikációjának stílusa és tartalma:

OM. 203406

- a) Az autizmussal élő tanulók gyakran szó szerint értik a beszédet, ezért fontos, hogy a pedagógus pontosan és konkrétan fogalmazza meg közlendőit.
- b) Kerülni kell a kétértelmű, szarkasztikus, ironikus megfogalmazásokat.
- c) A szokásosnál több időt szükséges hagyni a hallottak feldolgozására, mert az autizmus esetében a verbális információ feldolgozása gyakran lassabb a szokásosnál.
- d) Fontos, hogy az autizmus spektrumzavarral küzdő tanulók előzetes tájékoztatást kapjanak, ha változás következik be az órák sorrendjében, helyszínében, a tanár személyében, a tanulókkal szemben támasztott követelményekben, mert ez jelentősen csökkentheti a változások okozta stresszt, és elősegíti az alkalmazkodást és elfogadást.
- e) Fontos, hogy a pedagógus hangsúlyozza: természetesnek tekinti a gyermekek közötti eltéréseket viselkedésben, teljesítményben, és rámutasson az autizmussal élő tanulók erősségeire, pozitív tulajdonságaira.
- f) Az autizmussal élő tanulók szociális naivitásuk, szokatlan társas viselkedésük miatt fokozottan kitettek az iskolai bántalmazásnak. A bántalmazás megelőzésére különösen nagy figyelmet kell fordítani.
- g) Integrációban az autizmus spektrum pedagógiája szakirányos gyógypedagógus feladata az intézményi közösségek informálása és folyamatos támogatása, a kortárs segítők felkészítése és a kortársakkal való együttműködésben rejlő egyéb lehetőségek kiaknázása, a rehabilitációs, rehabilitációs fejlesztés biztosítása, a családdal való folyamatos kapcsolattartás megszervezése, kooperációban a gyermek pedagógusaival.

1.15. Az egyéb pszichés fejlődési zavar alapján sajátos nevelési igényű tanuló

Ebbe a kategóriába tartoznak a súlyos tanulási, figyelem- vagy magatartásszabályozási zavarral küzdő tanulók, akik az iskolai teljesítmények és a viselkedésszabályozás területén a kognitív, emocionális-szociális képességek eltérő fejlődése, a kialakult képességzavarok halmozott előfordulása miatt egyéni sajátosságaik figyelembevételével fokozott pedagógiai, pszichológiai megsegítést, gyógypedagógiai segítséget igényelnek.

- A (specifikus) **tanulási zavar** egy olyan multifaktoriális meghatározottságú ún. idegrendszeri fejlődési zavar (pl. diszlexia, diszgráfia, diszkalkulia, vagy ezek halmozódása), mely az átlagos vagy akár átlag feletti értelmi képességek és a szükségletekhez illeszkedő, megfelelő oktatási feltételek ellenére okoz komoly nehézségeket a tanulásban, a sikeres iskolai előmenetelben. Az egyes tanulási zavarok tünetei gyakran egyszerre is jelen lehetnek, ezáltal több iskolai készséget is érinthetnek, pl. az olvasás elsajátításának zavara és az aritmetikai műveletvégzés zavara. A specifikus tanulási zavar iskolai alulteljesítést eredményez, de nem minden iskolai alulteljesítés mögött áll specifikus tanulási zavar. Bár a (specifikus) tanulási zavarral küzdő gyerekek adott területeken gyenge teljesítményt produkálnak, nehézségeik ellenére bizonyos tanulási területeken akár kiemelkedő teljesítményre lehetnek képesek, bizonyos területeken tehetségesek. Ez a paradox tanulási helyzet

OM. 203406

számtalan feszültséget, meg nem értést indukál mind az érintett tanulóban, mind a szülőben, pedagógusban.

- Az **olvasási zavar** (diszlexia) neurobiológiai eredetű specifikus tanulási zavar, az olvasás, írás elsajátításának nehézségét jelenti, gyenge szófelismerés, pontatlan és lassú olvasás jellemzi, mely legtöbbször helyesírási zavarokkal együtt jelentkezik.
- A **helyesírási zavar** (diszortográfia) önmagában előfordul ugyan, de ritkán.
- Az **íraskivitelezés** (íraskép) **zavara** (diszgráfia) gyakran olvasási zavar nélkül jelenik meg. Másodlagos következményként szövegértési nehézségek jelentkezhetnek, valamint a kevesebb olvasási tapasztalat hátráltathatja a szókincs és a háttértudás fejlődését.
- A **számolási zavar** (diszkalkulia) esetén az intellektuális teljesítményhez, életkorhoz (osztályfokhoz) viszonyítva jelentős elmaradás mutatkozik a számköri ismeretek, számérzék, szám- és műveleti fogalmak kialakulásában, az alapvető műveletek végzésében és a bázisfunkciók (téri-vizuális rendszer, központi végrehajtó rendszer, munkamemória, beszéd és nyelv, gondolkodási funkciók) működésében. Következésképpen nehezített lehet a magasabb szintű matematikai fogalmak elsajátítása, a matematikai ismeretszerzés és -alkalmazás folyamata, a mindennapi élethelyzetek problémamegoldása.

2. Az egyéb pszichés fejlődési zavar alapján sajátos nevelési igényű tanulók nevelés-oktatásának alapelvei

Az egyéb pszichés fejlődési zavar kategóriába tartozó tanuló iskolai alulteljesítés esetén folyamatos gyógypedagógiai megsegítést igényel, ami komplex fejlesztést szolgáló foglalkozások formájában, a többségi pedagógus bevonásával, az egyéni képességekhez igazodó tevékenységrendszer keretében végezhető. Az iskolai oktatás, a pedagógiai, gyógypedagógiai ellátás, valamint az egészségügyi rehabilitáció és rehabilitáció a tanulási- vagy figyelem- és magatartásszabályozási zavar jellegétől, súlyosságától, a társuló zavarok meglététől, a háttérben lévő sajátos képességmintázat fejlődési lehetőségeitől, mértékétől, dinamikájától függ.

A tanulók fejlesztésében törekedni kell

- a tudatos, tervszerű, egyénre szabott fejlesztési terv kialakítására;
- a komplex megközelítésre és módszerválasztásra;
- a fejlődési dinamika nyomon követésére.

A tanulás-tanítás folyamatában kiemelt jelentőségű

- a tananyag adaptálása;
- tanulásmódszertani elemek beemelése;
- változatos tanulásszervezési módok, differenciált oktatásszervezés, projektmunka biztosítása;

OM. 203406

- a tanuló szükségleteihez illesztett tanulási stratégiák megválasztása, a személyre szabott, tanulóközpontú tanulás;
- az értékelési eljárások megválasztása, a fejlesztő értékelés szükségessége;
- a társas beilleszkedés, a szociális kompetenciák fejlődésének kiemelt támogatása az egyéb pszichés fejlődési zavar kategóriába tartozó mindegyik tanulónál, ami lényeges elvi kiindulópontja a gyakorlati munkának;
- az egyéni tanulási utak megismerésének szükségessége, az adekvát pedagógiai támogatás tervezése céljából;
- a kronológiai életkorból adódó sajátosságok kiemelt figyelembevétele;
- az olvasást, írást, számolást megalapozó bázisfunkciók, különösen a nyelvi képességek fejlesztése;
- a környezet illesztése a gyermek szükségleteihez;
- érthető és követhető idői és téri struktúra kialakítása;
- átlátható és érthető szabályok kialakítása.

3. Kiemelt feladatok a nevelés-oktatás során

Az alapelvek megvalósítása érdekében feladat:

- az optimális és támogató tanulási környezet kialakítása az előzetesen felmért szükségletek alapján;
- előzetes tudás felmérése;
- érdeklődés, motivációs bázis felmérése;
- énhatékonyság erősítése az osztálytermi és egyéni munkán keresztül is;
- módszertani sokrétűség megvalósítása;
- differenciálás megvalósítása:
 - a feladatok megoldásához hosszabb időszavakat, tágabb kereteket kell megjelölni ott, ahol erre szükség van;
 - a feladatok tartalmát, a nevelési-oktatási célt szem előtt tartva, a tanuló egyéni szükségleteihez, képességstruktúrájához és teherbírásához szükséges igazítani;
 - az iskolák segítő megkülönböztetéssel, egyénileg is támogatassák a tanulókat, elsősorban az önmagukhoz mért fejlődésüket értékelve;
 - ehhez szükséges a személyre szabott értékelés, fejlesztő értékelés;
- a különbözőségeket az iskola az emberi viselkedés komplex környezeti hatások szerint alakuló sokféleségére utaló jellegzetességnek, az agyi érzés, fejlődés változatos megnyilvánulásának (neurodiverzitás) tekintse;

OM. 203406

- a gyógypedagógus, valamint az adott iskolában különböző tantárgyakat tanító pedagógusok tudásmegosztásra épülő, szakmailag egymást támogató tevékenysége.

A pedagógusoknak olyan tanulási tapasztalatokra, tanítási módszerekre és támogató stratégiákra szükséges támaszkodniuk, amelyek figyelembe veszik

- a tanulók azonosított tanulási szükségleteit,
- érdeklődését,
- tehetségét,
- célkitűzéseit,
- kulturális hátterét.

3.1. Olvasási zavar

- Az olvasási zavar (diszlexia) esetében kiemelt feladat az osztályfoknak megfelelő értő olvasás készségének kialakításával az olvasóvá válás elősegítése.

3.2. Íráskép zavara

- Az íráskép (írásbeli kifejezés) zavara (diszgráfia) esetében kiemelt feladat az osztályfoknak megfelelő íráskészség kialakítása, annak elősegítése, hogy a tanuló képes legyen használni az írott nyelvet (akár folyóírás, akár nyomtatott írás, akár gépírás verziókban) a kommunikáció, ismeretszerzés, tudásgyarapítás és társas kapcsolatok létesítésének céljára.

3.3. Helyesírás zavara

- A helyesírás zavara (diszortográfia) esetében kiemelt feladat az írott nyelv ortográfiájának/helyesírásának tudatosítása, lehetőség szerint a fluens/gördülékeny íráskészség elérése, az önellenőrzés különböző módjainak (pl. infokommunikációs technológia, helyesírás-ellenőrző és -javító szoftver) készség szintű elsajátíttatása.

3.4. Számolási zavar

- A számolási zavar (diszkalkulia) esetén kiemelt feladat, hogy a tanuló az osztályfokának megfelelő matematikai készséggel rendelkezzen, képes legyen a matematikai kompetencia megszerzésére, a matematikai műveletek használatára, az ismeretszerzés, a tudásgyarapítás és a hétköznapi gyakorlat színterein.

1.16. A látási fogyatékos tanulók iskolai nevelésének-oktatásának irányelvei

Intézményünk az 1-8. évfolyamokon a sajátos nevelési igényű tanuló gyógypedagógiai nevelése-oktatás keretében a halmozott fogyatékok közül a látás fogyatékos tanulók nevelés-oktatását is ellátja.

OM. 203406

A látássérültség, mint együttes előfordulás jelenik meg az enyhe-, a középsúlyos értelmifogyatékos, autizmus spektrumzavarral és egyéb pszichés fejlődési zavarral küzdő tanulóknál.

Állapot jellemzése

1. Tanulók pedagógiai szempontú bemutatása és jellemzése

Gyógypedagógiai szempontból azok a tanulók látássérültek, akiknek látásteljesítménye az ép látáshoz (vízus: 1) viszonyítva két szemmel és korrigáltan (szemüveggel) vízus: 0 – 0,3 közötti. Látássérült az a tanuló is, akinek centrális látótere legfeljebb 20°.

A fogyatékoságokhoz tartozó látássérültség a sérülés súlyossága szerint:

- tanulásban akadályozott és gyengénlátó
- értelmileg akadályozott és gyengénlátó
- tanulásban akadályozott és vak, aliglátó
- értelmileg akadályozott és vak, aliglátó
- autizmus spektrumzavar és gyengénlátó
- egyéb pszichés fejlődési zavarral küzdő és gyengénlátó

Látássérült gyerekek csoportjai

I. Típusos erősségek, amelyekre építeni lehet a tanulás támogatása során

- A vak gyermekekre a tapintó-halló életmód jellemző. Az olvasás és írás elsajátításához a Braille-jelrendszer használata szükséges.
- Aliglátók

Fényérzékenyek: Fény irányának megállapítására képesek. Csak az erős helyi megvilágításban látja az ábrákat, képeket. A vakos technikák alkalmazása jellemző.

A csekély látásmaradvány nagy segítséget nyújt a közlekedésben, tájékozódásban.

Nagytárgylátók: A mozgó, háttérből kiemelkedő nagyobb objektumokat észreveszik. [Különleges optikai és/vagy elektronikus eszközökkel](#) képesek a síkírás olvasásra, de a legtöbbjük Braille-olvasó, látásmaradványukat a mindennapi életben fel tudják használni.

Ujjolvasók: Két méteren belül képesek megszámolni a feltartott kéz ujjait. Látásmaradványuk elegendő a síkírás optikai vagy elektronikus eszközökkel történő olvasásához.

- Gyengénlátók: A látás marad a vezető érzékelési csatorna. Főleg a látásukra támaszkodnak. Látásvesztésük nagyfokú, de látótípusú életmódot folytatnak.

Látásélesség távolra és közelre: A feléje közeledő személy csak 1-2 méterről, vagy közelebbtől ismeri fel. Arcmimikára és gesztusok reagál, ha az illető arcát szemmagasságban és fél méteren belül láthatja. Kitett rajzokat, képeket, kivetített dolgokat, akkor látja jól, ha közelebb mehet hozzájuk. Dolgait összeszedi, képes elpakolni maga után. Tárgyakat közletről nézegeti (méretüktől függően 5-10 cm-re a szem előtt)

Kontrasztérzékenység: Csak a háttértől erősen elütő színű képeket ismeri fel. A kontúros képeket könnyen felismeri.

II. Típusos nehézségek és kognitív problémák, amelyekkel számolni kell a tanulás támogatása során

Látássérült gyermekek csoportjai

- Vakok, akik még a fényt sem érzékelik. A látóképesség hiánya nagymértékben korlátozza a közvetlen ismeretszerzést. A képzetek és fogalmak tartalma eltér a látókétól. Mozgáslehetőségük korlátozott, sztereotíp mozgások alakulhatnak ki.
- Aliglátók: A nagyfokú látószűkület akadályozza a vizuális megismerést.
- Fényérzékenyek: A szekrényben, asztal alatt, félhomályos helyen nem tud jól tájékozódni, ruháit, játékait tapogatással keresi. Fényes felületekről visszaverődő fényt, napsütés, televízió hatására, hunyorog, pislog, könnyezik, elfordul. Képek nézegetésekor karjával eltakarja a fényforrást.
- Gyengénlátók: Segítségére elsősorban a képességek kibontakoztatásában szorulnak. A látássérült gyermekek életvitelét, tevékenységét jelentősen korlátozza a csökkent látásteljesítmény. A nagyobb térben való tájékozódást, közlekedést meghatározza, hogy milyen a gyermekek távoli vízusa, valamint hogy egy vagy két szemmel látnak-e. A gyermekek játékát befolyásolja, hogy látnak-e közelre, valamint hogy mi jellemzi a színlátásukat.
- Látásélesség távolra és közelre: A feléje közeledő személy, ha 1-2 m távolságból nem ad hangot, akkor gyakran előfordul „nem köszön előre” ismerőseinek. Arcmimikára és gesztusokra (mosolygás, rosszalló arckifejezés, bólintás stb.) hang kíséret nélkül nem reagál. Pakolásakor gyakran nem veszi észre az apróbb tárgyakat, ha azok leesnek és tőle elgurulnak, nem tudja azokat megkeresni, csak szóbeli segítséggel, gyakran tapogatva keres. Kirándulások, séták alkalmával nem látja a madarakat, rovarokat, fákon a virágokat, utcai objektumokat (pl. jelzőlámpák). A zsúfolt, pasztellszínű, nem kontúros képeken nem ismeri fel annak részleteit. Az apróbb képeket, ábrákat (1-2 cm-es) nem ismeri fel közelről sem, esetleg csak orrsúroló nézegetéssel.

Színlátás: Színlátás probléma esetén a tárgyak, képek színeit nem ismeri fel: nem tud szín alapján válogatni, csoportosítani, nem tudja megnevezni a színeket. Gyakran tévesztett színek: kék-ságra, piros-zöld. A feketével kevert, sötét színek között nem tud különbséget tenni (pl. sötétkék, sötétbarna, sötétzöld stb), esetleg csak helyi erős megvilágítás mellett képes.

Kontrasztérzékenység: Mintás, alacsony kontrasztot adó helyeken (pl. szőnyeg, terítő stb) nem veszi észre a tárgyakat.

Beszűkült látótér: Valamelyik irányból feléje nyújtott tárgyakat nem veszi észre. Gyakran nekimegy szokatlan helyeken lévő tárgyaknak, megbotlik bennük. Ismeretlen helyen mozgása félén, bizonytalan. Képek, tárgyak nézegetésekor egyik oldalra fordítja fejét, csak egyik szemével nézi azokat.

Szemmozgások (akaratlan- nisztagnus): Szemével nem tudja követni a guruló tárgyakat (pl. labdát). Nem tud fixálni a tárgyakra, feje és/vagy szemei önkéntelenül mozognak. Ez nehézséget okozhat olvasásnál, írásnál, dolgok megfigyelésénél.

Szem-kéz koordináció: Önállósága az öltözködésben, eszközhasználatban nagyfokú elmaradást mutat. A felé dobott labdát nem tudja elkapni. Nem szeret rajzolni, önmagától nem választja ezt a tevékenységet, színezésnél iskoláskorában is kimegy az ábra körvonaláiból.

OM. 203406

Vonalkövetése nagyon lassú, gyakran letér az előrajzolt mintáról. Ábrákat pontatlanul másol, a vonalakat nem illeszti egymáshoz pontosan.

Rajzolásnál, írásnál nem elég erős a nyomatékuk, nem tudja minden esetben vizuálisan kontrollálni azokat.

Összegzés: A gyengénlátó tanulónál tanulási helyzetben gyakran megnyilvánuló hátrányok tapasztalhatók a következőkben:

- Lassabb olvasási tempó
- Nehézkes tájékozódás az olvasott szövegben
- A saját kézírás elolvasásának nehézsége
- Helyesírási problémák halmozódása
- Problémák az írásbeli számolásban, index, kitevő pontatlan elhelyezése, felismerése
- Geometriai ábrák értelmezése, szerkesztése
- Képek, alaprajz, térkép értelmezése
- Grafikonok, táblázatok áttekintése, értelmezése
- Kézügyesség, eszközhasználat

2. A látássérülést tanulók nevelésének-oktatásának alapelvei, az aktív tanulás támogatása
A látássérüléshez gyakran társulhat egyéb fogyatékoság is (pl. mozgás-, hallás- és értelmi fogyatékoság, részképesség-kiesés, autizmus). A nevelés-oktatás szervezeti keretének megválasztását, az alkalmazott speciális módszer- és eszközrendszert minden esetben a tanulók állapotából fakadó egyéni szükségletek határozzák meg.

A látássérült tanulók nevelését, oktatását ellátó közoktatási intézmények az iskoláztatás során több fontos feladat megoldását vállalják: erkölcsi nevelés, nemzeti öntudat, hazafias nevelés, állampolgárságra, demokráciára nevelés, önismeret és a társas kultúra fejlesztése, családi életre nevelés, testi és lelki egészségre nevelés, felelősségvállalás másokért, önkéntesség, fenntarthatóság, környezettudatosság, pályaaorientáció, gazdasági és pénzügyi nevelés, médiatudatosságra nevelés, a tanulás tanítása, valamint ezeken túl az esélyegyenlőség biztosítását a látássérülésből és az esetleg csatlakozó fogyatékoságból adódó hátrányok leküzdésével.

A fejlesztési feladatok megtervezésekor, a módszerek kiválasztásánál figyelembe kell venni, hogy a látás hiánya vagy csökkent volta miatt a látássérült gyermek ismeretszerzését a külvilág iránti látó beállítódás helyett más – haptikus (bőrös mozgásérzékelés együttese) és hallási – beállítódás is jellemzi. Fontos az ép érzékszervek – hallás, tapintás, szaglás, ízérzékelés – fejlesztése, valamint a meglévő látás használatának tanítása.

A látás hiánya, az aliglátás és a gyengénlátás nemcsak a tanulás terén jelent eltéréseket, hanem nehezítettek a mindennapi élet tevékenységei (a tájékozódás, a közlekedés, az önkiszolgálás stb.) is. Más a tanulási környezet, hangsúlyosabban egyénre szabottak a tanulási utak, a tanulói sokféleség figyelembevétele alapvető.

3. Speciális módszerek a látássérült tanulók fejlesztésében

Nevelésük és oktatásuk során a látás maximális kihasználtságára kell törekedni.

Megfelelő fényviszonyok kialakítása a fokozott fényigényhez, vagy fénykerüléshez (albinizmus, glaukóma) igazodva; fényvédő szemüveg használata is indokolt.

OM. 203406

- A jó láthatóság biztosítása - egyszerű adaptációk elkészítése.
- Megfelelő helyre ültetés.
- A feladatvégzéshez a szokásosnál több idő biztosítása.
- A tanuló egyéni segédeszközei használatának engedélyezése: optikai és elektronikai eszközök, diktafon, okostelefon, vagy digitális fényképezőgép használata a táblaképek rögzítésére, speciális gyengénlátó füzetek.
- A tantárgyi nehézségek feloldása céljából a nehezebb tananyagrészek feldolgozása, magyarázata, adaptált taneszközök biztosítása.
- Differenciálás a szemléltető eszközök használatában – célszerű folyamatokat elmagyarázni, szemléltetéskor kapjon kézbe a látássérült tanuló külön megfigyelendő tárgyat.
- Személyiségkorrekció (viselkedéskultúra, a kommunikáció eltérései).
- A tanulókat motiváló újragondolt tanítási-tanulási stratégiára van szükség.
- Felmérések, értékelések esetén a látássérült a tanuló számára egyéni igény szerint a feladatlapok nagyítása szükséges. Engedményeket vehetnek igénybe: többletidő, adaptált feladatok stb.

4. Tanulási környezet

A környezeti adaptáció látássérült tanuló számára kialakított épülettel, berendezéssel és tanulással kapcsolatos különböző szintű átalakítást jelent, amelynek célja a tanulásban való zökkenőmentes részvételének biztosítása, a láthatóvá tétel, adaptált eszközök, módszerek, célszerű differenciálás és tanulásszervezés megvalósításával.

1.17. A hallássérült tanulók iskolai nevelésének-oktatásának irányelvei

Intézményünk az 1-8. évfolyamokon a sajátos nevelési igényű tanuló gyógypedagógiai nevelése-oktatás keretében a halmozott fogyatékok közül a hallássérült fogyatékos tanulók nevelés-oktatását is ellátja.

A hallássérültség, mint együttes előfordulás jelenik meg az enyhe-, a közép súlyos értelmifogyatékos, autizmus spektrumzavarral és egyéb pszichés fejlődési zavarral küzdő tanulóknál.

Állapot jellemzése

1. Tanulók pedagógiai szempontú bemutatása és jellemzése

A hallási fogyatékoság olyan hallási rendellenességet jelent, ahol a sérülés időpontja, mértéke és minősége miatt a beszédbeli kommunikáció spontán kialakulása zavart.

A fogyatékoságokhoz tartozó hallássérültség a sérülés súlyossága szerint:

OM. 203406

A hallássérültek csoportjait súlyosság szerint differenciálják: nagyothallókra és siketekre.. A kategorizálás alapja a különböző frekvenciákon mért átlagos hallásveszteség. Eszerint: 25–40 dB hallásveszteség.

A hallásveszteség fokozatai és hatásuk a beszédfejlődésre

- a) A **siket tanulónál** súlyos fokú hallásveszteség áll fenn (a beszédhangok frekvenciatartományában mért hallásveszteség 90 dB-nél nagyobb). Ennek következménye a hangzó beszéd spontán kialakulásának képtelensége, elsajátításának súlyos fokú nehezítettsége, valamint a nyelvi kommunikáció általános akadályozottsága. A hallásveszteség mértékétől, felfedezésének, segédeszközzel való ellátásának idejétől, a környezeti hatásoktól és a szociokulturális háttértől függően módosulhat a megismerő tevékenység, a gondolkodás és a lelki élet egészének fejlődése.
- b) A **nagyothalló tanulónál** (enyhe nagyothallás esetén a beszédhangok frekvenciatartományában mért hallásveszteség 30–45 dB közötti; közepes nagyothallás esetén a beszédhangok frekvenciatartományában mért hallásveszteség 46–65 dB közötti; súlyos nagyothallásnál a beszédhangok frekvenciatartományában mért hallásveszteség 66–90 dB közötti) a hallás csökkenése akadályozottságot jelenthet a hangzó beszéd elsajátításában és értésében. Ennek mértéke a súlyos kommunikációs zavartól a normál nyelvhasználat megközelítésének szintjéig terjedhet.

Hallássérült gyerekek csoportjai

I. Típusos erősségek, amelyekre építeni lehet a tanulás támogatása során

A hallássérült tanuló tanulás támogatása során figyelembe kell venni személyiségjegyei, intellektusa mellett a hallássérülés bekövetkeztének, felismerésének időpontját, kórok, mértékét, segédeszközzel való ellátásának, a fejlesztés megkezdésének idejét.

A szakértői véleményben leírtak mérvadók és szükséges a szurdopedagógussal való szoros együttműködés.

II. Típusos nehézségek és kognitív problémák, amelyekkel számolni kell a tanulás támogatása során

OM. 203406

Enyhe fokú nagyothallás (40–60 dB hallásveszteség): A halk vagy távoli beszéd megértésében okozhat problémákat. Kisebb teljesítményű, jól beállított hallókészülék viselése mellett az oktatás folyamatában csak akkor okoz gondot a beszéd megértése a hallássérült gyermek számára, ha a pedagógus túlságosan távolról, halkán, esetleg túl gyorsan beszél.

Közepes fokú nagyothallás (60–90 dB hallásveszteség): Enyhe hallásveszteségnek tekinthető. Közelről még érthető a társalgó beszéd, de ha az halk, és a beszélő szája nem látható, a beszédnek csak 50%-a követhető, a szókincs beszűkülhet, felléphetnek beszédhibák, szükség van a szájról olvasásra.

Súlyos fokú nagyothallás (90–110 dB hallásveszteség): Csak a hangos társalgás érthető. A csoportos beszéd nehezített, a beszédérthetőség gyengébb, valószínű a receptív és expresszív beszédzavar, azaz a beszéd felfogása és a beszédprodukció. Ilyenkor korlátozott a szókincs. A hallókészülék kiválasztása, optimális beállítása, viselése és a folyamatos ellenőrzés ezekben az esetekben kiemelkedő fontosságú. A pedagógusnak figyelnie kell, hogy lehetőleg kicsit lassabban, tisztán artikulálva (de nem eltúlozva!) beszéljen, várja ki türelmesen a hallássérült gyermek reakcióit. Magyarázataival segítse a fogalmak helyes értelmezését, beépítését a gondolkodás, beszéd folyamatába. Az osztálytársaknak is nagy szerepük van abban, hogy társuk értse őket, és be tudjon kapcsolódni a közös játékba, társalgásba.

Súlyos nagyothallás (81–95 dB fokú hallásveszteség)

Az erős hangok kb. 40 cm távolságból hallhatók, a környezeti zajok felismerése lehetséges, a magánhangzók és mássalhangzók egy része differenciálható, de a beszéd valószínűleg torzul. Ha a veszteség az első életévig jelentkezik, a beszédfejlődés spontán nem indul meg. A minél korábbi időpontban történő, hallókészülékes ellátásnak és a korai fejlesztésnek igen nagy a jelentősége.

Fontos a szoros együttműködés az utazótanárral, minden módszertani és technikai részlet előzetes megvitatása a gyermek haladása érdekében. Kíváncsok, hogy ne érje a gyermeket sok kudarc, amely lelkiileg megviselheti. Hasznos, ha ezekben az esetekben a pedagógus munkáját egy pedagógiai asszisztens segíti.

Igen súlyos, hallásmaradványos siket vagy siket gyermek (95 dB vagy annál súlyosabb a hallásveszteség)

Hallókészülékkel egyes erős hangok hallhatók, de inkább vibráció, mint hang érzékelhető, elsődleges a vizuális kommunikáció, a beszéd-nyelvfejlődés valószínűleg sérül.

OM. 203406

Jellemző a hangzó beszéd spontán kialakulásának képtelensége, elsajátításának súlyos fokú nehezítettsége, valamint a kommunikáció általános akadályozottsága.

Összegzés: Hallássérült tanulónál tanulási helyzetben gyakran megnyilvánuló hátrányok tapasztalhatók a következőkben:

- kedvezményező készségük alacsonyabb szintű lehet
- gyengébb nyelvi kommunikációs kompetencia
- szókincs esetleges elmaradás
- szóbeli, írásbeli kifejezőkészség gyengébb lehet
- grammatikai hibák, kiejtési problémák
- fogalmi gondolkodásból eredő hátrányok, ezzel összefüggő esetleges tanulási nehézségek

2. A hallássérült tanulók nevelésének-oktatásának alapelvei, az aktív tanulás támogatása

A hallássérülés kapcsolata más rendellenességekkel

Tanulási zavarral együtt járó hallássérülés: Azokat soroljuk ebbe a csoportba, akiknél az ún. diszfáziás tünetcsoport egy vagy több jellemzője figyelhető meg, ép értelem mellett.

Az értelmi képesség és a tanulási képesség zavarával párosuló hallássérülés:

Ehhez a csoporthoz tartoznak azok a nagyothalló és siket gyermekek, akiknél a hallássérüléshez tanulási akadályozottság, enyhe, közepes, vagy közép súlyos fokú értelmi akadályozottság társul.

Látássérüléssel társuló hallássérülések: Idetartozik az ún. vak-siketek csoportja, valamint a gyengénlátás és a nagyothallás különböző mértékű együttes előfordulása is.

Mozgáskárosodással párosuló hallássérülés: A legkülönbözőbb mozgássérüléssel társuló hallássérültek csoportja.

A nevelés-oktatás szervezeti keretének megválasztását, az alkalmazott speciális módszer- és eszközrendszert minden esetben a tanulók állapotából fakadó egyéni szükségletek határozzák meg.

A hallássérült tanulók nevelését, oktatását ellátó közoktatási intézmények az iskoláztatás során több fontos feladat megoldását vállalják: erkölcsi nevelés, nemzeti öntudat, hazafias nevelés, állampolgárságra, demokráciára nevelés, önismeret és a társas kultúra fejlesztése,

OM. 203406

családi életre nevelés, testi és lelki egészségre nevelés, felelősségvállalás másokért, önkéntesség, fenntarthatóság, környezettudatosság, pályaaorientáció, gazdasági és pénzügyi nevelés, médiatudatosságra nevelés, a tanulás tanítása, valamint ezeken túl az esélyegyenlőség biztosítását a hallássérülésből és az esetleg csatlakozó fogyatékból adódó hátrányok leküzdésével.

3. Speciális módszerek a hallássérült tanulók fejlesztésében

Az alkalmazott speciális módszer- és eszközrendszert minden esetben a gyermek állapotából fakadó egyéni szükségletek határozzák meg.

- Külön figyelmet kell fordítani arra, hogy a tanuló minden segítséget megkapjon hallássérüléséből, gyengébb nyelvi kommunikációjából, fogalmi gondolkozásából eredő hátrányának, s az ezzel összefüggő tanulási nehézségének leküzdéséhez.
- Az értékelés része olyan követelmény legyen, amely a tanuló sérülését figyelembe véve, hallótársaival azonos szinten vagy módon teljesíthető.
- Az értékelésnél figyelembe kell venni az egyéni fejlesztési terv követelményeit.
- Az eredményesség érdekében szükség van a szülők, az iskola, a szurdogyógyypedagógus együttműködésére

4. Tanulási környezet

Gyakori teendők a tanulásszervezéssel kapcsolatban:

- ülőhely kiválasztása a teremben, ahonnan viszonylag jól láthatja és hallhatja a tanárt, ugyanakkor fontos, hogy jól lássa a táblát.
- az ülőhely ne kerüljön az ablakkal szembe.
- törekedni kell, hogy viszonylag jól láthassa az osztálytársait.
- az elhangzottakat érdemes a gyermekfelé fordulva elismételni.
- írásban kapja meg azokat a feladatokat, melyek utasítása sok elemből áll, s minden elem fontos információt hordoz.
- az új fogalmak magyarázatánál alaposabb körülírás is szükséges lehet.
- új ismeretanyag bevezetésénél hasznos lehet több vizuális megsegítés (modellek, diafilmek) és egyéb érzékszervek (taktilis, kinezetikus) bevonása a tapasztalatszerzés folyamatában

1.18. A mozgásszervi fogyatékos tanuló

OM. 203406

A pedagógiai szempontú definíciók összefüggésbe állíthatók a társadalmi részvétel korlátozottságának megszüntetésére irányuló folyamatokkal; a cél a hátránykompenzálás, a funkcióképesség kialakítása, a tevékenység akadályozottságának csökkentése, megszüntetése és a funkcionális felmérést követően az egyéni sérülés és akadályozottság mértéke szerinti támogatás. Mozgáskorlátozottság esetén a mozgás szervrendszer veleszületett vagy szerzett károsodása a szervezet funkcionális képességeit, az egyén aktivitását maradandóan akadályozza; az egyén részére hátrányos helyzetet, korlátozott életvitelt okozhat.

A pedagógiai és gyógypedagógiai szempontú csoportosításnál a fentiekén túl figyelembe kell vennünk az életkort, az életkornak megfelelő tevékenykedés–cselekvőképesség csökkenésének mértékét, a meglévő motoros és kognitív képességek szintjét, továbbá a kommunikációt. Ennek megfelelően a gyógypedagógiai teendők irányultsága alapján öt, viszonylag homogén kategória különíthető el, melyek további alkategóriákra oszthatók:

Végtagredukciós fejlődési rendellenességek vagy szerzett végtaghiányok: e kategóriába sorolható minden veleszületett vagy szerzett, teljes végtagra vagy végtagrészre vonatkozó hiány vagy többlet.

Petyhüdt bénulást okozó kórformák: mely kategória tovább bontható

a) progrediáló (állapot rosszabbodásával járó) kórképek csoportjára; különböző (izom, gerincvelő) eredetű izombetegségek, pl. dystrophia musculorum progressiva (DMP) vagy a spinalis izomatrophia (SMA); illetve b) a nem progrediáló kórképek csoportjára, pl. a különböző etiológiájú gerincvelő sérülések (veleszületett vagy szerzett) vagy a perifériás idegbénulások, járványos gyermekbénulás utáni állapot stb.

Korai agykárosodás következtében kialakult mozgás-rendellenességek: (cerebrális parézis, rövidítve: CP) különböző megnyilvánulási formái;

spasztikus (fokozott izomtónussal járó) tünetcsoport, mely lehet hemiplégia (féloldali érintettség), diplégia (a két alsó végtag spasztikus bénulása a felső végtagok érintettségével) és tetraplégia (mind a négy végtag, a teljes test érintettségével);

diszkinetikus (akaratlan túlmozgással járó) tünetcsoport, mely lehet atetózis (a törzs és a végtagok koordinációs zavara) vagy disztónia (folyamatosan változó izomtónus);

kisagyi tünetcsoport, az ataxia (koordinációs és egyensúlyzavar);

kevert formák.

Ortopédiai és egyéb kórformák: pl. arthrogryposis multiplex congenita (veleszületett ízületi merevség, mely az izmok gyengeségével jár), vagy osteogenesis imperfecta (a csontok rendellenes törékenységevel járó betegség), vagy deformitások, különböző gerincbetegségek, dongaláb, egyéb mozgáskorlátozottsággal járó rendszerbetegségek stb.

Súlyos-halmazott sérülés: jelen felosztásban a vezető tünet a mozgáskorlátozottság, mely mellé egyéb/más fogyatékoság (látás-, hallássérülés, beszéd fogyatékoság vagy intellektuális képességszavar stb.) társulhat.

(A gyógytestnevelésre utalt tanulók nem minősülnek mozgásszervi fogyatékoság [mozgáskorlátozottság] okán sajátos nevelési igényű tanulóknak. Esetükben az Irányelv nem

OM. 203406

alkalmazható. Az ő gyógytestnevelés ellátásuk a pedagógiai szakszolgálatok által alkalmazott gyógytestnevelő szakemberek feladata, a tevékenységnek szakszolgálati protokollja van. – 15/2013. (II. 26.) EMMI rendelet a pedagógiai szakszolgálati intézmények működéséről 28. §)

2. A mozgáskorlátozottság tényéből fakadó személyiségvonások, nevelési-oktatási sajátosságok

Mozgáskorlátozott tanulóknál átalakulhat a külvilágról való információ felvétel módja és lehetősége. A megismerő tevékenység észlelésen és önindította, aktív mozgáson alapul. A gondolkodási struktúra kialakulásának a gyermeki felfedező tevékenység az előfeltétele. A cselekvés a gondolkodás eredeti létformája. A cselekvés képességének alapja pedig a mozgás. A mozgás összetevőinek (térbeliség, időbeliség, dinamika, koordináció, impulzus) egyedi vagy halmozott sérülése esetén nem válik lehetővé vagy akadályozott lesz a cselekvéses ismeretszerzés, tapasztalás. Mozgáskorlátozott kisgyermeknél a mozgásos tapasztalatszerzés akadályozott voltából eredően az ismeretszerzés minőségileg és mennyiségileg is eltérhet a tipikusan fejlődő társaik tapasztalataitól. Mindez megzavarhatja a mozgáskorlátozott tanuló környezetre való ráhatását, illetve nehezítheti a külvilágban lévő ok-okozati összefüggések megértését. Megváltozhatnak a környezethez való alkalmazkodás és aktív ráhatás lehetőségei és formái. Nehezített a környezet állandóan változó feltételeihez való alkalmazkodás.

3. A mozgáskorlátozott tanulók nevelésének-oktatásának alapelvei

A mozgáskorlátozott tanulók nevelése-oktatása, képességeik tervszerű fejlesztése során az egyéni fejlődési sajátosságokhoz, az individuális szükségletekhez igazodik mind a pedagógiai tevékenységek, mind a környezeti adaptációk tervezése, megvalósítása annak érdekében, hogy csökkentsük a tevékenység akadályozottságát, segítsük a funkcióképesség kialakulását, és ezáltal elősegítsük a szűkebb és tágabb környezetben való aktív részvételt.

A mozgáskorlátozott tanulók sérülés specifikus ellátása a különböző szakemberek együttműködésének, team munkájának eredményeképpen valósulhat meg. Az inklúziót megvalósító iskolában tanító befogadó pedagógusok, a szomatopedagógus és más gyógypedagógusok (konduktív nevelés esetében a konduktív pedagógia kompetenciája szerinti konduktor), az ortopéd szakorvos, a gyermekneurológus, a gyermekgyógyász és egyéb szakemberek, illetve a család (a szülők és a tanuló) együttműködése, a közös célok kitűzése és a folyamatos kapcsolat elengedhetetlen feltétele az eredményes gyógypedagógiai és egészségügyi rehabilitációs és rehabilitációs tevékenységnek.

A mozgáskorlátozott tanulók sérülés specifikus pedagógiai fejlesztő folyamata komplex, magában foglalja a nevelést, oktatást, mozgásfejlesztést, a kommunikáció fejlesztését, az eszközös megsegítést, az egészségügyi szükségletek ellátását és a gondozási feladatokat, valamint a személyiségfejlesztés együttes, egymást erősítő és kiegészítő alkalmazásait.

Az önállóságra nevelés elvét mindig szem előtt tartva, az iskolában – a mozgáskorlátozott tanulók életkorának és mozgásállapotának megfelelően – biztosítani kell pszichés, egészségügyi és fizikai szempontból a biztonságot és állandóságot, olyan szeretetteljes és motiváló légkör kialakításával, amely magában foglalja:

OM. 203406

a fizikai környezetet, amely egyrészt akadálymentes, másrészt valamennyi tanuló számára biztosítja az egészséges, balesetmentes környezeti feltételeket;

a személyre szabott segédeszközöket és segítő technológiákat; az oktatáshoz szükséges speciális eszközöket (pl. megfelelő méretű dönthető asztallap, állítható magasságú biztonságos szék, írást-olvasást, kommunikációt támogató eszközök, adaptált matematikai eszközök stb.) és az önálló életvitelhez, mindennapos tevékenységekhez szükséges segítő technológiákat és azok használatát;

a befogadó, elfogadó, kölcsönös alkalmazkodást kívánó, a tágabb környezetre is hatással bíró személyi környezetet (inkluzív oktatásnál a tanulótársak, azok szülei, az iskola dolgozói részére a befogadást segítő ismeretek átadása);

szükség szerint és indokolt esetben – amennyiben a mozgásos akadályozottság a tevékeny és eredményes részvételt súlyosan akadályozza – a személyi segítő jelenlétét.

4. A mozgáskorlátozott tanulók nevelésének-oktatásának céljai, kiemelt feladatai

A mozgáskorlátozott tanulók nevelése-oktatása során a Nemzeti alaptantervben megfogalmazott tanulási és oktatási célok az irányadók, de számukra a nevelési-oktatási folyamat kiemelt célja az esélyegyenlőség feltételeinek megteremtése annak érdekében, hogy a mozgáskorlátozott tanulók felkészültté váljanak az életkoruknak, fejlettségi szintjüknek megfelelő önálló döntéshozatalra, képessé váljanak az önrendelkező életvitelre.

4.1. Testi és lelki egészségre nevelés

A testi és lelki egészségre nevelés során törekedni kell arra, hogy a tanulók életkoruk és személyiségük függvényében minél inkább megismerjék mozgáskorlátozottságuk okát és annak következményeit, elsajátítsák az állapottal járó napi teendőket, és alkalmazzák az azzal kapcsolatos higiénés szabályokat.

4.2. Önismeret és a társas kultúra fejlesztése

A mozgáskorlátozott tanulók nevelése-oktatása során kiemelt feladat a tanulók helyes, reális énképének, illetve önértékelésének kialakítása. Elő kell segíteni a tanulók kedvező szellemi fejlődését, készségeik optimális alakulását, tudásuk és kompetenciáik kifejezésre jutását és valamennyi tudásterület megfelelő kiművelését.

4.3. Felelősségvállalás másokért, önkéntesség, erkölcsi nevelés, családi életre nevelés

A nevelés-oktatás során az érték- és kultúráközvetítés folyamatában fejlődnek a mozgáskorlátozott tanuló társas kapcsolatai, közösségi szerepvállalásai, másokért való felelősségvállalása, eközben alakulnak és erősödnek meg a társadalmilag is fontos magatartásformái.

4.4. Médiatudatosságra nevelés

A mozgáskorlátozott tanulóknak hátrányaikat az információszerzésben és -adásban pótolhatja az elektronikus eszközök, a média használata. A tágabb értelemben vett kommunikáció a

OM. 203406

mozgáskorlátozott tanulók számára a társadalmi integráció előkészítését, az önrendelkezés, önállóság kialakítását, a társadalmi szerepek gyakorlásának lehetőségét szolgálja.

A mozgáskorlátozott tanulók iskolai tevékenységei közül sem hiányozhatnak az infokommunikációs eszközök, melyeket szükséges lehet egyes esetekben adaptálni, az egyéni szükségletekhez igazítani. A médiatudatosságra nevelés a mozgáskorlátozott tanulók esetében a tapasztalatszerzés hiányosságai miatt hangsúlyosabb az átlagosnál. Kiemelten kell kezelni a valódi értékek bemutatását, a veszélyforrásokra való tudatos figyelemfelhívást.

4.5. A tanulás tanítása, pályaeorientáció

A mozgáskorlátozott tanulóknál fokozott figyelmet kell fordítani a tanulás összetevőinek tanítására, az egyénre szabott tanulás módszereinek (típusának, csatornájának) megválasztására, ezzel elősegítve az önálló tanulás képességének kialakulását.

A reális pályakép kialakítása rendkívül átgondolt és alapos előkészítő munkát kíván. A pályairányultsághoz nélkülözhetetlen képességek kialakításakor szükség lehet sajátos elő- és felkészítésre, azon képességek kialakítására, amelyek a saját adottságok felméréséhez és elfogadásához vezetnek. Ezt az elő- és felkészítést a mozgáskorlátozott tanuló elképzeléseivel és lehetőségeivel kell összhangba hozni. A pályaalakalmasság vizsgálatok indokolt lehet speciális szempontok figyelembevétele is.

1.19. A súlyos és halmozottan fogyatékos tanuló

A súlyos és halmozott fogyatékoság az egész élet során fennálló állapot így a környezet fokozott mértékű és folyamatos segítségére, támogatására vannak utalva a tanulók. A súlyos és halmozott fogyatékoság hátterében rendszerint a központi idegrendszer érintő komplex károsodás áll. A nehezített, vagy teljesen hiányzó kommunikáció következménye a szűkebb és tágabb környezettel való kontaktusfelvétel nehezítettsége.

Alapvető funkciók minimum két területén súlyos vagy legsúlyosabb mértékű funkciózavar tapasztalható, azonban az egyes területek érintettségének mértéke egyénenként nagy eltéréseket mutat.

Funkciózavar területei:

- szociális megismerés, tapasztalat
- érzékelés-észlelés
- kogníció
- érzelmek
- mozgás
- proprioceptív tapasztalat
- kommunikáció

Minden terület érintettségéről beszélünk, még ha változatos kombinációit találjuk is a mozgásszervi fogyatékoság, súlyossági fokában eltérő értelmi fogyatékoság és a súlyos kommunikációs zavar tekintetében. Előfordulhat még látás-, hallás fogyatékoság,

OM. 203406

magatartás-szabályozási zavar, figyelemzavar, autizmus spektrumzavar és egyéb társuló rendellenességek (epilepszia).

A fejlesztő oktatás-nevelés az egész személyre ható pedagógiai folyamat, hiszen a biopszicho-szociális egység kiegyensúlyozott működéséhez a különböző területek optimális, komplex fejlesztése szükséges, mivel egymással összefüggnek és ezáltal hatnak is egymásra.

Tervezésnél minden tanuló esetében figyelembe vesszük a *Sajátos nevelési igényű tanulók iskolai oktatásának irányelvei* egyes fogyatékosagra vonatkozó releváns fejezeteit.

2. A súlyos és halmozottan fogyatékos tanulók tanulási sajátosságai

– *Kötődés a tárgyakhoz és a jelenhez:*

Tárgyak, személyek, jelenségek elérhető közelsége.

– *Cselekvéses tanulás és komplex (totális) kommunikációs beágyazottság:*

Szemléletes-cselekvéses tanulás „megfigyelés-próba-szerencse-utánzás” útján komplex kommunikációs stratégiákkal megerősítve (gesztus-vagy hangjelzések, kép-, jel-, szimbólumrendszerek).

– *Tevékenységtanulás kis lépésekben*

A tevékenység teljes folyamatát egészben mutatjuk be és tanítjuk, azonban célzottan és aktuálisan egy-egy részletét (öltözés, étkezés, terítés, főzés) lehet gyakoroltatni.

– *Tevékenységtanulás segítséggel – speciális irányítás és vezetés biztosítása*

Csak szükséges mértékű segítségnyújtás a tevékenységláncolat végrehajtásához– verbális, szükség szerint nonverbális jelzésekkel kiegészítve. Rehabilitációs segéd-és segítőeszközök biztosítása személyre szabottan.

– *Tanulási motiváció kialakítása és fenntartása*

A tanuló alapos ismerete (meglévő ismeretei, hiányosságai, erősségei, gyengeségei), jó kapcsolat kialakítása, reális célkitűzések, pozitív megerősítések.

3. A súlyos és halmozottan fogyatékos tanulók nevelésének-oktatásának alapelvei

– *A kommunikáció és az interakció elve*

A nevelés/oktatás folyamatában a pedagógusnak fel kell ismernie a fogyatékos tanuló minden kommunikatív jelzését. A tanulás érzékelésen-észlelésen keresztül kommunikatív szituációkra

OM. 203406

építve lehetséges, így érhető el a szociális kapcsolatok interakciójának emberhez méltó alakulása.

– *A normalizáció és a participáció elve*

A súlyos és halmozottan fogyatékos tanulók neveléséhez az általánosan elfogadott és a Nemzeti alaptantervben is megfogalmazott nevelési elvek az irányadók.

Társadalmilag elfogadott és az életkoruknak megfelelő életfeltételek és modellek közvetítése, melyek ismerete lehetővé teszi a tanulók képességeihez mért legmagasabb szintű társadalmi integrációt:

- emberi méltóság tiszteletben tartása
- napi-, heti-, éves ritmus kialakítása
- egyes életszakaszokról tapasztalatok szerzése
- szexuális felvilágosítás – visszaélésekkel szembeni védekezés.

Ha a tanuló fejlődése során bebizonyosodik, hogy magasabb szintű követelmények teljesítésére is képes, kezdeményezni kell az értelmi állapotának megfelelő gyógypedagógiai nevelési-oktatási intézményegységben történő iskoláztatását, vagy biztosítani kell számára az egyéni előrehaladású nevelés és oktatás lehetőségét (2011. évi CXC törvény a nemzeti köznevelésről 4. §. 41. pont).

– *A komplexitás, a személyiség-központúság, a szükségletorientáltság és a rehabilitáció elve*

A komplex módon megvalósuló oktatás, nevelés, fejlesztés, terápia, ápolás, gondozás szempontjából előtérbe helyezzük a team munkát és ezáltal biztosítjuk a különböző tudományterületek ismeretanyagának szintetizálását, integrálását a tanulót egyéni szükségleteinek figyelembe vételével a jövőre készítjük fel.

– *A kooperáció és a tudatosság elve*

Kooperációt jelent a pedagógus és a tanuló, valamint a tanulóval foglalkozó valamennyi személy – szülő, pedagógus, egyéb segítők, terápiás szakemberek – esetében. Együttműködésükre alapozva a cél elérésének érdekében egységes, követhető elvárásokat dolgozunk ki.

– *A differenciálás és az individualizáció elve*

Egyéni, individualizált fejlesztés – egyéni fejlesztési terv alapján. Csoportban pedig a feladatok gyakorlati megvalósítása során alkalmazott differenciálás valósul meg.

4. A Nemzeti alaptanterv alkalmazása a súlyos és halmozottan fogyatékos tanulók nevelése-oktatása során

OM. 203406

A súlyos és halmozottan fogyatékos tanulók esetében a képességek megalapozása és a készségek kialakítása történik a személyiségstruktúra figyelembe vételével.

Ennek során figyelembe vesszük:

- ***Testi és lelki egészségre nevelés:***

- alapszükségletek (ápolási, gondozási tevékenységek) feltételeinek biztosítása kommunikatív, pedagógiai és terápiás lehetőségek biztosításával, az önállóságra és az egészséges életmódra nevelés feladatainak programba építésével.
- jó testi és lelki közérzet megteremtése

- ***Önismeret és a társas kultúra fejlesztése, felelősségvállalás másokért, önkéntesség, erkölcsi nevelés, családi életre nevelés:***

- az énkép, az önismeret kialakulása és a környezet fokozatos megismerése,
- az önrendelkezés elismerése, a gyermekkor megélésének biztosítása és felkészülés a felnőttlét szerepeire.

- ***Médiatudatosságra nevelés:***

- informatikai és számítástechnikai eszközök, illetve más egyénre szabott kommunikációt segítő eszközök megismertetése, használatuk megtanítása.
- AAK (alternatív és augmentatív kommunikációs rendszer) egyénre szabott alkalmazása.

- ***A tanulás tanítása:***

Hagyományos értelemben vett oktatás/nevelésről nem beszélhetünk, célunk az egyéni szükségletek, a tanulási sajátosságok figyelembe vételével a képességterületek fejlesztése, célzott tevékenységek megtanítása.

A súlyos és halmozottan fogyatékos tanulók pedagógiájának alapvető tételei:

- tanulók legalapvetőbb szintű (vegetatív, fizikai állapotváltozás) megnyilvánulásainak értelmes közlésként való észlelése, értelmezése
- a tanuló és a gyógypedagógus közti partneri kapcsolat fokozatos kialakítása
- következetes együttműködés
- a tanuló kommunikációs lehetőségeinek feltárása és segítése
- cselekvésekre alapozott tudásátadás
- a tanulás része a tanuló alapszükségleteinek kielégítése is.

OM. 203406

- ***Nemzeti öntudat, hazafias nevelés:***

Célunk, hogy megismertessük a kultúra alapvető értékeit. Az oktatás/nevelés részét képezik a képzőművészeti alkotásokkal, zeneművekkel, irodalmi művekkel való ismerkedés, tapasztalatszerzés, mint az önkifejezés egyik formája.

- ***Kulcskompetenciák értelmezése: a mozgás és a kommunikációs kompetenciák szerepe***

A súlyos és halmozottan fogyatékos tanulók sajátosságai miatt az alapkompentenciák közül a mozgás az, amely megalapozza a többi kompetencia fejlődését, ezért kiemelten kezeljük. Mozgásnevelést biztosítunk a mindennapos testnevelés és a gyógytestnevelés során.

A kommunikációs kompetenciák megalapozása a szövegértés és szövegalkotás alapozza meg.

2.A készségfejlesztőiskolai intézményegység

2.1.Az intézményegység bemutatása

A készségfejlesztő iskolában a középsúlyos értelmi fogyatékos tanulók közismereti nevelése, oktatása és gyakorlati képzése folyik olyan területeken, melyek elvégzésével hasznos tagjai lehetnek a társadalomnak, beilleszkedhetnek a munka világába. A tanulók a nyolcadik évfolyamon jelentkezhettek a készségfejlesztő iskolai képzésre az általános felvételi eljárás keretében.

A felvételhez a Megyei Szakértői Bizottság által kiadott intézménykijelölő javaslat szükséges, illetve a betöltött 16. életév. A középiskolában lemorzsolódott tanulásban akadályozott tanulók is kérhetik a felvételüket.

2.3. NEVELÉSI PROGRAM

2.3.1. Pedagógiai alapelvek

A készségfejlesztő iskola módszereiben és eszközeiben az általános iskolai oktatás folytatása, arra épít. A középsúlyos értelmi fogyatékos személyek képességeire figyelemmel, a munkaerőpiac folyton változó igényeihez való alkalmazkodási lehetősége korlátozott. Esetükben speciális képzésre van szükség ahhoz, hogy elsajátítsák az elfogadott szociális viselkedést, kellő rugalmassággal alkalmazkodjanak a velük szemben támasztott változó elvárásokhoz, képessé váljanak a társadalom által elfogadott normák, viselkedési szabályok betartására, egymás elfogadására, segítésére.

Pedagógiai alapelveink között kiemelkedő szerepet tölt be a környezettudatos szemléletmód kialakítása, azaz a természeti, az épített, a társas- társadalmi környezet fenntarthatósága (és

OM. 203406

ezen belül a fenntartható fejlődés, a fenntartható fogyasztás) értékrendjének megfelelő ismeretek, magatartásminták közvetítése, olyan életviteli szokások kialakítása, megtanítása, alkalmazása, melyek hozzásegítik tanulóinkat, hogy a társadalom hasznos tagjaivá váljanak.

Kulcsfontosságú tényező a munkavégzésre való felkészítés, mert képessé teszi tanulóinkat az önálló életvezetésre, szükségleteik kielégítésére, személyközi kapcsolataik fejlesztésére és egészséges énképük kialakítására.

A fenti alapvető képességek szükségesek ahhoz, hogy a közép súlyos értelmi fogyatékos személyek és közösségük a társadalom elfogadott, egyenrangú tagjaiként élhessenek, dolgozhassanak és részt vehessenek közösségi életben. Ennek megfelelően a fent nevezett kompetenciáknak az egyén életének minden területén szerepe van.

2.3.2. Nevelő- oktató munka célja

A készségfejlesztő iskolai képzés során tanítványaink értelmi, testi és pszichés állapotát tekintjük kiindulási alapnak.

Hosszú távú céljaink a fejlesztés területén

- A nálunk végzett fiatalok szociális és emocionális fejlettsége tegye lehetővé, hogy kiegyensúlyozott, munkára felkészített, önmagukat minél jobban ellátni tudó emberré váljanak.
- Legyenek képesek dönteni, bizonyos fokú önállóságra tegyenek szert.
- Környezettudatos életvitel, a természetes és mesterséges környezet értékei iránti felelős magatartás igényének kialakítása.
- Az egészséges életmód igénye és az ennek eléréséhez szükséges technika beépítése életmódjukba
- Képesek legyenek szűkebb és tágabb környezetükbe beilleszkedni, személyre szabott segítségnyújtás mellett.
- Olyan életvezetési ismeretekre tegyenek szert, amelyek a mindennapjaikat szolgálják.

Rövid távú céljaink a fejlesztés területén

- szemléletes, közvetlen tapasztalatszerzésen alapuló, tevékenység központú nevelés-oktatás megvalósulása
- kommunikációs képességek fejlesztése
- mozgásfejlesztés

OM. 203406

- munkatevékenység fejlesztése
- szociális kompetenciákhoz szükséges kognitív készségek fejlesztése
- környezet- és egészségtudatos szemlélet kialakítása
- olyan munkaformák, tevékenységek elsajátítása, amelyet alkalmazni tudnak felnőtt életükben
- szociális tapasztalatszerzés, mely megkönnyíti az együttélést, segíti az integrációt
- sikerélmény biztosítása egy-egy területen belül
- folyamatos felzárkóztatás az SNI irányelvek figyelembevételével

Az integrált munkavégzésre képes tanulók oktatásának céljai:

- a tanulók felkészítése az iskola elvégzése utáni munkavállalásra
- segíteni, hogy tapasztalati úton tudja kialakítani a munkavégzés értelmének szerepét
- megtalálni a leginkább megfelelő munkatevékenységet, ami megfelel képességeinek, érdeklődési körének
- ismereteket szerezni olyan területekről, melyek iskolai környezetben nem közvetíthetők
- a munkafolyamatokat egyre önállóbban begyakorolni
- erősíteni a felelősségtudatot, fejleszteni az alkalmazkodóképességet, kialakítani a segítőkész magatartást
- felkészíteni a tanulókat a munkahelyi elvárások, szabályok elfogadására
- elősegíteni, hogy felnőttként munkát vállalhasson – egyéni megsegítés mellett.

Az integrált munkavégzésre nem képes tanulók oktatásának céljai:

- megértetni a felnőtté válás és a munkavégzés kapcsolatát
- ösztönözni az elmélyült, kitartó feladatvégzésre
- megismertetni saját munkalehetőségeivel, ezáltal hozzájárulni a reális énkép kialakításához
- fejleszteni az eszközhasználatot, az igényességet
- építeni a már meglévő kognitív, érzelmi és motoros funkciókra, fejleszteni azokat
- munkatevékenységen keresztül fejleszteni a szociális készségeket
- megértetni, hogy a munkavégző képesség jelentősen meghatározza a pozitív életérzést
- kialakítani az igényt a pontos munkára és a kitartó munkavégzésre
- bővíteni a környezetről kialakult tárgyi és fogalmi ismeretkört

OM. 203406

Az enyhe értelmi fogyatékos tanulók oktatási céljai, feladatai

Célok:

- felkészíteni a tanulókat - az egész életen át tartó tanulásra
 - a munkaerőpiacon való eredményes részvételre
 - a sikeres munkaerőpiaci és társadalmi integrációra
- támogatni a gyakorlati ismeretek elsajátítását
- gyakorlási- kipróbálási lehetőséget adni
 - a társadalmi beilleszkedés,
 - az önálló életvezetési technikák,
 - a társadalmi cselekvőképesség,
 - a személyiségstruktúra megszilárdítására.

Feladatok:

- támogatni a személyiség komplex, harmonikus fejlődését
- elősegíteni az önismeret, az önbizalom és a megfelelő önértékelés megerősödését
- segíteni a kognitív funkciók (az érzékelés, a figyelem, az emlékezet, a gondolkodás) további fejlődését
- teret engedni a helyes és kívánatos társas kapcsolatok, viselkedési normák, szociális interakciók gyakorlásának

Nevelési-oktatási szakaszok és kiemelt pedagógiai feladatok

Kiemelt feladatunk a tanuláshoz nélkülözhetetlen pszichés funkciók fejlesztése ebben a szakaszban. A tanulók között meglévő eltérések szükségessé teszik a tanulási tartalmak tanulócsoportokhoz igazítását, ezért a célnak megfelelő oktatásszervezési eljárásokat, differenciált tanulásszervezést alkalmazunk. A céltudatosan kiválasztott tevékenységek segítségével a közvetlen érzéki tapasztalatokra alapozó, tárgyi cselekvéses megismerés a képességfejlesztésben hangsúlyos szerepet kap. A tanuló fejlesztésének hosszú folyamatában az aktuális igényeknek megfelelően kell érvényesülni a pedagógiai folyamat korrekciós, kompenzáló jellegének.

Az 1-2. évfolyam pedagógiai feladatainak megvalósítása

Az 1–2. évfolyamon a fő cél a személyiség biztonságérzetének megteremtésével, az egyéni diagnosztikára épülő funkcionális képességfejlesztéssel elérni az egyénhez viszonyítva azt a leoptimalisabb adaptív állapotot, amely elégséges előfeltétele a tantárgyi rendszerű fejlesztésnek.

OM. 203406

Olyan fejlettségi szintre kell hozni a tanuláshoz nélkülözhetetlen pszichikus funkciókat – a gyógypedagógia eszközrendszerének, módszereinek, terápiáinak felhasználásával –, hogy a tanuló az alapkultúrtechnikák elsajátítására a sérülésének, állapotának megfelelő idő biztosítása mellett felkészült legyen. A tanulókat fogékonnyá, befogadóvá kell tenni a környezet, a közvetlen megtapasztalható természet és a társas kapcsolatok iránt, miközben tág teret adunk az életkori sajátosságoknak, a fejlettségnek megfelelő gyermekjátéknak és mozgásnak, mindezzel felkeltve érdeklődésüket a tanulás iránt.

A 3-4. évfolyam pedagógiai feladatainak megvalósítása

A 3–4. évfolyamon a cél az alapvető képességek és alapkészségek fejlesztése a tanulók egyéni háttértényezőinek figyelembevételével, a pszichés funkciók fejlesztésének stratégiáját tartalmazó egyéni fejlesztési tervek alapján, tantárgyi rendszerben végzett intenzív fejlesztési folyamatban.

Kiemelt feladat a személyiség érésének, az önismeret fejlődésének elősegítése a tanulási, viselkedési szokások elsajátításával, magatartási normák közvetítésével; a sérülésből, a fogyatékosságból eredő tanulási nehézségek leküzdésének, a jól működő funkciók továbbfejlődésének segítése individualizált programok, terápiák, differenciáló pedagógiai eljárások alkalmazásával.

Felső tagozaton

A felső tagozaton a tanulók fejlesztése elsődlegesen a megismerési módszerek további fejlesztésére, a szemléletes képi gondolkodás nyomán kialakuló képzetekre, ismeretekre, az elsajátított tanulási szokásokra irányul. Hangsúlyosabbá válik az önálló tanulási tevékenység. A tudásgyarapítást, a képességek, a személyiség fejlesztését a konkrét tapasztalásokra alapozva a gondolkodási funkciók különböző sérülését, eltérő ütemű fejlődését figyelembe véve kell elérni.

Az 5-6. évfolyam pedagógiai feladatainak megvalósítása

A legfontosabb cél a tevékenységek számának és minőségének növelésével, az önálló tanulás képességének fejlesztésével az alap-kultúrtechnikák használatának eszközzintűvé tétele, valamint az intenzív személyiségfejlesztés.

Ehhez szükséges az alapkészségek megerősödésének biztosítása a tanulói tevékenységek középpontba állításával, a gyakorlás lehetőségeinek megteremtésével, továbbá a konkrét megtapasztaláson alapuló tudásgyarapítás erősítése a gondolkodási funkciók különböző sérülését, eltérő ütemű fejlődését figyelembe véve. A tantárgyi tartalmakat, a

OM. 203406

tevékenységeket, feladatokat, a terápiás célú eljárásokat a fejlődés egyéni üteméhez, a módosult tanulási képességhez kell igazítani.

A 7-8. évfolyam pedagógiai feladatainak megvalósítása

Legfontosabb cél a tudáselemek szintetizálása, a képességstruktúra megszilárdítása, a személyiség integritásának növelése.

E cél eléréséhez szükséges feladatok: a tanuló sikeres továbbtanulási, szakmaelsajátítási lehetőségeinek kialakítása; az önálló tanulás, a tájékozódási képesség, a tájékozottság, a döntési képesség erősítése; a társadalmi beilleszkedéshez szükséges szociális és cselekvési kompetenciák kialakítása, az önálló életvitelre való alkalmasság megszilárdítása.

2.4. Értékeink

Az intézményegység építve az iskola hagyományaira, tapasztalataira folytatja oktatási-nevelési feladatát. A tanulókhöz igazodó differenciált készség/képesség-fejlesztést valósítunk meg, melynek alapja a szakértői vélemények javaslata, az elvégzett diagnosztikai teszt (PAC II) és a saját megfigyelések. Az ismeretanyag tartalmát mindig az életkorhoz igazítottan építjük be nevelési- oktatási programunkba, fontosnak érezzük a tanítási –tanulási folyamatban a motiválást, hogy a tanuló aktív résztvevője legyen a tanítási folyamatnak. A frontális módszerek helyett előnyben részesítjük a csoport, páros és egyéni munkát, valamint a kooperatív technikák, projektmódszerek beépítését a tanulásba. Szem előtt tartjuk, hogy a tanulót egyéni képességeinek és szintjének megfelelően sikerélményhez juttassuk, elkerülve ezzel a tanulási kudarcot, ezért mindenki egyénre szabott feladatot kap. A tanítási- tanulási folyamatban kiemelt szerepe van a fejlesztő értékelésnek. A fejlesztő és építő értékelés pozitívan hat a tanuló teljesítményére, mindez elősegíti a tanuló pozitív személyiségfejlődését. Nevelő-oktató munkánk során építünk a közös nemzeti értékekre, így fontosak a hagyományok és az ünnepek, melyekkel igyekszünk összekapcsolódni az általános iskolai intézményegységgel. Igyekszünk jó kapcsolatot kialakítani az értelmileg akadályozott csoportokkal közös rendezvények, kirándulások stb. alkalmával. Figyelembe vesszük, hogy az ismeretszerzés, a feldolgozás és alkalmazás során segítségre, folyamatos irányításra van szüksége a tanulóinknak. A szenzoros és mozgásos közlések befogadására fogékonyabbak a tanulók, ezért szemléletes rávezetéssel, cselekvésbe ágyazott ismeretszerzéssel eredményesebb a fejlesztés. Az értelmi fogyatékosághoz társuló egyéb fogyatékoságok, betegségek (pl. érzékszervek működési zavarai, mozgászavar, epilepszia) jelentős mértékben

OM. 203406

befolyásolják az egész személyiség fejlődését. A pedagógiai folyamat során tág teret kell biztosítani a hátrányok kezelésére, az egyéni bánásmódra. A nagymértékű egyéni különbségek miatt a csoportok összetétele rendkívül heterogén. Ez indokolja és teszi szükségessé, hogy a tanulók állapotának ismeretében a képességeikhez igazodó egyéni fejlesztési programokkal, pedagógiai többlétszolgáltatásokkal is támogassuk fejlődésüket. A pedagógiai alapelveink egységesek, iskolánk minden nevelési/oktatási területén megjelennek, így a készségfejlesztő iskolai képzés során is érvényesek.

2.5. A nevelés- oktatás feladata

A nevelő- oktató munkánk feladatai az nevelési- oktatási céljainkban meghatározott fejlesztési elvárások megvalósítására épül.

E folyamatban az ismeretek nyújtása, a különböző képességek fejlesztése, a jártasságok és készségek kialakítása közben, azokkal kölcsönhatásban, azokkal együtt történik:

- a sérült funkciók és funkcionális rendszerek korrigálása, átszervezése
- az elvesztettek pótlása, újra kialakítása
- a további (következményes, másodlagos) sérülések megelőzése
- az egész személyiség egyensúlyba hozása
- kompetenciafejlesztés
- szociális készségek alakítása
- kommunikációs szintjük javítása

Mindezekhez olyan iskolai légkört teremtünk, amelyben a tanuló, felnőtt jól érzi magát, ahol az emberi társas kapcsolatok a kölcsönös tiszteleten alapulnak, ahol minden tanuló teljes értékű emberként élheti meg önmagát, különösségét, másságát is elfogadva.

Személyiségfejlesztő munkánk hatékonysága érdekében végzendő feladataink

- differenciált gyógypedagógiai eszközrendszerrel dolgozunk
- a tanulók egyéni megsegítését nevelési szükségleteikhez igazítjuk
- a hátrányok kompenzálása a tanuló fejlettségéhez illeszkedő tartalmak és módszerek kiválasztásával történik
- a tanulók anamnézisének alapos megismerése
- környezettanulmány – kritikus esetekben
- pedagógiai diagnosztikai eljárások
- megfigyelés megadott szempontsor alapján vagy vizsgálóeljárás alkalmazása

OM. 203406

- dokumentációk készítése (egyéni fejlesztési tervek)
- a fejlődés mértékének nyomon követése fejlesztési ciklusonként
- közösségi élmények biztosítása
- az elvégzett munka öröme
- környezettudatos magatartás alakítása
- informatikai jártasság, médiatudatosság kifejlesztése
- monotóniatűrés fejlesztése
- művészeti nevelés formáló hatása

A feladatokat az osztályfőnökök a csoportban tanító gyógypedagógusokkal és a pedagógiai munkát segítő munkatársakkal együttműködve végzik team-munkában.

A készségfejlesztő iskolai tagozaton, mint a többi évfolyamon is a lehetőségeinkhez mérten ingergazdag, védettséget, biztonságot nyújtó, családi környezetet alakítunk ki, mely biztosítja a szociális és lelki komfortérzetet a tanulók számára.

3. A pedagógiai program megvalósításához szükséges pedagógiai szakmai felkészültség

A pedagógus hozzáállását, a többlet tudás megszerzéséhez a rendszeres szakmai fejlődés iránti elhivatottságát segíteni kell. A segítség formái: képzés, önképzés, intézményen belüli tudásmegosztás, ellenőrzés, szervezeti változások.

Képzés, önképzés: A program végrehajtásához szükséges tudás megszerzése érdekében a következő területeket részesítjük előnyben:

- Szakirányú végzettséggel rendelkezők szakirányú másoddiploma szerzését
- Pedagógiai szakvizsga
- Különböző terápiás és diagnosztikai eljárások és módszerek
- Dyslexiát, dyscalculiát, dysgraphiát megelőző és kezelő eljárások és módszerek
- Informatika
- Tánc, néptánc, vagy más mozgásművészet
- Drámapedagógia, színházművészet
- Nép- és hangszeres zene

A nevelőtestület felkészültségének növelése érdekében csoportos továbbképzéseket is szervezhetünk a következő témákban:

- Tanulás-módszertani tréning
- Kommunikációs tréning

- Problémamegoldó tréning
- Csoportfejlesztő tréning
- Drámapedagógia tréning
- Ön-, és személyiségfejlesztő tréning
- Konfliktuskezelő tréning

Belső tudásmegosztás: képzéseken, tréningeken részt vett kollégák szakmai beszámolóinak meghallgatása, hospitálások keretében egymás óráinak látogatása, jó gyakorlatok átadása.

A nevelőtestület tagjainak figyelniük kell a jelentkező problémákra, tapasztalatokra, és ezeket kiscsoportokban rendszeresen fel kell dolgozni, ezért segítjük az ilyen önfejlesztő kiscsoportokat, illetve a munkaközösségek keretében működtethető esetmegbeszélések keretében foglalkoznak a kialakult helyzettel, illetve a problémák megoldási módjainak felkutatásával.

4. Az intézmény helyi tanterve

Kerettantervek a sajátos nevelési igényű tanulók oktatásához ajánlás alapján készült.

Kerettantervek a 2020-as NAT-hoz illeszkedő tartalmi szabályozók figyelembevételével.

4.1 Az enyhe értelmi fogyatékos tanulók általános iskolai nevelés-oktatása

A kerettanterv tantárgyait és kötelező minimális óraszámait az alábbi táblázatok tartalmazzák.

A választott kerettantervek óraszámát a szabadon tervezhető órakeret terhére a következő évfolyamokon és tantárgyakban emeljük meg az alábbi óraszámokkal.

Kötelező tantárgyak és minimális óraszámok az 1–4. évfolyamon

Tantárgyak	1. évfolyam	2. évfolyam	3. évfolyam	4. évfolyam
Magyar nyelv és irodalom	7+1	7+1	6+1	7+1
Matematika	4+1	4+1	3+1	4+1
Etika	1	1	1	1
Környezetismeret	-	-	1	1
Ének-zene	2	2	2	2
Vizuális kultúra	2	2	2	1
Digitális kultúra	-	-	1	1
Technika és tervezés	1	1	1	1
Testnevelés	5	5	5	5
Rendelkezésre álló órakeret	24	24	24	24

Kötelező tantárgyak és minimális óraszámok 5-8.évfolyam

Tantárgyak	5. évfolyam	6. évfolyam	7. évfolyam	8. évfolyam
Magyar nyelv és irodalom	5	5	5	5
Idegen nyelv	-	-	2	2
Matematika	4	4	4,5	4,5
Etika	1	1	1	1
Történelem	2,5	2,5	2,5	1,5
Hon- és népismeret	1	-	-	-
Természettudomány	2,5	3,5	5	5
Allampolgári ismeretek	-	-	-	1
Ének-zene	2	2	1	1
Vizuális kultúra	2	2	1	1
Digitális kultúra	1	1	1	1
Technika és tervezés	1	1	1	1
Testnevelés	5	5	5	5
Osztályfőnöki óra (közösségi nevelés)	1	1	1	1
Heti órakeret	28	28	30	30

A Nat alkalmazása az enyhe értelmi fogyatékos tanulók nevelése-oktatása során

1. Tanulási és nevelési célok

Az enyhe értelmi fogyatékos tanulók esetében a nevelési és tanulási célok megegyeznek a Nat-ban leírtakkal, de azok mélysége, kialakíthatóságuk időigénye, módja az egyéni sajátosságokhoz igazodóan módosul.

2. Kiemelt kompetenciaterületek

A Nat-ban alapvető célként meghatározott kiemelt kompetenciaterületek fejlesztése az enyhe értelmi fogyatékos tanulók integrált (inkluzív) és a gyógypedagógiai intézményekben megvalósuló nevelési formáiban egyaránt fontos nevelési-oktatási elvárásként jelenik meg. Ennek biztosítása elengedhetetlen a társadalmi integráció szempontjából, s különös hangsúlyt kap az önálló életvezetés, a munka világába való beilleszkedés érdekében.

3. Tanulási területek

A tartalom a helyi tantervben jelenik meg.

OM. 203406

4. Differenciálás – egyéni tanulási utak – erősségek – fejlesztendő területek

A differenciálás kiindulópontja, hogy nincs két egyforma enyhe értelmi fogyatékos tanuló. Az iskolában együtt tanított tanulók különböznek egymástól, ugyanakkor mindenkinek joga van a képességeihez mért legmagasabb szintű, minőségi oktatáshoz. A differenciálás lényege a tanulók egyéni szükségleteihez igazodó fejlesztés és/vagy az önvezérelt fejlődés körülményeinek biztosítása a nevelés gyakorlatában. A differenciálás célja annak biztosítása, hogy a tanulók abban a tempóban fejlődhessenek, amely számukra a legoptimálisabb, illetve önmagukhoz.

5. Értékelés (tanulási eredmény)

Az enyhe értelmi fogyatékos tanulók iskolai teljesítményeit döntően szöveges fejlesztő értékeléssel (tanulást támogató értékeléssel) végezzük, amely a Nat által kijelölt célok elérését is támogatja. Célja a tanulói szükségletek meghatározása, valamint a nevelési-oktatási folyamatnak azokhoz történő igazítása. A szöveges értékelés lehetőséget ad az egyéni képességek és eredmények szerinti differenciálásra, illetve javaslatokat tartalmaz, hogy a gyermek mire fordítson nagyobb figyelmet a tanulási folyamatban. A szöveges értékelés történhet szóban vagy írásban, ezt kiegészíthetik egyéb értékelési formák (szimbólumok, tárgyak, pontozás stb.). A fejlesztő értékelés pedagógiai célja, hogy a gyermek folyamatos támogatást kapjon. Éppen ezért a gyermek számára is jól érthető megfogalmazásnak nagy szerepe van.

6. Állapotmegismerés, szakértői vélemény

A szakértői bizottság komplex pszichológiai, pedagógiai-gyógypedagógiai, orvosi vizsgálat alapján szakértői véleményt készít. A szakértői vizsgálat a szülő kérelmére, illetve ha az eljárást nem a szülő kezdeményezi, a szülő egyetértésével indul. Amennyiben a megyei illetékességű szakértői bizottság a vizsgálat alapján sajátos nevelési igényt, ezen belül enyhe értelmi fogyatékossgot állapít meg, javaslatot tesz a tanuló különleges bánásmód keretében történő ellátására, az ellátás módjára, formájára és helyére, a szükséges szakemberre és annak feladataira.

7. Az egészségügyi és pedagógiai célú habilitáció, rehabilitáció

Az egészségügyi és pedagógiai célú habilitációs és rehabilitációs foglalkozás segít a tananyag és a fejlesztési követelmények differenciálásában, a képességeket fejlesztő eljárások és feladatok összehangolásában, az egyéni tanulási technika kialakításában, a haladási tempó és a motiváció egyéni biztosításában, a fejlődés és a fejlődést tükröző értékelés megállapításában.

OM. 203406

Az egészségügyi és pedagógiai célú rehabilitációs és rehabilitációs foglalkozások dokumentálása az egyéni fejlesztési terv (EFT) alapján történik, amelyet a gyógypedagógus készít el, együttműködve a partnerekkel. Az EFT a szakértői véleményre, illetve a gyógypedagógus által készített pedagógiai diagnózisra alapulva készül.

Az együttműködő partnerek előre meghatározott időnként – például havonta, háromhavonta – ellenőrzik, értékelik a végrehajtás eredményességét, az akadályozó tényezőket, és új fejlesztési célokat tűznek ki.

4.2 Középsúlyos értelmi fogyatékos tanulók általános iskolai nevelése-oktatása

Műveltségi terület	Tantárgy	1. évf.	2. évf.	3. évf.	4. évf.	5. évf.	6. évf.	7. évf.	8. évf.
Magyar nyelv és irodalom	Kommunikáció (Magyar nyelv és irodalom)	4	4	4	4	4	4	5	5
	Olvasás-írás (Magyar nyelv és irodalom)	3	3	4	4	4	4	2	2
Matematika	Számolás-mérés (Matematika)	3	3	3	4	3	3	3	3
Történelem és állampolgári ismeretek	Állampolgári ismeretek	-	-	-	-	1	1	1	1
	Hon- és népismeret	-	-	-	-	-	-	1	-
	Etika	-	-	-	-	-	-	-	1
Természettudomány és földrajz	Környezetismeret	-	-	-	-	1	1	2	2
Művészetek	Ének-zene	2	2	2	2	2	2	2	2
	Ábrázolás-alkatás (Vizuális kultúra)	3	3	2	2	2	2	2	2
Technológia	Digitális kultúra	-	-	-	-	-	-	1	1
Testnevelés és egészségfejlesztés	Mozgásnevelés (Testnevelés)	5	5	5	5	5	5	-	-
	Testnevelés	-	-	-	-	-	-	5	5
	Osztályfőnöki (Közösségi nevelés)	-	-	-	-	1	1	1	1
Egyéb	Önkiszolgálás	2	2	-	-	-	-	-	-
	Életvitel és gyakorlat	-	-	2	2	5	5	5	5
	Játékra nevelés	2	2	2	2	-	-	-	-
Összesen		24	24	24	25	28	28	30	30

OM. 203406

A kerettantervek által előírt tartalmakra jelzett javasolt óraszámok az adott tantárgyon belül a tanulók egyéni képességeinek megfelelően átcsoportosíthatóak.

A Nat alkalmazása a középsúlyos értelmi fogyatékos tanulók nevelése-oktatása során

A középsúlyos értelmi fogyatékos tanulók fejlesztését átfogó területek

A középsúlyos értelmi fogyatékos tanulók számára meghatározott pedagógiai feladatok helyi megvalósítása

- Az iskolai képzés során az egyéni bánásmód elvét alkalmazva biztosítani kell a középsúlyos értelmi fogyatékos tanulók személyiségének harmonikus fejlődését.
- A tanulók nevelésében kiemelt figyelmet kell fordítani az egyénre szabott terápiás eszközök, eljárások alkalmazásával a képességstruktúra hiányosságainak kompenzálására, az épen maradt funkciók feltárására és azokra ráépülő fejlesztésre. A pedagógusoknak feladatuk a gyakorlatorientált, a mindennapi élet tevékenységeire felkészítő képzés megvalósítása, az életvezetési technikák megalapozása, elsajátíttatása, gyakoroltatása. A személyiség gazdagítása érdekében az önfogadásra és mások elfogadására a toleráns magatartás kialakításával tehet szert a tanuló.
- Mindehhez olyan iskolai légkört kell teremteni, amelyben mind a tanuló, mind a felnőtt jól érzi magát, ahol az emberi és társas kapcsolatok a kölcsönös tiszteleten alapulnak, ahol minden tanuló teljes értékű emberként élheti meg önmagát, a másságot is elfogadva.

Intézményünkben a középsúlyos értelmi fogyatékos tanulók nevelése/oktatása, fejlesztése a Nat által megfogalmazott értékekre épül, alapelveiben, céljaiban illeszkedik az ott megjelenő kulcskompetenciákhoz, fejlesztési területekhez.

Tanulási területek:

- Anyanyelv és kommunikáció
- Társadalmi környezet
- Életvitel és gyakorlati ismeretek
- Természeti környezet
- Művészetek
- Informatika
- Testi nevelés

A fejlesztésben kiemelt szerepet kap a következő képességek kialakítása:

- a) a tanulók önállóságra nevelése;

OM. 203406

- b) a tanulók szűkebb és tágabb környezetükben képesek legyenek minél önállóbban és minél szélesebb körben tájékozódni;
- c) a tanulók szociális és kommunikációs képességei, azok megfelelő használata;
- d) a tanulók közvetlen tárgyi és személyi környezetüket ismerjék meg, és legyenek képesek abban tevékenykedni, valamint azt alakítani is;
- e) a tanulók tegyenek szert megfelelő önismeretre, ismerjék meg értékeiket és erősségeiket, valamint határaikat
- f) jussanak el a céltudatos döntések meghozataláig.

Az iskolai fejlesztés szakaszai:

Alsó tagozat, 1–4. évfolyam:

Azoknál a tanulóinknál, akiknél hosszabb folyamat eredménye az iskolai rutinokhoz, a tanulási helyzetekhez való alkalmazkodás, egy előkészítő évfolyam megszervezése válik szükségessé.

Kiemelt fejlesztési területek:

- önkiszolgálás
- elemi szociális készségek fejlesztése
- kommunikációs képességek fejlesztése
- játzóképesség erősítése
- játék és kötelesség közötti különbség (választhatóság, kötelezőség) tudatosítása
- idői-és téri orientációs képesség
- tapasztalatok tárgyak tulajdonságairól
- elemi geometriai ismeretek
- globális mennyiségfogalom
- számosság kialakítása.

Felső tagozat, 5-8. évfolyam:

- önismeret, személyes biztonság fejlesztése (fizikai és pszichés értelemben)
- önállóság és a szűkebb és tágabb környezetben való eligazodás elősegítése
- kommunikációs képesség fejlesztése egyénre szabottan
- téri-és idői tájékozódás fejlesztése
- mennyiség-és számállandóság kialakítása
- elemi pénzismeret.

Értékelés

OM. 203406

Az értelmileg akadályozott tanulók csoportjai heterogén összetételűek, nagy egyéni eltérések mutatkoznak meg, ezért nem releváns egy külső elvárás-rendszerhez igazodó értékelés.

Folyamatdiagnosztika, pedagógusok megfigyelései, szülői visszajelzések eredményeinek elemzése szolgál alapul, hogy a tanulási cél módosításra kerüljön. Az együttműködés kezdeti szakaszában hathetes időintervallum javasolt. A tanulókról félévenként készül jellemzés, szöveges értékelés.

Állapotmegismerés, szakértői vélemény

A tanulók állapotának pontos megismeréséhez a következő információszerzési forrásokat használjuk fel, illetve alkalmazzuk:

- ✓ szakértői vélemények elemző megismerése
- ✓ tanuló személyes megismerése, megfigyelések
- ✓ gyógypedagógiai folyamatdiagnosztika eredményei
- ✓ szülői megfigyelések, beszámolók.

A halmozottan sérült közép súlyos értelmi fogyatékos tanulók oktatása

Intézményünk a helyi tantervben jeleníti meg a tanulók társuló fogyatékoság által megkívánt fejlesztési szükségleteit, a rehabilitációs/habilitációs célokat és feladatokat.

Differenciált formában történik a figyelemfelkeltés, a cselekedtetés, az ismeretek közvetítése és megerősítése és az értékelés a tanítási órák keretében.

Az egyéni fejlesztési tervek tartalmazzák:

- a társuló fogyatékoságokra irányuló fejlesztési célokat,
- a társuló fogyatékoságok korrekciójának és kompenzációjának tervét, módszereit,
- a várható egyéni fejlődés eredményét (teljesítményelvárásokat),
- az időintervallumot, amikor a tanuló újbóli felmérése megtörténik,

A kapott eredmények tükrében módosítjuk a fejlesztési feladatokat.

A nevelés/oktatás, fejlesztés során alkalmazunk minden olyan segédeszközt, amelyet a tanuló használni képes. Megtanítjuk a gyógyászati segédeszközök használatát és a higiéniai

OM. 203406

szabályok betartását. Ügyelünk az igénybevétel folyamatosságára, a balesetvédelemre, a tanuló állapotára vonatkozó kontraindikációkra és a biztonságra.

A társuló fogyatékoság és/vagy betegség jellegétől függően a tárgyi és személyi feltételek adaptálása történik:

- tanulást segítő speciális szemléltetőeszközök
- feladat végrehajtását megkönnyítő segédletek vagy alternatív megoldások
- a környezet megfelelő kialakítása.

A viselkedésszabályozás nehézségei esetén állandó személyi asszisztenciát biztosítunk, valamint szükség esetén elvonulási lehetőséget, és biztonságos tárgyi környezetet alakítunk ki az önsértés lehetőségeinek elkerülése céljából.

A halmozott fogyatékoság esetén a speciálisan összetett támogatási rendszer megállapításában a szakértői bizottságokkal való kooperációra, szakmai egyeztetésre törekszünk.

A tanulók szakszerű ellátásához a másodlagos vagy társuló fogyatékoságoknak megfelelő szakirányú szakképzettséggel rendelkező gyógypedagógus közreműködését biztosítjuk.

4.3. Készségfejlesztő Iskola

A készségfejlesztő iskola a középsúlyos értelmi fogyatékos tanulók részére biztosítja az életkezdéshez való felkészülést, a munkába állást lehetővé tevő egyszerű betanulást igénylő munkafolyamatok elsajátítását, továbbá a szakképzésben részt venni nem tudó enyhe értelmi fogyatékos tanulók számára nyújt a munkába álláshoz és az életkezdéshez szükséges ismereteket.

A készségfejlesztő iskolának négy évfolyama van, amelyből

- kettő közismereti képzést folytató évfolyam, (9 -10)
- kettő, az életkezdéshez való felkészülést, a munkába állást lehetővé tevő egyszerű betanulást igénylő munkafolyamatok elsajátítását célzó gyakorlati jellegű évfolyam. (11-12)

A sikeresen teljesített gyakorlati évfolyam új modulok tanulásával folytatható. A tanuló tankötelezettsége meghosszabbítható legfeljebb annak a tanévnek a végéig, amelyben a 23. életévét betölti. (2011.évi CXCV törvény [6. § (3) bek.])

A készségfejlesztő iskolai képzésbe kerülés feltételei

OM. 203406

- alapfokú iskolai végzettség
- egészségügyi alkalmasság
- Pedagógiai Szakszolgálat Szakértői Bizottságának érvényes szakértői véleménye
- Tanuló készségfejlesztő iskolába akkor vehető fel, ha a szakiskola kilencedik évfolyamát sikertelenül teljesítette.

A készségfejlesztő iskola feladata a célok elérése érdekében:

- az alapkupon megszerzett műveltségi anyag szinten tartása és elmélyítése
- a tervszerű nevelő-oktatómunka során az alapképességek fejlesztése mellett a mindennapi életben hasznosítható általános és szakmai ismeretek nyújtása
- tanulási esélyegyenlőség segítése – egyéni, kiscsoportos foglalkozásokkal,
- önálló tanulási technikák elsajátíttatása
- a tanórán kívüli személyiségfejlesztés: szociális készségek és magatartásminták kialakítása az eltérő szociokulturális helyzetből adódó kommunikációs konfliktusok feloldása, magatartás-és teljesítményzavar kezelése
- pályaaorientáció, pályaválasztás segítése, tudatos előkészítése, szakmákról előzetes ismeretek adása
- az eredményes munkába álláshoz szükséges hátránykompenzációs, felzárkóztató, egyéni fejlesztési programok kidolgozása,
- a tanulók felkészítése a munkavállalói szerepre, a munkahelyi, a szakmai közösségekbe való bekapcsolódásra
- az iskola érték- és normaközvetítő funkciójának érvényesítése a nevelés során a beilleszkedés elősegítése érdekében
- etikai, nemzeti értékek megjelenítése a tanórákon és a tanórán kívüli tevékenységekben egyaránt
- a tanulók kommunikációs szintjének fejlesztése
- ismeretek nyújtása a természeti – társadalmi környezetről
- önismeret kialakítása, elmélyítése
- a tanulók felkészítése az eszközök, szerszámok rendeltetésszerű használatával és egyszerű munkafolyamatok elvégzésére
- alapvető ismeretek nyújtása a munkával és a társadalmi együttéléssel kapcsolatos jogokról és kötelezettségekről

Személyi feltételek

Az iskolában folyó közismereti elméleti oktatást gyógypedagógusok végzik.

Elvárásaink a képzésben résztvevő szakemberekkel szemben

- Módszer béli felkészültségük a speciális elemeket is tartalmazza
- Személyiségük derűs, bizalmat sugárzó legyen
- Rendelkezzenek nagyfokú türelemmel, empátiás készséggel, konfliktusmegoldó képességgel

OM. 203406

Fejlesztési területek (tantárgyak) struktúrája és óraszámok a Hétszínvirág Iskola Készségfejlesztő Iskola 9-10. osztály számára

Műveltségi terület	Tantárgy	Heti óraszám		tanéves óraszám
		9. évfolyam	10. évfolyam	
Magyar nyelv és irodalom	Kommunikáció (Magyar nyelv és irodalom)	5	5	180
Matematika	Számolás-mérés (Matematika)	5	5	180
Történelem és állampolgári ismeretek	Állampolgári ismeretek	2	2	72
Természettudomány és földrajz	Környezet- és egészségvédelem (Természettudomány)	3	3	144
Művészetek	Ének-zene	2	2	72
	Ábrázolás-alakítás (Vizuális kultúra)	2	2	72
Technológia	Digitális kultúra	2	2	72
Testnevelés és egészségfejlesztés	Testnevelés	5	5	180
	Osztályfőnöki óra (Közösségi nevelés)	1	1	36
Egyéb	Életvitel és gyakorlat	5	5	180
	Gyakorlati képzés előkészítése	2	2	72
Összesen		34	34	

A kerettantervek által előírt tartalmakra jelzett javasolt óraszámok az adott tantárgyon belül a tanulók egyéni képességeinek megfelelően átcsoportosíthatóak.

Tantárgyak és óraszámok készségfejlesztő enyhe értelmi fogyatékos

Műveltségi terület	Tantárgy	Heti óraszám		éves óraszám
		9. évfolyam	10. évfolyam	

OM. 203406

Magyar nyelv és irodalom	Magyar nyelv és irodalom	5	5	180
Idegen nyelv	Idegen nyelv	2	2	72
Matematika	Matematika	5	5	180
Történelem és állampolgári ismeretek	Állampolgári ismeretek	2	2	72
Természettudomány és földrajz	Természettudomány	3	3	108
Művészetek	Vizuális nevelés	2	2	72
Technológia	Digitális kultúra	2	2	72
Egyéb	Pályaorientáció	2	2	72
	Szakmai alapozó ismeretek	5	5	180
Testnevelés és egészségfejlesztés	Testnevelés	5	5	180
	Osztályfőnöki óra (közösségi nevelés)	1	1	36
Összesen		34	34	1224

A kerettantervek által előírt tartalmakra jelzett javasolt óraszámok az adott tantárgyon belül a tanulók egyéni képességeinek megfelelően átcsoportosíthatóak.

Fejlesztési területek (tantárgyak) struktúrája és óraszámok a Hétszínvirág Iskola Készségfejlesztő Iskola 11-12. osztály számára

Műveltségi terület	Tantárgy	11. évfolyam	12. évfolyam	éves
		Heti	Heti	
Magyar nyelv és irodalom	Kommunikáció (Magyar nyelv és irodalom)	3	3	108
Matematika	Számolás-mérés (Matematika)	2	2	72
Természettudomány és földrajz	Környezet- és egészségvédelem (Természettudomány)	1	1	36

OM. 203406

	y)			
Testnevelés és egészségfejlesztés	Testnevelés	5	5	180
	Osztályfőnöki óra (Közösségi nevelés)	1	1	36
Közismeret összesen		12	12	864
Gyakorlati tevékenység	Készségfejlesztő kerettantervek	22	22	1584
Készségfejlesztő időkeret összesen		22	22	1584
Összesen		34	34	2448

A kerettantervek által előírt tartalmakra jelzett javasolt óraszámok az adott tantárgyon belül a tanulók egyéni képességeinek megfelelően átcsoportosíthatóak.

A tantárgyak struktúrája és a hozzájuk tartozó óraszámok_középsúlyos értelmi fogyatékos

Műveltségi terület	Tantárgy neve	11–12. évfolyam (heti időkeret)	éves óraszám
Magyar nyelv és irodalom	Magyar nyelv és irodalom	3	108
Matematika	Matematika	2	72
Technológia	Digitális kultúra	1	36
Testnevelés és egészségfejlesztés	Testnevelés	5	180
	Osztályfőnöki óra	1	36
Közismeret összesen		12	432
Készségfejlesztő kerettantervek		22	792
Összesen:		34	1224

A kerettantervek által előírt tartalmakra jelzett javasolt óraszámok az adott tantárgyon belül a tanulók egyéni képességeinek megfelelően átcsoportosíthatóak.

OM. 203406

Készségfejlesztő szakasz, 9-12. évfolyam:

Hangsúlyos a felnőtt életre való felkészítés, olyan gyakorlati ismeretek átadása, melyek elsajátításával tanulóinkat képességeikhez mérten önálló életvezetésre készítjük fel. Szociális készségek korosztályukhoz igazodó fejlesztése történik a megfelelő viselkedésformák elsajátításával (pl: magázás-tegezés). Központi szerepet tölt be a társas-szociális, az együttműködési, önérvényesítési, önrendelkezési képességek, készségek fejlesztése az egyéni életútkeresés támogatása.

Készségfejlesztő 9-10. évfolyam:

Az eddig tanultak megerősítése, rendszerezése történik. Egyéni adottságok, képességek, készségek figyelembe vételével, egyéni érdeklődési körnek megfelelő pályaaorientáció keretében tanulóink különböző munkafolyamatokkal, háztartási ismeretekkel ismerkednek meg.

Készségfejlesztő 11-12. évfolyam:

A választott tevékenység munkafolyamatainak megismerése és begyakorlása – elemi háttérismeret, elemi szintű szakmai kultúra, gyakorlati fogások, technikák elsajátítása a cél. Megismertetjük őket a felnőtt-léttel, a munkavállalói szerepkörrel, az önálló életvezetéssel.

A 12. osztály elvégzését követően gyakorlati vizsgát tehetnek, erről tanúsítványt kapnak. Ennek minősítése „a képzési követelményeket sikeresen teljesítette” vagy „a képzésben részt vett” jelöléssel történik.

Differenciálás

A sikeres oktatás/nevelés, fejlesztés folyamatához egyénre szabott, individualizált tervezésre van szükség.

A megfelelő differenciáláshoz az alábbi tényezők felmérése és figyelembevétele elengedhetetlen:

- a személyre szabott tartalom,
- ennek mennyisége,
- a szemléltetés, tapasztalatszerzés mikéntje,
- a felidézést leghatékonyabban támogató vizuális rögzítés,
- a tanulási tempó,
- az ismétlések mennyisége és gyakorisága,
- a feladatvégzés önállósági szintjének meghatározása.

OM. 203406

Optimális fejlesztéssel a tanulók meglévő képességeire támaszkodva képességeik maximumát érik el. Nevelés a tanuló pozitív tulajdonságaira, érzelmi intelligenciájára alapozva hozzájárul az önálló személyiség kibontakoztatásához.

A pedagógiai és egészségügyi célú habilitáció, rehabilitáció

A pedagógiai és egészségügyi célú habilitáció, rehabilitáció célja, hogy az iskolai fejlesztés során csökkentse a fogyatékosságból eredő szomatikus és pszichés hátrányokat, elősegítse a szociális érést. Az egyéni fejlesztés terv tartalmának kidolgozásához a szakértői bizottság véleményében foglaltak szolgálnak alapul kiegészülve a pedagógiai folyamatdiagnosztika, és az értékelések eredményeivel.

A rehabilitációs foglalkozások kiemelt fejlesztési területei:

- érzékelés, észlelés, figyelemkoncentráció, emlékezet, grafomotorium, téri-és idői tájékozódás, gondolkodás, vizuomotoros koordináció fejlesztése;
- szociális és kommunikációs tevékenységek segítése;
- művészeti foglalkozások személyiségfejlesztő hatásának érvényesítése: dráma, zene, tánc, ábrázolás;
- a mozgásállapot javítása, sporttevékenység.

Az egyéni bánásmód elvének érvényesítésével a hátránykompenzációs, erősségek kibontakoztatását segítő terápiás ellátási formák, pedagógiai többlétszolgáltatások alkalmazásánál (habilitációs, rehabilitációs foglalkozások, gyógytorna, gyógytestnevelés, logopédia, stb.) figyelembe vesszük a szülők (nevelőszülők, gyám) kívánságait, elvárásait, tanuló motivációit. Fontos szempont a tanuló képességprofiljában mutatkozó erősségekre épített tehetséggondozás, az egyéni teljesítményen alapuló sikerélmény biztosítása.

4.4. A délutáni foglalkozások

Intézményünkben hosszú évek óta gyakorlat az egész napos iskolai benttartózkodás megszervezése és hasznos, fejlesztő célú és terápiás programokkal való megtöltése a délutáni foglalkozásokon. A kidolgozott és alkalmazott programok elsősorban a gyerekek/tanulók iskolai sikerességét, tanulmányi eredményességét támogatják.

Célja:

A tanulók önálló tanuláshoz szükséges alapképességeinek fejlesztése, a kívánatos szint elérése direkt/indirekt irányítással, az egyéni képességek figyelembe vételével, valamint a gondolkodás és a kommunikáció fejlesztése, a kultúra tartalmának és megszerezhetőségének

OM. 203406

minél szélesebb körű biztosítása. A tanuló önmegvalósításának segítése, képességeinek fejlesztése. A képességfejlesztésben a beszéd, olvasás, írás, számolás-mérés, cselekvésbe ágyazott gondolkodási technikák és eszközhasználatban való gyakorlottság, az önálló tanulás algoritmusának megismerése, együttműködési készségek kialakítása az elsődleges. Emellett olyan támogató lehetőséget nyújtanak a tervezett délutáni programok a hátránykompenzációs eszközökkel, amelyek az eredményes tanuláshoz és iskolai előmenetelhez, majd a továbbtanuláshoz nélkülözhetetlenek.

A terápiás programok kis csoportban szervezettek és az érintett tanulók számára elérhetőek, az egyéni bánásmódra is alkalmasak. A programok tematikus tervezettsége segíti, hogy az SNI diagnózissal rendelkező diákok saját szükségleteikhez igazított fejlesztésben részesülhessenek.

Az egyéni sajátosságoknak, a tehetségnek, a képességek kibontakoztatásának és fejlesztésének lehetőségeit is biztosítják az egész napos oktatásban a délutánban szervezett foglalkozások.

Az 1–8. évfolyamon direkt irányítású képességfejlesztés az önálló tanulás képességének kialakítása érdekében, kézműves, művészeti, mozgás, sport és környezeti neveléssel kapcsolatos foglalkozásokon vesznek részt a tanulók.

4.5 Projektoktatás intézményünkben

A projekt hatékony tanulásszervezési mód, amelynek a személyes tapasztalatszerzésen és a cselekedtetésen kell alapulnia. Elsősorban ismeretszerzést, tanulást, személyiségfejlesztést és közösségépítést valósít meg. A projektszervezés során figyelembe kell venni a tanulók fejlettségi fokát, készségeit, képességeit, fejlődési szükségleteit és érdeklődését. A projekt megvalósítása közben a tanulók megtanulják a közösségért felelős munkát, viszont nehezen egyeztethető össze időbeosztása a tanórák rendszerével, ezért helyét és idejét a tanév során meg kell határoznunk. A választott projektet a közösség határozza meg, választása alapján folyamatosan működteti a keretjátékot. A többi projektet a tanév folyamán saját vállalása alapján meghatározott időszakban valósítja meg.(pl. ünnepekre, versenyekre való készülés). A tanév során csatlakozunk a következő témahetekhez: Fenntarthatósági témahét, Pénz7 és projekt formájában valósítjuk meg a pályaorientációs napot. Amelynek az aktualizálása a munkatervben (időpont, témakörök), illetve a leadott projektlapon történik (pályaorientációs nap).

Megvalósulásuk a fenntartó által a tárgyévben jóváhagyott többletköltség-táblázatban elfogadott költségek terhére történik.

4.6 Az oktatásban alkalmazható tankönyvek és taneszközök kiválasztásának elvei

Az oktatásban alkalmazható tankönyvek, tanulási segédletek és taneszközök kiválasztásának elveit a következő jogszabályok szabályozzák:

- A nemzeti köznevelésről szóló 2011. évi CXC. törvény
- 16/2013. (II. 28.) EMMI „A tankönyvellátás rendje az iskolában” rendelet
- A tankönyvvé, pedagógus-kézikönyvvé nyilvánítás, a tankönyvtámogatás, valamint az iskolai tankönyvellátás rendjéről szóló 17/2014. (III. 12.) EMMI rendelet

A tankönyvjegyzéken lévő tankönyvek listájáról választanak a pedagógusok tankönyveket a tanulók számára. Gyógyypedagógiai oktatásban résztvevő tanulók számára köznevelési törvény ide vonatkozó része továbbra is biztosítja a térítésmentes tankönyvellátást, melyet az állam lát el.

A biztosított forrás ésszerű felhasználását a tartós tankönyvek nagyobb hányadú beszerzésére fordítjuk. A Szülői munkaközösséggel egyeztetjük a beszerzendő tankönyvek listáját a vonatkozó jogszabályok szerint.

Mindemellett törekszünk a sokféle taneszköz használatára, segédkönyvek, egyéb ismeretterjesztő vagy szépirodalmi könyv használatára, mely segíti a tanulókat az ismeretek elsajátításában, képességeik kibontakoztatásában. Taneszközeinket folyamatosan bővítjük, törekszünk a korszerű eszközök minél magasabb szintű használatára, tanórai alkalmazására.

Ingyenes tankönyvek biztosításának lehetősége az iskolában:

- tartós tankönyvek könyvtári kölcsönzése,
- használt tankönyvek biztosítása,
- tantermekben elhelyezett könyvek igénybevétele,

Iskolánk nevelőtestülete az oktató-nevelőmunka során használt tankönyvek kiválasztásakor az alábbi elveket tartja meghatározónak:

- a tankönyv legyen vonzó, figyelemfelhívó, szép kivitelezésű és időtálló

OM. 203406

- a tankönyv tartalmában, információiban, ábravilágában, a feldolgozás minőségében igazodjék a fogyatékos tanuló szükségleteihez
- a tankönyvek jól olvashatóak, jól áttekinthetőek legyenek
- a tankönyvekhez munkafüzet is tartozzon
- a tankönyvek illeszkedjenek a tantárgyak tanterveihez
- tankönyvekhez tartozzanak feladatlapok vagy munkalapok, amelyek a megerősítés, a gyakorlás, a tanuló önálló munkáltatása során eredményesen használhatók, illetve a tudás ellenőrzésekor segítik munkánkat

A taneszközök listájának összeállításánál csak a ténylegesen szükséges eszközöket kérjük tanulóinktól.

OM. 203406

Igényfelmérés, tankönyvrendelés, tankönyvterjesztés, tájékoztatási és egyeztetési rend

Határidő	Feladat	A tájékoztatás formája, módja	Nyomtatvány	A munkában részt vevők
Adott tanév: március	<u>A tankönyvrendelés előkészítése</u> A tankönyvrendelés összeállítása	Munkaközösségi foglalkozás		Tankönyvfelelős, munkaközösség-vezetők, teamek,
	A szülők tájékoztatása a választható tankönyvekről.	Szülői értekezleten	Tankönyvlista	Tankönyvfelelős, osztályfőnökök
	Használható „használt” tankönyvek számba vételezése. Teamek által lista készítése az átadható használt tankönyvekről. Tájékoztatás a tankönyvkölcsönzésre szánt könyvek számáról.	Munkaközösségi foglalkozás	Tankönyvlista	Tankönyvfelelős, könyvtárosi feladattal megbízott ped., osztályfőnökök, pedagógusok
Adott tanév: április vége	Szülői tájékoztatás a gyereket beírató szülő számára az ingyenes tankönyvellátásról. Felmérés készítése arról, hogy hány tanuló kívánja igénybe venni az ingyenes tankönyvellátást.	Szóbeli tájékoztatás	Írásbeli nyilatkozat	Igazgató, beírást végző személy
	Az iskola a fenntartói egyetértésének beszerzése az iskolai tankönyvrendeléssel kapcsolatosan.	Hivatalos levél	Hivatalos levél	Igazgató
Adott tanév: április vége	<u>(Tankönyvrendelés a Könyvtárellátó elektronikus rendszerében a 1-8. évfolyam esetében)</u> (figyelve a belépő osztályok, a tanulók becsült létszámát, az ingyenesen tankönyvet kapó tanulók létszámát, a			Tankönyvfelelős

OM. 203406

	felhasználható használt tankönyvek darabszámát)			
Adott tanév: június	A Könyvtárellátó visszaigazolása alapján a megrendelések számszaki ellenőrzése, módosítások elvégzése			Tankönyvfelelős
	A kölcsönzéssel biztosított tankönyvek visszavételezése.			Tankönyvfelelős, könyvtárosi feladattal megbízott pedagógus
	Tankönyvrendelés módosítása	Hivatalos levél	Hivatalos levél	Tankönyvfelelős
Adott tanév: augusztus	A tankönyvek átvétele a Könyvtárellátótól.	Hivatalos levél	Szállítólevél	Tankönyvfelelős
Adott tanév: szeptember eleje	Pótrendelések elkészítése	Hivatalos levél	Iskolai tankönyvrendelés táblázata	Tankönyvfelelő
Adott tanév: szeptember	Visszáru elkészítése, eljuttatása a Könyvtárellátónak.	Visszáru jegyzék		Tankönyvfelelős
	Pénzügyi elszámolás a Könyvtárellátóval, Klebelsberg Központtal.	Számlák, átvételi bizonylatok		Tankönyvfelelős

4.7 A Nemzeti alaptantervben és a Sajátos nevelési igényű tanulók iskolai oktatásának irányelvén alapuló pedagógiai feladatok helyi megvalósítása

Autizmus spektrumzavarban érintett tanulók esetében

A Nat alkalmazása az autizmus spektrumzavarral küzdő tanulók nevelése-oktatása során

Az autizmus spektrumzavarral küzdő tanulók csoportja rendkívül változatos, de a központi sérülés azonos jellege miatt meghatározhatók közös szükségletek és egységes módszertani javaslatok. Esetükben számolni kell azzal, hogy a Nat kulcskompetenciáihoz rendelt tudások elsajátításához hosszabb időtartamot szükséges biztosítani, a szociális megértést kívánó attitűdök, képességek fejlődését pedig kognitív stratégiákkal kell támogatni.

A Nat nevelési céljai, tanulási területei esetükben is alkalmazhatók, a sérülés típusának megfelelő adaptációval. A Nat szakaszaihoz rendelt tanulási célok elérésére szükség esetén hosszabb időtartamot kell biztosítani, egyes, az alábbiakban részletezett tartalmak hangsúlyosabban jelennek meg. A többlettartalmakat, mint az önismeretet, társas viselkedést, a spontán, funkcionális kommunikációt, egészségnevelést és munkakészségeket speciális rehabilitációs tantárgyként javasolt tanítani. A kerettantervek adaptálása szempontjából az autizmus súlyosságát, a szociális adaptáció szintjét, az intelligenciát és a nyelvi képességeket egyaránt figyelembe kell venni.

Mivel az autizmus spektrumzavar az értelmi képességek bármely szintjén jelen lehet, a többségi iskolák kerettantervét, valamint az enyhe értelmi fogyatékos tanulók számára és a közép súlyos értelmi fogyatékos tanulók számára készült kerettantervet egyaránt adaptálni szükséges autizmusra.

Az adaptáció szükségessége a tanulási célokkal kapcsolatos elvárásokra is vonatkozik. Az autizmussal, valamint az autizmussal és intellektuális képességzavarral is diagnosztizált tanulóktól nem várható el az autizmusban nem érintett kortársakkal azonos teljesítmény.

A tananyagot mennyiségi és minőségi szempontból módosítani és redukálni kell a tanulók speciális szükségletei szerint. Az egyes tanítási területekre vonatkozó sajátos eltéréseket a helyi tantervben és az egyéni fejlesztési tervekben kell rögzíteni. A tananyag elsajátításához speciális módszerek és eszközök használata szükséges.

A tanulókat egyéni szükségleteiknek megfelelően mentesíteni kell a tananyagrészek vagy tantárgyak minősítése és értékelése alól.

A kulcskompetenciák fejlesztése

Alapkompetenciák

Az autizmus spektrumzavarral küzdő tanulók esetében az alapkompetenciák fejlesztésekor is igen nagy egyéni eltérésekkel kell számolni, nem csupán a tipikus kortársakhoz képest, hanem a célcsoporton belül is.

Az alapkompetenciák megszerzése és megszilárdulása jellemzően tágabb időkeretben valósul meg, mint a tipikus kortársak esetében. Az alapkompetenciák fejlesztése is az egyéni felmérésen alapuló egyéni fejlesztési terv szerint történik.

A beszéd, olvasás, írás, szövegalkotás, mennyiségekkel, számokkal, idővel kapcsolatos ismeretek elsajátítása gyakran mechanikus, ezért feltétlenül szükséges a megszerzett ismereteket valós élethelyzetekben alkalmazni. Az írott és beszélt nyelv funkcionális használatának elsajátítása kulcsfontosságú, annak spontán fejlődése nem elvárható.

A szociális kommunikáció és a rugalmas gondolkodás minőségi sérülése akadályozza a nyelv és beszéd rugalmas, funkcionális használatát, az absztrakt szimbólumok rugalmas kezelését. A pozitív attitűd kialakításához sikerélményt nyújtó, egyénre szabott tanulási helyzetek kialakítása szükséges.

A tanulás kompetenciái

Az autizmus spektrumzavarral küzdő tanulók esetében minden esetben egyénileg azonosítjuk a hatékony és önálló tanuláshoz szükséges feltételek meglétét, majd a felmérés alapján egyéni fejlesztési célokat tűzünk ki. A szükséges feltételek közül a sérülés természete miatt általában számolni kell a gyenge vagy sérült motivációval, az énkép, önismeret hiányával, töredékességével. A tanulás tanítása során alapvető fontosságú arra alapozni, hogy a tanuló mely ismeretek, tudások, képességek birtokában van, illetve milyen kialakulóban lévő készségekre építhetünk. Az önállóság elősegítésének egyik fontos módszertani eszköze az élő nyelv és a szociális közvetítés helyettesítése, kiegészítése egyénre szabott vizuális környezeti támpontokkal. Az informatikai eszközök egyénre szabott alkalmazása ugyancsak elősegíti a fejlődést.

A Nat által meghatározott ismeretek e területen is az egyéni képességektől függően sajátíthatók el. A munkavállaláshoz szükséges képességek fejlesztése prioritást kap az érintett tanulók iskolai nevelése-oktatása során. Az autizmussal élő tanulók között lehetnek olyan, az autizmus mellett értelmi fogyatékossággal is küzdő gyermekek, akik nem vagy kortársaiknál

OM. 203406

jóval később sajátítják el az írást, olvasást, számolást, ill. az IKT-eszközök használatát. Az értelmi és nyelvi képességektől függetlenül hiányozhatnak a hatékony és önálló tanulás egyes feltételei: a tartós, irányítható figyelem, a motiváció, a tanulás céljának, jelentőségének megértése. Hiányozhatnak a csoportos helyzetben való tanulás kognitív és viselkedéses feltételei, ezért szükség lehet az új ismeretek egyéni helyzetben való tanítására. A tanulás iránti pozitív attitűd gyakran csak a saját érdeklődési kör esetében jelenik meg, egyébként számolnunk kell az újdonságokkal szembeni ellenállással.

A kommunikációs kompetenciák (anyanyelvi és idegen nyelvi)

A fejlesztés fő célterülete a kommunikáció, mint a kapcsolatteremtés és fenntartás, valamint az információcsere eszköze. Az alapvető probléma nem a beszéd hiánya vagy fejlődési zavara, hanem a kommunikációs szándék, illetve a kommunikációs funkciók megértésének sérülése. Minden autisztikus gyermeknél – függetlenül verbális képességeik színvonalától – elsődleges cél az egyén képességszintjének megfelelő kommunikatív kompetencia megteremtése. A cél eléréséhez szükség lehet alternatív kommunikációs eszközrendszerek alkalmazására.

Az autizmus spektrumzavarral küzdő gyermekek esetében a kommunikációs képességek fejlődése és a nyelvelsajátítás folyamata minőségileg eltér a tipikusan fejlődő kortársakétól. A fejlődési zavar kihat a szókinész, jelentés, nyelvtan és nyelvi funkciók elsajátítására, rugalmas alkalmazására. Hiányozhatnak vagy sérülhetnek azok a képességek, melyek lehetővé teszik a helyzetnek megfelelő személyközi kommunikációt és a nyelvi úton történő ismeretszerzést. Különösen nehezített az élő nyelv és szociális közvetítés útján való tanulás. A kommunikációs képességek sérülése és a kompenzáció lehetősége egyénenként mérendő fel, a fejlődési zavar spektrum jellege, az egyéni képességek és tünetek nagyfokú változatossága miatt.

A digitális kompetenciák

Az IKT-eszközök lehetőséget nyújtanak az élő nyelv és a szociális közvetítés helyettesítésére, a kölcsönös kommunikáció segítésére, az önálló ismeretszerzésre. A későbbi munkavállalás szempontjából is szerepe lehet az informatikának, mivel számos tanuló mutat érdeklődést e terület iránt.

Az IKT alkalmazása egyedülálló lehetőséget jelent az autizmussal élő tanulók számára, a kommunikációs akadálymentesítés, a tanulás és későbbi munkalehetőségek tekintetében egyaránt, sokan közülük pedig kifejezetten tehetségesek az IKT alkalmazásában. Az érintett

OM. 203406

tanulók esetében azonban kiemelten fontos a lehetséges veszélyek megelőzése. Fokozottan veszélyeztetettek azzal kapcsolatban, hogy függővé váljanak a számítógép és az internet használata során. Szociális-kommunikációs sérülésük miatt nehézséget jelenthet számukra az IKT interaktív használattal összefüggő veszélyeinek felismerése, elkerülése, valamint a rendelkezésre álló információk közötti kritikus válogatás.

A matematikai, gondolkodási kompetenciák

A kvantitatív és kvalitatív adatok összegyűjtése, rendszerezése, az információk különböző logikai eljárásokkal történő átalakítása, értelmezése és elemzése az autizmus spektrumzavarral küzdő tanulók erőssége lehet. Nehézséget jelenthet ugyanakkor az adatok értelmezése, a rugalmas problémamegoldás és az információk alkalmazása a mindennapi életben.

A személyes és társas kapcsolati kompetenciák

A személyes és társas kompetenciák explicit tanítása az autizmus-specifikus fejlesztés kulcsterülete. A sikerélményeket biztosító, a tanuló érdeklődését és motivációját fenntartó oktatási környezet kialakítása kulcsszerepet játszik a reális önértékelés és pozitív énkép kialakításában.

Hangsúlyos szerepet kap a saját személyiség, a külső és belső tulajdonságok megismertetése, a saját viselkedés kontrolljának, a kooperációnak, a szociális normáknak a direkt tanítása, mivel azok intuitív megértésére, spontán elsajátítására korlátozottan számíthatunk. Elsődleges az érzelmi biztonság megteremtése, a pozitív, reális énkép és önértékelés támogatása, a fejlődési zavarral gyakran együtt járó szorongás megelőzése, oldása.

A helyes étkezési, alvási, önápolási szokások, a rendszeres mozgás iránti igény kialakítása szintén prioritást kap az egyéni fejlesztési tervben.

OM. 203406

A saját testtel, szexualitással, nemiséggel és emberi kapcsolatokkal összefüggő ismeretek, viselkedési normák direkt tanítása ugyancsak prioritást kell hogy élvezzen, mivel a szociális megértés sérülése e területet speciálisan nehezíti.

Előtérbe kerül az önismeret és a közvetlen szociális környezet megismerése, a társas viselkedés szabályainak direkt tanítása, ismerete, betartása. A történelmi időszemléletet, képzelőerőt, valamint az elvont, szociális jelentést hordozó fogalmak megértését kívánó tartalmak elsajátítása általában nehézséget jelent.

A szociális és állampolgári kompetencia körébe tartozó ismeretek, képességek és attitűdök teljes körű elsajátítása mélyebb szociális megértést feltételez. Mivel az autizmus spektrumzavarok lényegi jellemzője a szociális megértés sérülése, az érintett tanulók esetében elsősorban a tények, ismeretek, együttélési szabályok elsajátítása kap prioritást.

A kreativitás, a kreatív alkotás, önkifejezés és kulturális tudatosság kompetenciái

A Nat által meghatározott ismeret, készség és attitűd az egyéni képességektől függően sajátítható el. A művészetek sokoldalúan segíthetik az autizmus-specifikus egyéni fejlesztést. A művészeti tevékenységek a szabadidő tartalmas eltöltésében is jelentős szerepet játszanak. Az autizmus spektrumzavarral küzdő tanulók között lehetnek kiemelkedő zenei, rajz- vagy egyéb művészi tehetséggel bíró gyermekek.

Munkavállalói, innovációs és vállalkozói kompetenciák

Az autizmusban azonosított kognitív sérülések jellege miatt (végrehajtó működések zavara, naiv tudatelméleti sérülés) e kompetencia fejlesztésekor általában sokféle képesség, készség célzott, egyénre szabott, intenzív fejlesztésére van szükség. A szükséges képességek többsége (pl. tervezés, szervezés, irányítás, hatékony kommunikáció, csapatmunka, kreativitás) az autizmussal élő tanulók esetében sérült, illetve hiányozhat.

A Nat által meghatározott ismeretek, képességek, attitűdök az egyéni képességektől függően sajátíthatók el. A képességek terén a típusos nehézségek mellett szintén nagy egyéni különbségek mutatkoznak az autizmus spektrumán. A felnőttkori munkavállalásra való felkészítés, az egyén erősségeihez illeszkedő foglalkozások körének meghatározása prioritást kap.

Az egyéb pszichés fejlődési zavar alapján sajátos nevelési igényű tanulók esetében

Az egyéb pszichés fejlődési zavarral küzdő tanulók nevelése-oktatása során a Nat-ban meghatározott fejlesztési feladatok és tartalmak megvalósítása általában lehetséges, a Nat-ban leírt fejlesztési feladatok az irányadók, de a kompetenciaterületek, tanulási területek és tudástartalmak (azok fejlődési útjai, módjai és kialakulásuk időtartama) módosulhatnak.

Kulcskompetenciák fejlesztése

Egyes tanulási területekre vonatkozó ajánlások

Minden tanulási terület (tantárgy) esetében fontos:

- a tantervi adaptáció;
- az éppen szükséges és elégséges módosítás és támogatás;
- a támogató pedagógiai környezet;
- a tananyagot úgy kell megtervezni és felépíteni, hogy az befogadható legyen a tanulók számára, illeszkedjen előzetes tudásukhoz, érdeklődésükhöz, aktiválja a tanulók kognitív sémáit;
- módszertani sokrétűség;
- differenciált rétegmunka;
- segédeszköz használata, pl. laptop, számológép, szoftveres támogatás;
- multiperspektivitás: egy probléma több szempontból való megközelítése, különböző alkalmazási példák behozása a tanulási folyamatba;
- önhatékonyság érzésének megtapasztaltatása, valamint az önirányítás lehetőségének biztosítása;
- a tanulási stratégia kialakítása mellett az egyéni tanulási stílus megismerése, figyelembevétele;
- multiszenzorialitás: a tanulók számára a minél több érzékszerv bevonását igénylő tanulás, valamint a motoros tapasztalatszerzés fontossága. A tanulás során a lehető legtöbb érzékelési tapasztalat megszerzésének biztosítása a cél, melyhez a konkrét tárgyak, applikációk, infokommunikációs eszközök, modellek bevonása szükséges;
- hozzáférhetőség biztosítása: itt egyrészt a fizikai akadályok leküzdése fontos, látja-e, hallja-e minden gyermek a pedagógust, a demonstrációt, hozzáfér-e a különböző szemléltetőeszközökhöz (van-e belőlük elég). Az ún. nyitott polcok, sarkok, illetve az ezeken elhelyezett, a tanulás aktuális tematikájához illeszkedő könyvek, eszközök,

OM. 203406

modellek szintén növelik a hozzáférhetőséget. Ugyanilyen jelentőségű a tananyagokhoz való hozzáférhetőség is. Minden tanuló számára hozzáférhető-e az órán feldolgozandó szöveg, vagy van-e olyan tanuló, akinek a számára nagyobb méretű, illetve adaptált szövegverzióra van szükség, mely akár hosszúságában, akár a fogalomhasználatában eltér az eredetileg használttól.

Az iskolai fejlesztés szakaszai (alapozó [első félév, óvoda–iskola átmenet], alsó tagozat, felső tagozat)

Az első tanév első féléve minden köznevelési intézményben olyan előkészítő szakasz, amely tananyagában, módszereiben és értékelési formáiban eltér a későbbiektől. Ez az egyéb pszichés fejlődési zavar kategóriába eső tanulóknak kedvező, a Nat-ban javasoltak alkalmazása megfelelő.

A tanulók iskolai fejlesztésének pedagógiai szakaszai nem térnek el a Nat-ban rögzítettektől.

Értékelés (tanulási célok, tanulási eredmény)

A szummatív értékelés helyett fejlesztő és diagnosztizáló mérés és fejlesztő szöveges értékelés bevezetése indokolt.

Állapotmegismerés – szakértői vélemény

Az állapotmegismerés fogalom gyógypedagógiai pszichodiagnosztikai tevékenységre utal.

Habilitáció/rehabilitáció

Az egészségügyi célú rehabilitáció elsősorban az egyéb pszichés fejlődési zavar jellegének, tüneteinek kivizsgálásakor megállapított diagnózisnak megfelelő szakorvosi ellátást, annak folyamatosságát, kontrollját, valamint a pedagógiai rehabilitációt segítő egészségügyi terápiákat foglalja magába.

A Nat alkalmazása a beszéd-/nyelvi zavarral küzdő tanulók nevelése-oktatása során

A Nat céljai, tanítási-fejlesztési feladatai a beszéd-/nyelvi zavarral küzdő tanulók esetében adaptált formában teljesülnek. Az adaptáció az egyes kompetenciaterületeken, tanulási területeken és a tudástartalmak terén egyaránt szükséges. Az egyes tantárgyi tartalmakban és a képességfejlesztésben meghatározott eltéréseket a helyi tanterv rögzíti. Ennek az adott tanuló beszédbeli/nyelvi akadályozottságának mértékéhez és kognitív képességeihez igazodó megvalósítását az egyéni fejlesztési terv tartalmazza. **A Nat egyes szakaszaiban érvényes tanulási célok kisebb lépésekben, hosszabb idő alatt, a speciális képességstruktúrából**

OM. 203406

következő szükségletek figyelembevételével szűrten vagy hangsúlyeltolódásokkal valósulnak meg. A Nat kiemelt céljainak megvalósulását a beszéd-/nyelvi zavart mutató tanulók esetében a kommunikációs szempontból akadálymentesített tanulási környezet, a rugalmas tanulásszervezés, a differenciált cél- és feladat kijelölés, a heterogén csoportban végzett projektmunkák és az adaptált tananyag alkalmazása együttesen teszi lehetővé. Ezek kialakításában és sikeres alkalmazásában döntő szerepet játszik az osztályban tanító pedagógusok, a logopédus és más, a fejlesztő teamben részt vevő szakemberek rendszeres együttműködése.

Tanulási és nevelési célok

A beszéd-/nyelvi zavarral küzdő tanulók nevelése során kitűzött célok megegyeznek a Nat céljaival, ugyanakkor azok elérése időben és az alkalmazott módszerekben, esetleg mélységében is eltérést mutathat. A következőkben csak azokat a speciális szempontokat fejtjük ki, melyek külön hangsúlyt vagy az általánostól eltérő utakat igényelnek.

Testi és lelki egészségre nevelés

A fizikai és szellemi állóképesség kialakítása kiemelt feladat, mivel a tanulás az átlagosnál jóval nagyobb kognitív és akár fizikai terhelést is jelent az érintett tanulók számára. A fokozott kognitív terhelés miatt fontos, hogy az alsó tagozatos tanulóknak szabad játékra, a felsősöknek kikapcsolódást nyújtó időtöltésre is maradjon lehetőségük, így a házi feladatok mennyiségét és minőségét ennek és pszichomotoros tempójuknak megfelelően szükséges kijelölni. A beszéd-/nyelvi zavarral küzdő tanulók minden csoportjában fontos a hanghigiéné kialakítása. Ezen belül meg kell tanítanunk a diákokat, hogy a hangképző szerveknek a lehető legkisebb terhelést jelentő hangszínt, beszédhangfekvést, és hangerőt válasszák, felső légúti megbetegedések esetén tartsanak hangdiétát (szigorúan tartsák be, hogy nem beszélnek, de még suttogva sem). Emellett ügyeljenek a hidratációra, tegyék tudatos szokássá, hogy rendszeresen és kellő mennyiségű tiszta vizet fogyasszanak, mivel a hangszalagok (hangajkak) csak nedves közegben működhetnek optimálisan) Ugyancsak lényeges a káros szenvedélyek – mint a dohányzás, az alkohol- és drogfogyasztás – kialakulásának megelőzése, a hangra, beszédre, nyelvi képességekre való hatásuk tudatosítása. Ezt alsó tagozaton helyes táplálkozás és életritmus szokássá alakításával, felső tagozaton és középiskolában ehhez társuló felvilágosítással, valamint önmegfigyelésen és metakognitív készségek fejlesztésén alapuló tudatos életvezetés kialakításával segíthetjük. A dadogóknál és a diszfóniák esetében kiemelt feladat a légzési folyamat kiegyenlítése, a harmonikus vegyes (hasi-mellkasi) légzés kialakítása. Minden beszéd- és nyelvi zavar esetén a kifejezés

OM. 203406

akadályozottságából fakadó rezignáció, frusztráció és egyéb negatív érzések, indulatok megfelelő csatornázását és pozitív érzelmekké alakítását biztosíthatják a különböző alkotó-, sport- és hobbitevékenységek és a relaxációs technikák. A tanuló nyelvi és kognitív képességeinek megfelelő kompenzációs tevékenység megtalálása kiemelten fontos nevelési feladat, főként az általános iskola második szakaszában és a középiskolában.

Önismeret és a társas kultúra fejlesztése

A bizalommal teli, szeretetteljes, kölcsönös elfogadáson alapuló nevelési légkör segíti legjobban a beszéd- és nyelvi zavarral küzdő tanulók önbizalmának és önértékelésének egészséges alakulását, ezáltal a tanulási motiváció fenntartását.

Már az általános iskola kezdő szakaszában is érdemes időt és fáradságot szánni az egyes tanulási folyamatokat lezáró, több megfigyelési szempontot felvonultató visszatekintésre, és ebben a tanulók önreflektív és egymást segítő megnyilvánulásaira. A nyelvfejlődési zavarral küzdő tanulók önreflexióját érdemes egyszerű kérdésekkel, szempontokkal segíteni, megfogalmazásaikat, mondatalkotásukat szükség esetén pontosítani, a társak számára egyértelművé tenni. A megvalósításkor figyelniünk kell arra, hogy akár a tanuló önmagára, akár társaira vonatkozó reflexiója lehetőség szerint ne lezárt ítélet, hanem a fejlődés perspektíváját felmutató megnyilvánulás legyen akkor is, ha negatív érzelmek csatlakoznak hozzá. Így érhető el a felső tagozatra, hogy a beszéd/nyelv fejlődési zavarával küzdő tanulók is reális önértékeléssel rendelkezzenek, erősségeiket tehetségként, gyengeségeiket, megküzdési stratégiáikat és helytállásukat erősítő fejlesztő lehetőségként élhessék meg, amelyet részben képesek meglévő képességeik segítségével kompenzálni. A fent leírt folyamat lépéseinek következetes betartása vezet a közösség egyes tagjait ahhoz, hogy a kevés differenciálási lehetőséget kínáló ötfokú értékelés mögé nézve a tanulók önmaguk és mások valódi teljesítményét és erőbefektetését is értékelni tudják, ami szintén segíti az SNI tanulók reális önértékelését. Egyben kiteljesedik az egymás (ezáltal embertársaik) iránti érzékenység, nyitottság és elfogadás értéke, ami ebben az esetben nem naiv rácsodálkozásra, hanem reális, sokoldalú megfigyeléseken alapuló ítéletalkotásra épül, ezáltal nyújtva biztos alapot a társadalmi integrációhoz.

Különösen középiskolás korban nyújthatnak hathatós segítséget és kompenzációs lehetőséget a beszéd-/nyelvfejlődési zavarral küzdő tanulók számára a koherens személyiség és az egészséges megküzdési stratégiák kialakításához az olyan kiegészítő, segítő eljárások, mint az autogén tréning, a különböző testtudat-erősítő mozgásos és táncterápiák, a sorstársakkal és mentálhigiénés szakemberekkel folytatott segítő beszélgetések. A társas kapcsolatok

OM. 203406

nehezítettsége miatt érdemes külön figyelmet fordítani a párbeszédre, a társas kommunikáció fejlesztésére és a konfliktuskezelés különböző technikáinak megtanítására, alkalmazására.

Médiatudatosságra nevelés

A beszéd-/nyelvi zavarral élő tanuló számára a teljes iskoláztatás folyamán kiemelt feladat a kommunikáció minden csatornájának (extralingvális csatorna: gesztus, mimika, térközsabályozás; szupraszegmentális csatorna: vokális eszköztár; szegmentális csatorna: verbális kifejezőeszközök) fejlesztése. A gesztusok és a mimika (digitális nyelvben az emoji-k és motikonok) megértésének és adekvát használatának fejlesztése segíti a tanulókat a verbális közlések egy részének kiváltásában, állapotuk, mondanivalójuk könnyebb kifejezésében. Ezek különböző mnemotechnikai eljárásokkal való összekötése segíti a verbális formában nehezen feldolgozható tananyagrészek megjegyzését is.

A beszédtechnika, a beszéd vokális elemeinek (hangszín-, hangerő-, tempó- és dinamikasabályozás, helyes hangsúlyozás) és az artikulációnak a fejlesztését szolgálja. Az effajta készségfejlesztő feladatokat az anyanyelv- vagy nyelvtanórába minden nevelési szakaszban rendszeres gyakorlást biztosítva szükséges beépíteni. Erős fejlesztő hatással bír a dráma- és szituációs játékok alkalmazása a különböző szakórákon. Ez a módszer nemcsak a kommunikáció és az önkifejezés fejlesztésében hasznos, hanem a tananyag mélyebb átélése folytán annak feldolgozásában és hatékonyabb megjegyzésében is segít.

A nyelvi zavarral küzdő személyek szóbeli és írásbeli nyelvi megértésének és nyelvi kifejezőképességének fejlesztése nemcsak a rehabilitációs-rehabilitációs órákon, hanem a tanórákon is fontos feladat. Az általános iskola felső tagozatán is nehézségek mutatkozhatnak a megértésben, a kontextusnak megfelelő szavak megtalálásában, a szövegközi összefüggések megragadásában. Az akadálymentesített kommunikációs helyzetekkel támogatjuk a tanulási folyamat mellett a társas kapcsolatok kialakítását és fenntartását is, megelőzzük az SNI tanuló peremre szorulását, elmagányosodását.

A digitális eszközök és a média használatára nevelés szintén kiemelt feladat tanulóinknál. Ennek egyik oldala a jegyzetelés és az otthoni tanulás digitális eszköztárának, az eszközök biztos használatának kialakítása (pl. hanganyagok írássá alakítása, felolvasó programok, hangoskönyvek és jegyzetek, szövegszerkesztő és helyesírást ellenőrző funkciók). Másik oldala a képi információk felhasználásának helyes aránya a tanulási folyamatban. A megfelelő képi információk segítséget nyújtanak a verbális információk feldolgozásához, kiegészítik azokat, ugyanakkor nem nyomják el a verbális feldolgozás gyakorlását. Fontos segíteni az

internetes médiafelületeken való eligazodást, kialakítani az információk szűrésének megfelelő technikáit.

A tanulás tanítása, pályaaorientáció

Az autonóm tanuláshoz szükséges motiváció erősségét az iskola kezdő szakaszától fogva meghatározza az osztályban létrehozott bizalomteljes bátorító légkör, a fejlesztő értékelést helyesen alkalmazó módszertan és a gyermeki aktivitást megkívánó heurisztikus és kooperatív tanulási formák alkalmazásának gyakorisága. Mivel a beszéd-/nyelvi zavarral küzdő tanuló sokkal több energiát fektet az önálló tanulásba, mint tipikus társai, már kezdetektől bátorítani szükséges az önálló érdeklődésének megfelelő pluszinformációk begyűjtésére, rövid, rajzzal, vizuális elemekkel megtámogatott beszámolók készítésére. Ezzel tanulási, megküzdési képességeit fejlesztjük, de egyben elismerést válthat ki osztálytársai körében is. Az általános iskola felső tagozatán a szaktanárok és a gyógygyógypedagógus egyeztetésével jelöljük ki (feldolgozási szempontokkal együtt) olyan egyéni vagy csoportos kooperációt igénylő mini projekttemákat, melyek érdeklődés szerint választhatók. A beszéd-/nyelvi zavarral küzdő tanulókat segítsük a képességeiknek megfelelő feldolgozásban. A 10–11. osztályban bátorítsuk őket az érdeklődési körüknek és tehetségüknek megfelelő fakultáción való részvételre, akkor is, ha nem az emelt szintű érettségi, hanem az esetleges szakmaválasztással kapcsolatos tájékozottság növelése az elérendő cél.

A középiskolai szakasz képzési feladatainál (4.3. alfejezet), valamint az önismeretre és emberismeretre nevelés feladatainál (5.1. alfejezet) már részletezett módon az eddig megszerzett helyes önértékelésre és egészséges önbizalomra építhetjük fel a megfelelő pályaaorientációt. A tanulóval együtt tudatosan vegyük számba erősségeit, tehetségét, kompenzációs technikáit és nyelvi képességeit. Már a 9–10. osztálytól kezdve keressük a pályaválasztás reális lehetőségeit, segítsük hozzá a tanulót az egyes szakmákat érintő tapasztalatszerzéshez, hogy a megalapozott döntéshez a lehető legtöbb információ álljon rendelkezésére.

Nemzeti öntudat, hazafias nevelés

A társadalmi integráció sikeres elérésében fontos szerepet játszik a szűkebb és tágabb társadalmi környezet megismerése, ami az egyes tanévek során koncentrikusan bővül. Kezdetben a szűkebb lakókörnyezet nyelvi és zenei hagyományai, a helyi szokások átélése, a velük való érzelmi azonosulás játszik fontos szerepet. A nyelvi zavarral küzdő tanulók számára fontos az anyanyelv gyermekversek, népi mondókák, szólások, közmondások, népdalok, anyanyelvhez kötődő szokások átélésén keresztül való ápolása. A felső tagozat

OM. 203406

elején a hazai tájakkal való ismerkedés tágítja a nyelvhasználatra való rátekintés fókuszát. A tanulók megismerkednek más tájegységek nyelvi fordulataival, kifejezéseivel, dalaival, ami elősegíti a rugalmas nyelvhasználat fejlesztését. A nyelvi zavarral küzdő tanulók számára ehhez kapcsolatos lényegesen könnyebb az adott tájegységekhez kötődő irodalmi művek megértése is. Európa és a világ földrajzának és történelmének megismerésével mindenképpen célszerű összekötni a különböző népek gondolkodásmódjának nyelvhasználatban való megjelenését.

Az állampolgári ismeretek tanulásában és a demokráciára nevelésben a nyelvi zavarral küzdő fiatalok számára a jogi értelmezések kibontása, feldolgozása, konkrét cselekvésre váltása a kiemelt feladat, főképp a középfokú oktatás során.

A fenntarthatóság, környezettudatosság

A személyes tapasztalatokon, a konzekvensen megvalósított környezettudatos szokásokon át (pl. a közvetlen környezet tudatos óvása, szépítése, iskolai szelektív hulladékgyűjtés, még inkább a hulladék keletkezésének megelőzése) vezet az út előbb a természet fenntarthatósága iránti érzékenyséig, majd az életösszefüggések megértéséig és az etikus cselekvésért való felelősségvállalásig. A cselekvéses, multiszenzoros tapasztalatszerzés segíti a nyelvi megértést. A törvényszerűségek nyelvi leképezésében tanulóink biztosan több segítséget igényelnek. Ugyanakkor egyszerű, lényegre törő verbális kifejezésformákkal (pl. kulcsszavas összefoglalások), audiovizuális médiahasználat segítségével vagy művészeti alkotásokban kompetensen láttathatják a környezet jelenlegi állapotát és a környezettel kapcsolatos teendőiket is.

Kiemelt kompetenciaterületek

A széles körű kompetenciafejlesztés az SNI tanulók esetében megelőző, preventív és kiegyenlítő, kompenzációs jelleggel egyaránt bír, ezért minden életkorban a szokásosnál is hangsúlyosabb célként szolgál. A tanuláshoz szükséges alapkészségek és -képessegek intenzív, legalább az iskola alsó tagozatának végéig elnyújtott megerősítő, elmélyítő fejlesztése egyfelől a tanulási hátrányok kialakulásának megelőzését, másfelől a következményes emocionális és viselkedészavarok lehetőség szerinti elkerülését biztosítja.

Alapkompetenciák

Az alapkompetenciák minősége egész életre meghatározza az ember tanuláshoz, ezáltal az emberi kultúrához való viszonyát. Kialakításuk a beszéd- és a nyelvi zavarok többségénél tágabb időintervallumban, hézagmentesen, kis lépésekben, hosszabb gyakorlási és

OM. 203406

látenciaszakaszokkal valósul meg. A célcsoporton belül a beszédfejlődési zavart mutató gyermekeknél gyorsabb (kivéve a diszpraxiákat), a nyelvfejlődési zavart mutató tanulóknál lassabb tempóra, a tipikustól eltérő dinamikára, pl. fejlődési elakadásokra lehet számítani. A legnagyobb kockázatot az olvasás, írás, helyesírás, szövegértés, szövegalkotás, a matematikai fogalmak tanulása jelenti. A tudásvágy és a tanulási motiváció megtartása érdekében sikerorientált, apró, de biztos lépésekben haladó stratégiát érdemes választani, sok gyakorlással, ismétléssel. Az írott nyelv elsajátításához szükséges kommunikációs és nyelvi készségek folyamatos fejlesztése előzze meg és kísérje az olvasás- és írástanulást a teljes alsó tagozaton át. A biztos nyelvi és írott nyelvi alapozásra épül később az egyes szaktárgyak speciális szókincese, nyelvezete. Ezek olvasása, megértése, szóbeli és írásbeli szövegalkotásban való használata szintén következetes gyakorlást igényel, azonban minőségileg új szintre emeli az alsó tagozaton megszerzett alapkompenciákat. Ez a szaktárgyak értő, összefüggéseket felismerő tanulásának előfeltétele.

A tanulás kompetenciái

A beszédfejlődési zavarral küzdő tanulók tanulási kompetenciáinak fejlesztése nem tér el jelentősen a tipikus fejlődésű gyermekektől. A nyelvfejlődési zavart mutató tanulók számára a zavar sokszínű tüneti képe miatt egyénileg szükséges azonosítanunk a hatékony tanulási utakat. Kisiskoláskorban az utánzásra épülő tanulási kompetenciából indulunk ki, ami a nyelvi zavarok egyes formáinál szintén sérül. A biztos utánzás kialakítása az alsó szakaszban még tart, de vele párhuzamosan egyre nagyobb jelentőségre tesz szert az önálló munka. A tanulót – önmaga erősségeinek és nehézségeinek megismerésén finoman, de folyamatosan dolgozva, sokféle megismerési-tanulási utat megmutatva – segítjük a számára leghatékonyabb tanulási formák felismeréséhez. Végsőképpen egy belső motivációval rendelkező, önreflexióra képes önálló tanulási potenciálhoz juttatjuk, mely a mai információalapú társadalomban elengedhetetlen élethosszig való tanulás alapjává válik. A tanulási folyamatok nehezítettsége és „energiaigényessége” miatt kiemelten kell figyelni a tanuló motivációjának fenntartására, az érdeklődésére számot tartó tanulási célok megválasztására. Ezzel tehetünk a legtöbbet azért, hogy ne fejlődési hátrányai, hanem tudatosan megszerzett kompetenciái határozzák meg későbbi életútját.

A kommunikációs kompetenciák (anyanyelvi és idegen nyelvi)

A fejlesztés fő iránya a kommunikációs-nyelvi intervenció. A kommunikációs szándék jelen van, de többnyire a nyelvi (írott nyelvi), néhol a vokális (pl. hangsúly, hanglejtés, tempó, hangszín) vagy a metakommunikáció (pl. gesztus, mimika, térköz) is akadályokba ütközik. A

OM. 203406

beszéd- és/vagy nyelvi zavart mutató tanulóknál a kommunikáció mindhárom csatornáján a társas kapcsolatok kialakításához és fenntartásához megfelelő kompetenciákat kell kialakítanunk. Ez élteti a tanuló későbbi társas kapcsolatait. A metakommunikációban erős tanulók kompetensebbnek élik meg magukat a kommunikációban akkor is, hogyha a vokális és/vagy a verbális csatornán egyébként akadályokba ütköznek. A beszédfejlődési zavarok körében gyakori a vokális csatorna akadályozottsága (pl. hangképzési, rezonancia-, beszédfolyamatossági és beszédmotoros zavarok). Fontos, hogy a tanuló megtanulja szabályozni hanglejtését, beszédtempóját, hangerejét stb. Ezek által kifejezőbbé válik beszéde, nagyobb figyelemfelkeltő ereje lesz. A nyelvfejlődési zavarokkal élő tanulók a verbális csatornán kényszerülnek folytonos akadályátlépésre. A verbális kommunikáció fejlesztése számukra életen át tartó program. A kommunikációs partner megértése, a szókincs és a grammatika, valamint a jelentéshez való hozzáférés szempontjából éppen úgy fejlesztésre szorul, mint a kifejező beszéd. Utóbbi a bennük élő képzetek, gondolatok „átvivő anyaga”. A szaktárgyak tanulásában gyakran nehezíti a tanulók helyzetét a rugalmatlan nyelvhasználat, ami nem alkalmazkodik az adott szituációhoz, tartalomhoz. Az egyes szaktárgyak speciális kifejezései és fordulatai nem épülnek be automatikusan a beszédbe, ezeket külön-külön szükséges gyakorolni.

A digitális kompetenciák

A „Z generáció” és az azt követő generációk már „digitális bennszülöttként” élik meg gyermekkorukat. A digitális kompetenciák fejlesztésének a beszédfogyatékos populáció szempontjából két kiemelt területe van. Az egyik, az egyre korábban rutinszerűvé váló eszközhasználat a kommunikációs akadálymentesítést jelentősen megkönnyíti. A különféle szövegszerkesztők, felolvasó programok, hangzóbeszédet felismerő applikációk, fordítóprogramok, szinonima- és idegen nyelvi digitális szótárak, képszerkesztő alkalmazások széles tárháza áll rendelkezésre.

A célcsoport alapproblémáját jelenti a verbális információk szűrése, válogatása, feldolgozása, megértése vagy éppen létrehozása. Különös gondot kell fordítani arra, hogy az információözből a tanuló képes legyen a szükséges információk kiszűrésére, rendszerezésére, más információkkal való összevetésére, és az érvényes, valamint az álinformációk elkülönítésére. Fokozottan kell ügyelni – és később megtanítani –, hogy a tanuló csak olyan és annyi információt gyűjtsön, amit nyelvi készségei, érzelmi és értelmi fejlődése aktuális szintjén képes feldolgozni, megérteni és alkalmazni.

A matematikai, gondolkodási kompetenciák

A társuló zavarokkal nem küzdő, nyelvfejlődési zavart mutató tanulók erőssége lehet a praktikus gondolkodás, a képi gondolkodás, a természettudományos jelenségeket és folyamatokat átlátó gondolkodás, a matematikai gondolkodás vagy az intuitív gondolkodás. Ezek fejlesztése a tehetséggondozás része is lehet. Ehhez célszerű az induktív út, ahol nem túl összetett nyelvi műveletek végzésével jutunk a következtetéshez, hipotézishez, amit aztán újra kiteszünk a gyakorlat próbájának. Az érintett tanulók a szövegértési folyamatok közben megnyilvánuló gondolkodási műveletek közül is az ábrákhoz, képekhez kapcsolódó feldolgozási folyamatokban és az egyszerű információk kikeresésében a legeredményesebbek. Az írott vagy beszélt nyelv feldolgozásakor nehezen találják meg a különböző mondatok között rejlő összefüggéseket. A metaforikus gondolkodás sem az erősségük. Nyelvi kifejezőkészségük fejlesztésére azért is szükség van, hogy a belső képekből származó önálló gondolataikat minél teljesebb formában közölhessék.

A személyes és társas kapcsolati kompetenciák

A személyes kompetenciák fejlesztése a tanuló önmagáról alkotott részletgazdag, reális belső kép kialakításával és az önmaga észlelési és mozgásos funkcióinak felfedezésével kezdődik. A testtudat és a téri tájékozódás szempontjából gyakran érési késést mutató beszéd-/nyelvi zavarral küzdő tanuló számára még kisiskoláskorban is ez a legfontosabb feladat. Lényeges, hogy a gyermeki személyiség mozgásában szabadnak, ezzel végtelen lehetőséggel bírónak és alkotóképesnek élje meg önmagát. Minél több a mozgásos játék és alkotás, annál pontosabb lesz a mozgás, cselekvés kontrollja is. A gyermek az alkotó folyamatokban megtapasztalja a fantázia kibontakozását, később pedig ennek segítségével éli meg saját lelki-érzelmi működéseit. A kamaszkorban szintén a belső képekhez kapcsolódva figyel fel önmaga gondolkodására. Ahogyan a kisiskolás uralni igyekszik mozdulatait (pontos koordináció, finommotoros működések), a kamasz úgy tanulja kordában tartani érzelmeit, indulatait, a fiatal felnőtt pedig már fegyelmezni képes saját gondolkodását, ítéletalkotását. Csak a testi-lelki-szellemi szempontból koherens személyiség képes reális önreflexióra, és megküzdési stratégiái által ő tud erényt kovácsolni nehézségeiből, túllépni az újra és újra elé álló nyelvi akadályokon. A saját testtel való kapcsolat különösen érzékeny olyan esetekben, amikor valamilyen látható anatómiai elváltozással él a gyermek (lásd fentebb, pl. ajak- és/vagy szájpadhasadékos, orrhangzósságot mutató gyermekek).

Ezeket a kompetenciákat tanulóinknál nem verbális tanítási módszerekkel, magyarázatokkal, inkább mintaadás útján lehet hatékonyan fejleszteni. Amennyiben a családi, az iskolai vagy

OM. 203406

osztályközösségben megtapasztalják a nyitottságot, a befogadást, a kölcsönös figyelmet és toleranciát, a bizalommal teli, nyílt kommunikációs légkört, ez a minta meghatározó lesz későbbi életükben is, érdeklődők és érzékenyek maradnak a társadalmi jelenségek iránt, mivel ez a hozzáállás akaratlanul is szokásukká válik, majd a szokás a felnőttkor felé haladva egyre tudatosabb felismeréssé alakul.

A kreativitás, a kreatív alkotás, önkifejezés és kulturális tudatosság kompetenciái

Az alkotás a fent említett személyiségfejlesztő hatás mellett akadálymentes kifejezési csatornát jelent a beszéd- és nyelvfejlődési zavarral élő tanuló számára. Ebben a kifejezési módban kompetensnek éli meg önmagát (akár különös tehetséget is mutathat). A csoportos vagy egyéni formában végzett művészeti tevékenységek, komplex művészeti terápia vagy zenei improvizáció a dadogás, a hangképzési zavar kezelésének hatékony módja lehet. A másodlagos pszichés vagy magatartási zavarok oldásában is jelentős szerepet játszik a művészi alkotó folyamat vagy a művészeti alkotások szemlélése. Az ének-zene tanulás a gyakran érintett auditív feldolgozóképeség fejlődéséhez járul hozzá. A művészeti alkotás során jelentkező „flow élmény” segít a kialakult belső feszültségek oldásában, az érzelmi terhelés elengedésében.

Munkavállalói, innovációs és vállalkozói kompetenciák

A társadalmi integrációban több kompetencia is fontos szerepet játszik, pl. az alapkompentenciák, a személyes és társas, a kommunikációs, a kreatív alkotás, önkifejezés és a tanulási kompetenciák. Ezek fejlődése a munkavállalói kompetencia több területét is megszólítja. A társadalmilag hosszú távon hasznos munkavállaló: kreatív, adaptív, képes az élethosszig tartó tanulásra, gördülékenyen kommunikál, képes használni a digitális rendszereket. Jó problémafelismerő és -megoldó képességgel rendelkezik. Amennyiben a beszéd- és nyelvi zavarral élő tanuló kompetenciáit kiegyenlítetten fejlesztjük, növekszik a sikeres társadalmi integráció esélye.

Az egyes tanulási területekre vonatkozó ajánlások

Függetlenül a tanulási terület jellegétől, a nyelvi zavar specifikuma, hogy átszövi a teljes tanulási-tanítási folyamatot, ezért önmagában hordozza a verbális tanulási zavarok kockázatát. Ennek megfelelően szükséges minden tanulási terület tartalmait preventív készségfejlesztéssel kiegészíteni, valamint mennyiségi és minőségi szempontból megfelelően adaptálni.

Magyar nyelv és irodalom: magyar nyelv és irodalom

A beszéd- és nyelvi/írott nyelvi megértés mint ismeretszerzési eszköz fejlesztése, a beszéd és nyelvi/írott nyelvi produkció mint önkifejezési és ismeretközlési eszköz fejlesztése kiemelt

OM. 203406

feladat a nyelvi és beszédzavarral küzdő tanulók számára. A populációba tartozó tanulók anyanyelvi teljesítményei között jelentős különbségeket tapasztalunk. A tanulási célokat az egyes tanulók egyéni képességeihez, aktuális nyelvi fejlettségi szintjéhez mérten a logopédussal való konzultáció segítségével szükséges megállapítani. Célszerűen hosszabb időintervallumok (pl. kétéves) kijelölésével is élhetünk. Az alábbi leírásban inkább az egyes területek kiemelt feladatait vesszük számba.

A beszéd- és nyelvi fejlesztés terén kiemelt feladatként kezeljük minden nyelvi szint fejlesztését (beszédhangzók, fonémafeldolgozás, szókincs és szóhasználat, szóelőhívás, toldalékhasználat, mondatalkotás és kontextushoz, szituációhoz kötött nyelvhasználat). Ezek arányát az anyanyelvi fejlesztésben a tanuló képességstruktúrájához viszonyítva határozzuk meg.

Az írás-olvasás tanulásának szakasza a beszéd és nyelvi zavarral küzdő tanuló további boldogulása, tanulási kompetenciája szempontjából kulcsfontosságú, egy életre meghatározhatja a tanulás sikerességét. Ezért igen körültekintően alakítsuk az olvasástanulás folyamatát! A beszéd- és nyelvi zavarral küzdő tanulók olvasás-írás tanításának előfeltétele, hogy a tanuló a beszédfeldolgozás során legalább egy-egy szó szótagjait és első hangját biztosan felismerje, leválassza, azonosítsa. Ezt az olvasástanulást megelőző készségfejlesztés során kell kialakítanunk. Az érintett tanulók esetében kizárólag hézagmentes, evidenciaalapú, preventív, proaktív szemléletű hangoztató-elemző, összetevő olvasástanítás lehet sikeres. Ezt szükség szerint késleltetett írástanítással kössük össze. A betűtanításban a négyes asszociáció alkalmazása biztosítja a legszélesebb körű, multiszenzoros tapasztalatszerzést. Az összeolvasás tanítása fokozatosan, hézagmentesen nehezedő kell hogy legyen.

A szövegértés fejlesztésének minden esetben párhuzamosan kell haladnia a dekódolás (olvasástechnika) fejlesztésével. Kezdetben a tanulók autobiografikus emléknyomaihoz kapcsolható, egyszerű nyelvi felépítésű, a mindennapi életben jellemző szituációkat bemutató szövegeket érdemes feldolgozni. Ezek sikerélményt hoznak, erősítik az olvasottakkal való érzelmi azonosulást, ezáltal az olvasási motivációt. A szövegértés fejlesztésében fokozatosan, a tipikus nyelvi fejlődésű tanulókhoz képest késleltetve tolódik el a hangsúly az egyre összetettebb gondolkodási műveletek felé (pl. explicit és implicit összefüggések átlátása egy bekezdésen belül és több szövegrész között).

A nyelvtani jelenségek feldolgozását mindig egyszerű példákon, kérdőszó alapján való azonosítással, csoportosítással, sok metanyelvi tapasztalat szerzésével kezdjük el. Ebben kellő gyakorlással a nyelvi fejlődésében súlyos elmaradást mutató tanuló is eredményes lehet, míg a

OM. 203406

leíró nyelvtani definíciók pontos visszaadása szinte megoldhatatlan számára. A nyelvtani szabályok betartásában és a helyesírás terén a nyelvfejlődési zavarral küzdő tanulók jelentős elmaradást mutatnak, esetükben a helyes leírás nem válik automatikus készséggé, mindvégig jelentős szerepe van a tudatos hibajavítás megtanításának. Ez mint metakognitív, kompenzáló tevékenység jól fejleszthető. Nyelvi zavar esetén az általános iskolai szakasz végére konzekvens (mindig csak egy szabályt gyakorló), rendszeres, de rövid gyakorlási periódusok esetén is főként az evidenciaalapú és a szóelemzés elvét figyelembe vevő helyesírás várható el.

Az irodalmi alkotások feldolgozásában a mondanivaló különleges, művészi feldolgozása, gazdag konnotációja és esetleg szokatlan vagy régies nyelvezete, a használt költői, írói eszközök megnehezítik a nyelvi megértést, a jelentéstulajdonítást. A szintaktikai feldolgozás és a verbális emlékezet jelentős gyengesége, valamint a szóelőhívás nehézsége miatt tanítványainknak jelentős kihívást okoz rövid memoriterek megtanulása is. Ezért a feldolgozásra vagy megtanulásra szánt művek kiválasztását körültekintően kell mérlegelni, megtanulásukat pedig mnemotechnikai eljárások használatával ajánlott segíteni. Nyelvi zavar esetén nemcsak a feldolgozott irodalmi művek számát és minőségét fontos differenciáltan kezelnünk, hanem a feldolgozás módszereit és mélységét is. A költői eszközök felismerése, mondanivalójuk megértése hosszú gyakorlást igényel. A képes beszéd megértése és a mondanivaló átvitt értelmezése, a metaforák vagy az idiómák megértése különösen nehéz a nyelvfejlődési zavarral küzdő tanulók számára. A kötelező olvasmányok megválasztását és elolvasásának idői ütemezését is igazítani kell a tanuló aktuális olvasási és nyelvi feldolgozó képességeihez és pszichomotoros tempójához. Részesítsük előnyben a hangoskönyvet vagy a rövidített irodalmi változatokat. A műből készült filmet inkább csak az elolvasást és meghallgatást követően, a feldolgozás gazdagításához használjuk. Alkalmazhatunk változatos vizuális és dramatikus feldolgozási módszereket a megértés ellenőrzésére.

Matematika

A matematikai készségek tekintetében a beszéd-/nyelvfejlődési zavart mutató tanulók teljesítménye széles skálán mozog. Némelyek közülük (általában a társult zavarokat nem mutatók) a matematikai szimbólumok és matematikai gondolkodás terén kiemelkedően teljesítenek. A matematikai kompetenciák elsajátítása esetükben a tipikus fejlődésű tanulókéhoz hasonló ütemben haladhat, mélységét az egyéni fejlődési dinamikát figyelembe vevő tehetséggondozás szabja meg. Más nyelvfejlődési zavarral küzdő tanulók átlagos matematikai képességekkel rendelkeznek, a számolás, számfelismerés, a műveletvégzés, a

OM. 203406

helyi értékek, később pl. az egyenletek, a kombinatorika, a halmazok, az egyenletek és mértani szerkesztések terén is. Azonban a definíciók, fogalmak megtanulásában, felidőzésében nyelvi feldolgozási és verbális emlékezeti gyengeségük miatt jelentős hátrányban vannak. Szintén hátrányba kerülnek az órai magyarázatok szeriális-verbális feldolgozásában, ezért többszöri ismétlésre, időszakosan felzárkóztatásra lehet szükségük. Az érintett tanulók előrehaladása tipikusan fejlődő társaikéhoz hasonló ütemben csak akkor biztosított, ha a meghatározásokat, definíciókat inkább a praktikus példákon keresztül való alkalmazás során, és nem a szó szerinti felidőzés alapján várjuk el. Minden nyelvfejlődési zavarban érintett tanuló esetében nehézséget okoz a szöveges feladatok megértése, akár szóban, akár írásban jelennek meg. Itt szükség lehet a szöveg nyelvi egyszerűsítésére (akadálymentesítésre). Szintén érdemes gondot fordítani a szöveges példákban gyakran előforduló nyelvi fordulatok gyakorlására, más és más adatokkal való alkalmazására. Csak akkor kaphatunk megfelelő képet a nyelvfejlődési zavart mutató tanuló matematikai készségeiről és tudásáról, ha meggyőződünk arról, hogy megértette a feladatot.

A nyelvi zavarok mellé leggyakrabban a diszkalkulia és a figyelem-, illetve aktivitási zavarok társulnak. Ezekben az esetekben a matematikatanulást az egyéb pszichés fejlődési zavarokkal küzdő tanulók SNI irányelvei alapján célszerű megszervezni.

Történelem és állampolgári ismeretek: történelem, állampolgári ismeretek

A történelem és az állampolgári ismeretek egyes témaköreinek feldolgozásakor nyelvfejlődési zavar esetén előnyben kell részesíteni az aktív tanulást, a szituációkon, dramatikus feldolgozáson, közvetlen tapasztalatszerzésen alapuló ismeretszerzést. Ezek tanulságainak, összefüggéseinek felismerésében a nyelvi zavart mutató tanulók általában nem igényelnek támogatást, ugyanakkor nyelvi feldolgozásuk terén, pl. a törvényszerűségek és az idői egymásutánosság kifejezésében több segítségre és hosszabb időre van szükségük. A feldolgozáskor érdemes egyszerű, célzott kérdésekkel segíteni a nyelvi megfogalmazást. A megértést támogatja a történelmi jellemzőkhöz igazodó feldolgozási technikák (pl. idővonal, gondolatábrák) használata is. A tankönyv leckéinek, valamint az eredeti források önálló feldolgozása során gondot okozhat a társadalmi folyamatokat leíró szövegekben rejlő implicit összefüggések felismerése, a lényegi események kiemelése is. Ezt kapcsolódó filmrészletekkel, magyarázó animációkkal és a legújabb kor esetén családi elbeszélések gyűjtésével segíthetjük. Fontos segítség lehet a digitális tankönyv, melyet felolvasóprogram segítségével is feldolgozhat a tanuló, így több csatornán multiszenzorossá tehető az információfeldolgozás.

Erkölc és etika

Az erkölcs tanításában a pedagógusok személyes példaadása, embertársaikkal szemben tanúsított attitűdje legalább annyit nyom a latba, mint az órán elhangzott mesék, történetek. A beszédfigyatekos tanulók szempontjából nagyon hasznos, ha egy-egy konfliktust, erkölcsi dilemmát szituációs vagy dramatizált játékokkal dolgozunk fel, mivel a gesztusok, téri helyzetek, a hangszín, a hanglejtés nagyban segíti a nyelvi megértést. Emellett az iskolai konfliktusok közösségi megbeszélése, az együttélés mindennapi szituációit felelevenítő drámajátékok, filmrészletek, interaktív színházi előadások segítségével a nyelvi fejlődésükben zavart mutató tanulók az érzelmek és erkölcsi dilemmák átélése útján könnyebben megértik a társadalmi együttélés etikai elveit, írott és íratlan törvényeit, belehelyezkedhetnek mások nézőpontjába. Ezzel válthatjuk ki a számukra nyelvileg nehezen feldolgozható elvont filozófiai magyarázatokat.

Természettudomány és földrajz: környezetismeret, természettudomány, biológia, kémia, fizika és földrajz

A természettudományos ismeretek gyakorlati példákon, kísérleteken át való megélése, majd megértése elsőbbséget kell hogy élvezzen a nyelvfejlődési zavarral küzdő tanulók oktatásában. A jelenségek pontos megfigyelését nemcsak a verbális leírások, hanem rajzok, folyamatábrák, táblázatok és grafikonok, akár rövidfilmek is visszatükrözhetik. Ezek nem befolyásolják a megértés mélységét, viszont megkönnyítik a folyamatok, az ok-okozati összefüggések feldolgozását. Az általánosítás és a jelenségek törvényszerűségeinek absztrahálása nyelvileg nehezebb feladat. A definíciók, törvények pontos nyelvi reprodukálásában jelentősen gyengébben teljesítenek a nyelvi zavart mutató tanulók. Ezek gyakorlása több segítséget igényel, többletidőre és különböző mnemotechnikák alkalmazására van szükség. A törvények alkotó alkalmazásában, az intuitív vagy problémamegoldó gondolkodásban azonban kifejezett tehetséget mutathatnak a nyelvi fejlődési hátránnyal küzdő tanulók is. Törekedni kell tehát arra, hogy főként a látható, tapasztalható világ törvényszerűségeit, gyakorlatban is alkalmazható természettudományos ismereteket tanítsunk az általános iskolai szakaszban. Az „anyag alatti világ” és a makrokozmosz közvetlenül nem megtapasztalható elméleteit inkább a gondolkodás fejlődésének előrehaladtával, a középiskolai időszakban érdemes megismertetni a nyelvi zavart mutató tanulókkal.

Idegen nyelv: élő idegen nyelv

A beszédfejlődési zavarral küzdő tanulók a beszédben való gátlásaikon kívül általában nem mutatnak markáns nehézségeket az idegen nyelv tanulása tekintetében (kivéve a

OM. 203406

beszédfeldolgozásban és a nyelvi képességekben is érintett csoportokat: rezonanciazavar, verbális diszpraxia). Legfeljebb a kiejtésben és a kommunikációs bátorságban térnek el társaiktól. Ezt érdemes középiskolás korban idegen nyelvi közegben oldani, több hetes ott tartózkodást, diákcseraprogramot biztosítani, ami kedvezően hat a motivációra és a beszédfélelem oldására is.

A nyelvfejlődési zavart mutató tanulók az idegen nyelv tanulásában is markáns hátránnyal indulnak, bár a jelenkor nyitott társadalmában és sokszor a szülők igényeinek megfelelően is több nyelvvel, de főként az angol nyelvvel a mindennapjaikban is találkoznak. A magasabb szintű idegen nyelvi tudásig (pl. nyelvvizsga) közülük kevesen jutnak el, mindenképpen érdemes azonban legalább egy idegen nyelvet választani, és a mindennapi beszéd készségeit fejlesztve praktikusán használható kommunikációs kompetenciát felépíteni. A nyelvválasztásban a találkozási gyakoriság (vagyis, hogy a mindennapi életben melyik idegen nyelvvel találkoznak gyakrabban a diákok, pl. a magyar nyelvben is használt idegen kifejezések, idegen nyelvű filmek, popslágerek, számítógépes játékok) mellett az játszik szerepet, hogy a tanuló milyen típusú nyelvi zavarral küzd. A morfológiai-szintaktikai túlsúlyú zavart mutató tanulók számára, valamint a szótalálási nehézséggel küzdők számára például előnyösebb a sekély morfológiájú és sok rövid szóval operáló angol nyelv. Itt a praktikus nyelvi kifejezésig könnyebb eljuttatni tanulóinkat, csak később, a magasabb szinteken találkoznak bonyolult nyelvi szerkezetekkel. A beszédfeldolgozás és -megértés zavarával küzdő tanulók számára esetleg a német nyelv előnyösebb – ahol hosszabb szavak és világos szerkezetek vannak –, mivel ők a sok rövid szóból álló nyelvtani kötőanyagot ritkásan tartalmazó közléseket nehezebben értik meg.

Bármelyik élő idegen nyelvet választjuk, az első három évben a nyelvtanulás mindenképpen lassabb haladással, kisebb lépésekre bontva, több gyakorlással valósulhat meg. Az alsó tagozaton döntően szóbeliséggel találkozzanak a tanulók; éljék át az adott nyelv vokális jellemzőit: zenéjét, ritmusát, rímelését, csengését. Erre igen megfelelőek a gyermekversek, dalok, játékok. Egyszerű, a mindennapokban jól használható alapszókincs, néhány mondatos szövegek megtanulására, megértésére érdemes gondot fordítani. Javasolt, hogy az idegen nyelvi írásbeliség kialakítását csak azt követően kezdjük el, mikor az anyanyelven való olvasás-írás készsége már megszilárdult. Ez körülbelül harmadik-negyedik osztályban következik be. Ezt megelőzően is lehet bővíteni a szókincset, képes szótárakkal, rajzos mnemotechnikák segítségével tudjuk leküzdeni az esetleges szótalálási nehézségeket. A nyelvfejlődési zavart mutató gyermekek szókincse egészen középiskolás korig folyamatosan

OM. 203406

fejlesztést igényel. Az idegen nyelvi szókincs is ennek megfelelően, lassan, sok gyakorlással bővül. A megjegyzést a gyenge verbális munkamemória, a felidézést a szótalálási nehézségek hátráltatják. A multiszenzoros érzékeltes segít a bevésésben. A mondatalkotást és a párbeszéd kialakítását nehezíti emellett, hogy a nyelvhasználat – akárcsak az anyanyelven – általában kevés rugalmasságot mutat, nehezen alkalmazkodik a változó kontextushoz. Változatos szituációkban, sokféle párbeszédben érdemes adaptálni a megtanult fordulatokat. A nyelvtani viszonyok megértése a nyelvi zavart mutató tanulók esetében később következik be, ezért inkább a 7-8. osztály, valamint a középiskola időszakában válnak képessé a nyelvtan intenzív tanulására. Lényeges, hogy metakogníciójuk, önismeretük fejlődésével a nyelvtanulásban is reális célokat tűzzenek ki maguk elé.

Művészetek: ének-zene, vizuális kultúra, dráma és színház

Alapvetően minden tanulónak minden művészeti ágban az alkotás szabadságát, az önkifejezés sikerét és az alkotó folyamat „flow” élményét a legfontosabb megélni. A nyelvfejlődési zavarral küzdők más kifejezési formákban mutathatnak kifejezett tehetséget; ilyenek általában a vizuális művészetek, a kézműves tevékenységek. Ezekben az esetekben már az általános iskolai szakaszban is fontos a tehetséggondozás. Rajzkészségük tipikusan is fejlődhet, ha a nyelvi elmaradáshoz nem társul grafomotoros zavar. Az ének-zene tantárgyban az időbeli egymásutánosság észlelése, a kottaolvasás, a finom akusztikus megkülönböztető készséget igénylő zenei darabok nehézséget okozhatnak a nyelvi fejlődési zavarral vagy az auditív feldolgozási zavarral küzdő tanulók számára. Itt évről évre képességeiknek megfelelő, egyéni célokat kell kitűzni. A dadogóknak és más beszédzavart mutató tanulóknak kifejezetten jót tehet az éneklés, közben általában nem dadognak. Érdemes törekedni rá, hogy az együtt éneklés-zenélés öröme megmaradjon, akkor is, ha más készségekben a nyelvfejlődési zavarral küzdő gyermekek nem érik el tipikusan fejlődő társaik teljesítményét (pl. kottaolvasás). A nehezített verbális tanulási teljesítmények miatt a nyelvfejlődési zavarral küzdő tanulónak oázis lehet, megnyugvást, kilégzést biztosíthat minden művészeti óra, ha befogadó, alkotó légkör uralkodik, ahol mindenki teljesítményét önmagához méri.

Technológia: technika és tervezés, digitális kultúra

A verbalitástól független tanulási folyamatokban tanulóink általában átlagosan teljesítenek. A digitális világ feldolgozása, a problémamegoldó gondolkodás lehet kifejezett erősségük is. A digitális kompetenciák minél jobb elsajátítása nyelvi zavar esetében kiemelkedő jelentőségű, mivel esélyegyenlőséget biztosít. A különböző technológiák segítségével kommunikációs-

OM. 203406

nyelvi akadálymentesítést érhetünk el (gépírás, felolvasó programok, jegyzetelő programok, digitális átalakító programok), és segíthetjük az önálló tanulás kialakulását.

Fontos, hogy ezek a kompetenciák már az általános iskola felső tagozatának végére tanulóink birtokába kerüljenek, hiszen a tanulnivaló mennyiségének növekedésével még differenciált feladatadás mellett is csak akkor van esélyük lépést tartani, hogyha a tipikus fejlődésű társaikhoz hasonlóan férnek hozzá az ismeretekhez. A megfelelő eszköz kiválasztásában, az eszközhasználat tanításában a gyógypedagógus és az informatikatanár szoros együttműködésére van szükség.

A technológiai lehetőségek kiaknázásával egyenrangúan fontos az etikus és felelősségteljes használat megértése és megvalósítása. További szempont az IKT-használattal kapcsolatban az addiktív magatartásformák elkerülése, a tevékenységrepertoár beszűkülésének megelőzése. Ebben a tekintetben a nyelvfejlődési és a beszédzavarral küzdő tanuló egyaránt veszélyeztetett lehet, ha társas kapcsolatai eleve szűk körűek, kevésbé élők. A tantárgy feladata a biztonságos internethasználat tanítása is. Ezen a területen a tanulók gyenge kommunikációs kompetenciájuk és nyelvi zavaruk miatt szintén veszélyeztetettek.

Testnevelés és egészségfejlesztés: testnevelés

A testnevelés több szempontból is kiemelkedő szerephez jut a beszéd-/nyelvi zavarokat mutató tanulók fejlesztésében. A nagyobb fizikai és szellemi megterhelés miatt fontos a jó erőnlét, a megfelelő állóképesség kialakítása. Az alsó szakaszban a mozgáskoordináció, a testtudat, a téri orientáció és az egyensúly fejlődésének nehézségével küzdő tanulók (pl. verbális diszpraxia, nyelvfejlődési zavarhoz társuló tünetek) mozgásfejlesztésére külön gondot kell fordítani. Érdemes nehézségeikhez adaptált, differenciált feladatadással segíteni a fenti készségek fejlődését, főképp az olvasástanítás időszakában, legalább az első négy osztályban. A verbális diszpraxiás tanulók számára az egyes mozgásszekvenciákat elemi egységekre lebontva, sok ismétlés segítségével érdemes tanítanunk. Várhatóan a megtanult mozgásforma más helyzetre való rugalmas adaptálása is nehézséget jelent az érintett tanulók számára, ezért változatos formában és szituációkban újra meg újra szükséges elővenni a feladatokat.

A rendszeres mozgás segítheti a tanulási helyzetekben felgyülemlett stressz és frusztráció oldását, sikerélményhez juttatva a tanulót, emellett az önértékelés, az önbizalom javulásához is hozzájárulhat.

Differenciálás – egyéni tanulási utak – erősségek – fejlesztési területek

A beszéd fogyatékos SNI tanulók csoportján belül majdnem 20 diagnosztikus képet különböztetünk meg. Minden diagnosztikus kép önálló, a többitől részben eltérő fejlesztési szükségleteket vonz, emellett minden tanuló önálló individuum. A képességek, a személyiség egyedi kombinációja és a fejlődési zavar súlyossága is egyénenként változó. Ugyanakkor mindannyiuknak joga van a képességeikhez mért legmagasabb szintű oktatáshoz. A differenciálás lényege, hogy mindenki a szükségleteinek legmegfelelőbb, fejlesztő hatású nevelésben-oktatásban részesüljön. A differenciálás célja, hogy mindenki a saját tempójában, mégis a legeredményesebb fejlődést tudja elérni, teljesítve a személyre szabott követelményeket, fejlesztési célokat.

A differenciálás alapfeltétele a tanuló állapotának részletes megismerése, melyben a szakértői vélemény multidiszciplináris diagnózisa mellett a tanítók, szaktanárok pedagógiai megfigyeléseire is támaszkodunk. Többek között feltérképezésre kerül a tanuló előzetes tudása, temperamentuma, általános aktivitása, önállósága, társas helyzetekben mutatott együttműködési készsége, kommunikációs jellemzői. A tanári megfigyeléseket érdemes a diákkal is átbeszélni, támaszkodva az ő saját megfigyeléseire, tapasztalataira is. Így tudatosan feltérképezve erősségeit és gyengeségeit hatékonyabb kompenzációs lehetőségek tárulhatnak fel.

A differenciálás különböző lehetőségei közül lehet választani: A nyelvi zavarral küzdő tanulók fejlesztésében szinte minden esetben szükséges a tartalom szerinti differenciálás (pl. instrukciók, szövegek egyszerűsítése). Szintén gyakori a folyamat szerinti differenciálás (pl. nyelvileg egyszerűbb vagy összetett feladat adása, a nyelvi feldolgozás vagy a gondolkodási műveletek különböző szintjei közötti differenciálás). A produktum szerint is fontos differenciálni, hogy a tanulók akadálymentesen tudják megvalósítani feladataikat (pl. esszéírás, képregénykészítés, idővonal-rajzolás, videodemonstráció készítése).

A differenciálás a tanulás szervezése során sokféle formában jelenhet meg:

- különböző módokon lehet segíteni az eltérő nyelvi képességekkel rendelkező tanulóknak (pl. az instrukció felolvasása, a kulcsszóra való rámutatás, önálló olvasás elvárása);
- különböző feladatok alkalmazhatók (mindenki a képességeinek megfelelő feladatot kapja ugyanabban a témában);

OM. 203406

- ugyanazt a feladatot különböző tevékenységekkel lehet végrehajtani (az egyik csoport szövegből, a másik grafikonból, a harmadik egy filmből gyűjti be ugyanazokat az ismereteket);
- különböző szociális keretek között valósul meg a feladat (páros, csoportos, egyéni munkákkal is egyidejűleg);
- különböző információs csatornák felhasználásával valósítható meg a tanulás (vannak, akiknek a hallás utáni észlelés, vannak, akiknek a látott dolog mond többet);
- különböző célok tűzhetőek ki (az egyik tanuló a legfontosabb adatokat, a másik az összefüggéseket, a harmadik a szerző szándékát emeli ki);
- különböző érdeklődés szerint adható az olvasnivaló szövege (hasonló nehézségű olvasmány, minden tanuló az érdeklődését követve választ);
- különböző értékelési formák alkalmazása lehetséges, vagy maguk a tanulók választanak;
- a tananyag feldolgozása egyik tanulónál a készségek, másiknál az ismeretek megszerzésére fókuszál;
- az egy-egy tanulóra fordított időben valósítható meg a differenciálás.

A legfontosabb, hogy a pedagógus tudatosan válasszon differenciálási formát minden feladathoz, a tanuló képességeihez és a feladat jellegéhez mérten megfelelőt.

Értékelés (tanulási eredmény)

A szöveges fejlesztő értékelés célja egyrészt az egyéni képességeknek és egyéni előrehaladásnak megfelelő differenciált értékelés, másrészt javaslatokat tartalmaz a továbbhaladásra és a fejlesztés további irányaira vonatkozóan.

A szöveges értékelés jellemzői:

- a konkrét területen elért teljesítményre vonatkozik, sosem minősíti azt, nem címkéz;
- az elért pozitív eredményeket és hiányosságokat egyaránt tárgyilagos formában írja le, nem minősíti azokat;
- viszonyít a kiindulóponthoz, az előző teljesítményhez mérten értékeli a fejlődést;
- mindig megjelöli a következő (proximális) fejlődési zónát, a gyermek számára is érthető formában konkrét javaslatokat tesz, és biztat a továbblépésre.

A fejlesztő értékelés kulcsszerepet tölt be a beszéd-/nyelvi zavart mutató tanuló önbizalmának, helyes önértékelésének felépítésében és fenntartásában. Az optimálisan megfogalmazott értékelés serkenti a tanulási motivációt és segíti a tanulói önszabályozást. Ez

OM. 203406

a fajta visszacsatolás megküzdési erőt ad a tanulónak (ha úgy tetszik, szárnyakat ad az akadályok legyőzéséhez).

Más tantárgyakból a beszéd-/nyelvi fejlődési zavart mutató tanuló minősítő, szummatív értékelést is kap, melynek célja, hogy a tudáspróbák alapján jelezze, vajon elérte-e a tantervben megkövetelt eredményeket. Mivel a készségek, jártasságok kialakulásának detektálását nem teszi lehetővé, érdemes folyamatdiagnosztikai értékelést is hozzátenni. Fontos, hogy ehhez a (százalékos vagy ötfokú) minősítéshez is legalább szóban, ha tehetjük, írásban formáló, fejlesztő szöveges értékelést fűzzünk, mely kijelöli a további utat, és biztat a fejlődésre.

Az egészségügyi és pedagógiai célú habilitáció, rehabilitáció

A beszéd fogyatékos SNI tanuló a tanórák mellett a szakértői bizottság javaslatának megfelelő mértékben részt vesz egészségügyi és pedagógiai célú habilitációs, rehabilitációs foglalkozásokon. A foglalkozások megszervezésekor figyelembe kell venni a szakértői bizottság fejlesztési területekre, az ellátó gyógypedagógus szakirányára és tanuló képességstruktúrájára, viselkedési jellemzőire vonatkozó leírását.

Az egyéni fejlesztési terv tartalmazza a tanuló erősségeit, nehézségeit, a vizsgálati evidenciákra támaszkodva megállapított közép- és rövid távú célokat, a hozzájuk vezető út lépéseit, a fejlesztőeszközöket és a fejlesztés helyszínét. A fő fejlesztési területek a beszéd fogyatékos SNI tanulók számára a beszéd-/nyelvi képességek fejlesztése, a nyelvi készségekhez szorosan kötődő kognitív funkciók fejlesztése, valamint a tanulási teljesítmények fejlesztése, a reedukáció. Emellett kiegészítésként pszichomotoros, grafomotoros, vizuális és auditív készség-képességfejlesztés fordul elő leggyakrabban. Ide sorolhatók a relaxációs és testtudati technikák, a feszültségoldó művészeti terápiák is. Az eredményes együttműködés és a vizsgálati evidenciáknak megfelelő fejlesztő-terápiás munka hatványozottan növeli a beszéd- és/vagy nyelvi zavarral küzdő tanulók iskolai, később társadalmi integrációjának esélyeit.

A Nemzeti alaptanterv alkalmazása a mozgáskorlátozott tanulók nevelése-oktatása során

A 2011. évi CXCV. köznevelési törvény 47.§ értelmében és a Nemzeti alaptantervben megfogalmazottakkal összhangban a mozgáskorlátozott tanuló optimális fejlődése, nevelése-oktatása érdekében szükséges a sajátos nevelési igény típusának és súlyosságának megfelelő

OM. 203406

szakember (jelen esetben szomatopedagógus, vagy központi idegrendszeri károsodás esetén szomatopedagógus és/vagy konduktor) aktív és támogató jelenléte. Továbbá szükségesek lehetnek speciális gyógyászati, rehabilitációs és technikai eszközök, illetve a fejlesztési területek szakértői bizottság által történő meghatározása, egyéni fejlesztési terv készítése.

A mozgáskorlátozott tanulók nevelésében-oktatásában a testnevelés tantárgyi óra mellett vagy helyett biztosítani kell a mozgásnevelési foglalkozásokat, ami a szakértői véleményben meghatározott óraszámban és fejlesztési területeken szomatopedagógus, központi idegrendszeri károsodás esetén szomatopedagógus és/vagy konduktor, esetenként gyógytornász javaslatai és iránymutatásai szerint, illetve részvételével történik.

A mozgáskorlátozott tanulók esetében kiemelkedően fontos, hogy a mozgásfejlesztés ne csupán a mozgásnevelés-órákon, hanem a nevelés-oktatás, fejlesztés teljes ideje alatt megvalósuló komplex tevékenység legyen.

A mozgáskorlátozott tanulók számára a segítő technológiák használatával történő írás a kézírás mellett vagy helyett a gondolatközlés, illetve a kommunikáció eszköze, elősegítve ezzel a tanulók habilitációját, rehabilitációját.

A korai agykárosodás következtében kialakult mozgás-rendellenességek esetén kialakulhat dysarthria (a beszéd kivitelezésének fonációs és artikulációs zavara), mely nehezen érthető beszédprodukciót eredményez, vagy anarthria, mely beszédképtelenséget jelent. Ezért a nevelés-oktatás során kiemelt feladat a beszéd- és kommunikációfejlesztés, súlyos esetben logopédia és/vagy technikai eszközökkel támogatott alternatív és augmentatív kommunikáció (a szóbeli kommunikációt helyettesítő vagy kiegészítő, segítő, támogató kommunikációs rendszerek) kialakítása és mindennapi használata.

A látássérülést tanulók nevelésének-oktatásának alapelvei, az aktív tanulás támogatása

A látássérüléshez gyakran társulhat egyéb fogyatékoság is (pl. mozgás-, hallás- és értelmi fogyatékoság, részképesség-kiesés, autizmus). A nevelés-oktatás szervezeti keretének megválasztását, az alkalmazott speciális módszer- és eszközrendszert minden esetben a tanulók állapotából fakadó egyéni szükségletek határozzák meg.

A látássérült tanulók nevelését, oktatását ellátó közoktatási intézmények az iskoláztatás során több fontos feladat megoldását vállalják: erkölcsi nevelés, nemzeti öntudat, hazafias nevelés, állampolgárságra, demokráciára nevelés, önismeret és a társas kultúra fejlesztése, családi életre nevelés, testi és lelki egészségre nevelés, felelősségvállalás másokért, önkéntesség,

OM. 203406

fenntarthatóság, környezettudatosság, pályaorientáció, gazdasági és pénzügyi nevelés, médiatudatosságra nevelés, a tanulás tanítása, valamint ezeken túl az esélyegyenlőség biztosítását a látássérülésből és az esetleg csatlakozó fogyatékból adódó hátrányok leküzdésével.

A fejlesztési feladatok megtervezésekor, a módszerek kiválasztásánál figyelembe kell venni, hogy a látás hiánya vagy csökkent volta miatt a látássérült gyermek ismeretszerzését a külvilág iránti látó beállítódás helyett más – haptikus (bőrös mozgásérzékelés együttese) és hallási – beállítódás is jellemzi. Fontos az ép érzékszervek – hallás, tapintás, szaglás, ízérzékelés – fejlesztése, valamint a meglévő látás használatának tanítása.

A látás hiánya, az aliglátás és a gyengénlátás nemcsak a tanulás terén jelent eltéréseket, hanem nehezítettek a mindennapi élet tevékenységei (a tájékozódás, a közlekedés, az önkiszolgálás stb.) is. Más a tanulási környezet, hangsúlyosabban egyénre szabottak a tanulási utak, a tanulói sokféleség figyelembevétele alapvető.

Speciális módszerek a látássérült tanulók fejlesztésében

Nevelésük és oktatásuk során a látás maximális kihasználtságára kell törekedni.

Megfelelő fényviszonyok kialakítása a fokozott fényigényhez, vagy fénykerüléshez (albinizmus, glaukóma) igazodva; fényvédő szemüveg használata is indokolt.

- A jó láthatóság biztosítása - egyszerű adaptációk elkészítése.
- Megfelelő helyre ültetés.
- A feladatvégzéshez a szokásosnál több idő biztosítása.
- A tanuló egyéni segédeszközei használatának engedélyezése: optikai és elektronikai eszközök, diktafon, okostelefon, vagy digitális fényképezőgép használata a táblaképek rögzítésére, speciális gyengénlátó füzetek.
- A tantárgyi nehézségek feloldása céljából a nehezebb tananyagrészek feldolgozása, magyarázata, adaptált taneszközök biztosítása.
- Differenciálás a szemléltető eszközök használatában – célszerű folyamatokat elmagyarázni, szemléltetéskor kapjon kézbe a látássérült tanuló külön megfigyelendő tárgyat.
- Személyiségkorrekció (viselkedéskultúra, a kommunikáció eltérései).
- A tanulókat motiváló újragondolt tanítási-tanulási stratégiára van szükség.

OM. 203406

- Felmérések, értékelések esetén a látássérült a tanuló számára egyéni igény szerint a feladatlapok nagyítása szükséges. Engedményeket vehetnek igénybe: többletidő, adaptált feladatok stb.

Tanulási környezet

A környezeti adaptáció látássérült tanuló számára kialakított épülettel, berendezéssel és tanulással kapcsolatos különböző szintű átalakítást jelent, amelynek célja a tanulásban való zökkenőmentes részvételének biztosítása, a láthatóvá tétel, adaptált eszközök, módszerek, célszerű differenciálás és tanulásszervezés megvalósításával.

4.8. Mindennapos testnevelés

A mindennapos testnevelés, testmozgás megvalósításának módját a köznevelési törvény 27. § (11) bekezdésében meghatározottak szerint szervezzük meg. Programunkat a helyi tanterv tartalmazza.

4.9 Az értékelés rendje

A nevelő és oktató munka egyik fontos feladatának tekintjük a tanulók tanulmányi munkájának folyamatos ellenőrzését és értékelését. A teljesítmények rendszeres szóbeli értékelése minden pedagógus oktató-nevelő munkájába folyamatosan beépül, de az osztályozás és az írásbeli értékelés rendszere évfolyamtól, tantárgytól függően változhat.

Értékelésünk szemléleti alapja

- Folyamatosan és rendszeresen összevetjük a tanulók fejlődéséről nyert adatokat a fejlődésük iránt támasztott követelményekkel (helyi tanterv, egyéni fejlesztési terv)
- Az ellenőrzés nem szorítkozik csupán az ismeretek és készségek értékelésére, folyamatosan értékeljük tanulóink képességeinek, magatartásának, egész személyiségének fejlődését, nemcsak a szorosabb értelemben vett tantárgyi szaktudást és előrehaladást osztályozzuk.
- Figyelembe vesszük a tanulók fejlődésének jellemző vonásait, élettani sajátosságait.
- Fontosnak érezzük, hogy az érdemjegyek, osztályzatok ne csupán kinyilatkoztatott ítéletként lebegjenek a tanulók előtt, szóban is megbeszéljük, hol hibáztak, miben, mi lehet a hibák oka, mit kell tenniük a hibák kijavítása érdekében.

OM. 203406

- Azt valljuk, az ellenőrzésnek nem kell szükségszerűen félelemmel terhes, feszült légkörben folynia, ha folyamatos: megjelenése rendszeres, aktuális, tervszerű sokoldalú.

A tanulók értékelésekor az alábbi szempontokat vesszük figyelembe:

- A tanuló teljesítményét az egyes tantárgyak tanterveiben meghatározott követelmények alapján.
- Maximálisan figyelembe vesszük az életkori sajátosságokat, az íráskészség fejlettségi fokát.
- Egyéni fejlesztés érdekében alkalmazunk differenciált feladatadást.
- A tanuló egyénre szabott beszámoltatásánál a szakértői véleményben foglaltak irányadók.
- A tanuló személyiségét ismerve figyelembe vesszük, hogy szóban, vagy írásban teljesít jobban.
- A tanuló önmagához mért fejlődését, az ismeretek elsajátítása, képességeinek minőségi, mennyiségi gyarapodása terén.
- A tanuló képességei, eredményei hogyan változtak – fejlődtek-e vagy hanyatlottak – az előző értékelés óta.
- A tanuló szociális képességeinek, magatartásának, viselkedésének fejlődését.

Az értékelés típusai:

- ***Diagnosztizáló értékelés***

Valamely osztályfokra történő belépéskor, továbblépéskor, iskola- és tanárváltáskor az előzetes ismeretek szintjének megállapítására, helyzetmérésre – feladat meghatározó jelleggel – diagnosztikus méréseket végzünk. Ezeket nem osztályozzuk, a teljesítményeket pontszámokban vagy százalékokban kifejezve értékeljük. A diagnosztizáló értékelést az egyéni fejlesztések, kiscsoportos/egyéni rehabilitációs foglalkozások tervezésére alkalmazunk. Célja annak megállapítása, hogy a pedagógus milyen szintről kezdheti az oktatást, illetve az, hogy mi lehet a tanulási nehézség oka, min akadt el a tanuló. A diagnosztikus értékelés segítségével besorolási döntéseiket alapozhatják meg a tanárok annak

OM. 203406

érdekében, hogy kialakítsák az egyénre, valamint a csoportra szabott nevelési és oktatási stratégiát.

- ***Szummatív értékelés***

A szummatív értékelést általában egy nagyobb időszak (témazáró, összefoglaló) lezárásakor szoktuk alkalmazni annak érdekében, hogy megállapítsuk és összegezzük a tantervi követelmények elsajátítása során elért eredményeket. Ehhez az értékeléshez minden esetben osztályozás, minősítés kapcsolódik.

- ***Formatív értékelés***

A tanulási folyamat követésére időben rendszeresen, tervszerűen elosztott gyakorisággal végezzük a fejlesztő, formatív méréseket. A formatív értékelés célja az elért eredmények és a meglévő hiányosságok menet közbeni felmérése, az eredmények megerősítése és a hibák korrigálása. Tanóráinkon alkalmazott értékelés alapján tudjuk eldönteni, hogy tovább mehetünk-e az anyagban, vagy meg kell állni és a hiányosságokat kell pótolni. Ehhez az értékeléshez gyakran osztályozás is kapcsolódik, de nem feltétlen velejárója. Ez nem minősítést jelent, hanem a tanítási sikerek megerősítését és a tanulási hibák és nehézségek feltárását. A tanuló értékelésénél a fejlesztő- formatív értékelő formát preferáljuk, amely alkalmas a személyiség pozitív irányba történő elmozdítására is. A felmérések, témazáró dolgozatok hangsúlyosabb szerepet töltenek be a tanulók tudásának értékelésében, mint az órai beszámoltatások.

Az előírt követelmények teljesítését a tantárgyak jellegzetességeinek megfelelően a tanulók szóbeli felelete, írásbeli munkája vagy gyakorlati tevékenysége alapján ellenőrizzük.

A tanórai munkát rendszeresen, minden hónapban értékeljük széleskörű tapasztalásaink alapján.

Az értékelés módjai:

- Az első évfolyamon minden tantárgy esetében szöveges értékelést az Nkt. 54§ (3) alkalmazzuk. A szöveges értékelés a tanulmányi előmenetelnél: Kiválóan teljesített, Jól teljesített, Megfelelően teljesített, Felzárkóztatásra szorul. Jelölése a naplóban: K J M F

5	K	Kiválóan teljesített
---	---	----------------------

OM. 203406

4	J	Jól teljesített
3	M	Megfelelően teljesített
2	F	Felzárkóztatásra szorul

Az Etika/Hit-és erkölcstan tantárgy esetében szöveges értékelést –„megfelelt / jól megfelelt”-minősítést alkalmazunk.

- A második évfolyam végétől a 8. évfolyam végéig érdemjeggyel értékelünk. Ezeken az évfolyamokon az érdemjegyes értékelés mellett lehet szöveges értékelést is alkalmazni.

Az Etika/Hit-és erkölcstan tantárgy esetében szöveges értékelést –„megfelelt / jól megfelelt”-minősítést alkalmazunk.

Szóbeli és írásbeli feladatok értékelése

A tantárgyi tudást felmérőkkel, tesztekkel, témazárókkal mérjük, esetenként a tanuló tudásáról szóbeli feleletben, gyakorlati tevékenység formájában ad számot, amit érdemjeggyel értékelünk.

Szóbeli értékelés formái:

- szóbeli felelet
- memoriterek
- órai munka

Írásbeli értékelés formái:

- év eleji felmérő, év végi felmérő
- írásbeli felelet
- röpdolgozat
- témazáró dolgozat
- teszt
- egyéb munkák, szorgalmi feladatok

Gyakorlati számonkérés formája:

A számonkérés ezen, formája elsősorban a készségtárgyak esetében alkalmazható.

Írásbeli számonkérés ponthatárok

A felmérő feladataira adható pontszámok 50%-a a minimum szintű feladatokból megszerezhető. Az adott évfolyamon tanulók képességeinek figyelembe vételével készített felmérő feladatsort alkalmazunk, készítünk, használunk.

Értékelési határok

A követelmények teljesítését a pedagógusok a tanulók év közbeni tanulmányi munkája, illetve érdemjegyei, szöveges értékelése alapján bírálják. A 2-8. évfolyamon minden tantárgyból legalább az „elégséges” év végi osztályzatot kell megszereznie a tanulónak a továbbhaladáshoz.

A tanulók tanulmányi munkájának értékelése az egyes évfolyamokon a különböző tantárgyak esetében a következők szerint történik:

Az első évfolyamon, valamint a második évfolyam első félévében minden tantárgy esetében csak szöveges értékelést alkalmazunk.

A szöveges minősítés a tanuló teljesítményétől függően a következő lehet:

Kiválóan teljesített	(5)	100%- 90% felett
Jól teljesített	(4)	89%-70% felett
Megfelelően teljesített	(3)	69%-50% felett
Felzárkóztatásra szorul	(2)	49%-30% felett

Minősítés	Értelmezés	Érdemjegy
Kiválóan teljesített K – Kiváló	A tanuló a helyi tanterv követelményeit megbízhatóan elsajátította, tudását alkalmazni is képes.	5 Jeles
Jól teljesített J – Jó	A tanuló kevés hibával sajátította el a helyi tanterv követelményeit, kisebb bizonytalanságokkal tudja alkalmazni tudását	4 Jó
Megfelelően teljesített M - Megfelelő	A tanuló a helyi tanterv követelményeit pontatlanul, esetenként felszínesen és több hibával teljesíti. Csak	3 Közepes

OM. 203406

	nevelői segítséggel (javítás, kiegészítés) tudja alkalmazni tudását. Ismeretei felszínesek. Kevésbé tud önállóan dolgozni, beszélni. Segítséggel képes megoldani szóbeli feladatát, rövid mondatokat mond.	
F – Felzárkóztatandó	A tanuló tantervi követelményeknek súlyos hiányosságokkal tesz csak eleget, de a továbbhaladáshoz szükséges minimális ismeretekkel, jártassággal rendelkezik. Egyszavas válaszokat ad, fogalmakat nem ért. Gyakorlatban képtelen önálló feladatvégzésre.	2 Elégséges

A második évfolyamon a második félévben, valamint a harmadik-nyolcadik évfolyamon a tanulók teljesítményét, előmenetelét év közben minden tantárgyból érdemjegyekkel minősítjük

Az iskolában bejegyzésre kerülő osztályzatok, érdemjegyek:

Kitűnő (5)

Jeles (5)

Jó (4)

Közepes (3)

Elégséges (2)

Elégtelen (1)

Az érdemjegyek, osztályzatok elektronikus naplóban tett bejegyzésének módozatai:

Szóbeli felelet: 100 %

Memoriterek: 100 %

Órai munka: 50 %

Gyakorlati jegy: 100 %

Írásbeli felmérők, témazárók, feladatlapok: 200 %

Írásbeli röpdolgozat: 30 %

OM. 203406

Félév végi osztályzatok: 100%

Év végi osztályzatok: 100%

Teszt 30 %

Egyéb munkák, szorgalmi feladatok: 50 %

Más intézményből hozott értékelés: 100%

A tanulók értékelése érdemjeggyel, osztályzattal

Félévenként adandó érdemjegyek száma:

- heti egy órás tárgy esetében legalább három jegy
- heti két órás tárgy esetében legalább négy jegy
- heti 3-4 órás tárgy esetében legalább öt jegy
- magasabb heti óraszámú tárgy esetében legalább hat jegy

4.10. A középsúlyos értelmi fogyatékos tanulók ellenőrzése, értékelése

Értékelés: A középsúlyos értelmi fogyatékos gyermekek iskolai értékelése során a tanulók tudását, attitűdjét, magatartását figyeljük meg, az egyénekre szabott követelményekhez viszonyítunk és az önmagukhoz mért fejlődésük alapján teszünk megállapításokat.

Az értékelés fontos funkciója: a meglévő készségek és képességek folyamatos diagnosztikus felmérése, ennek alapján a tanuló jellemzőihez igazodó legmegfelelőbb fejlesztési eljárások kiválasztása, ezért az értékelés nem lehet csupán minősítés, hanem a kitűzött célok, és feladatok és a meghatározott eszközök hatásának, a tanulói teljesítménynek, a nevelési eredménynek a vizsgálata is megtörténik.

A középsúlyos értelmi fogyatékos gyermekeknél jelentkező nevelési nehézségek miatt rendkívül fontos, hogy az értékelés ösztönző hatású legyen, segítse a pozitív személyiségjegyek továbbfejlődését.

A diagnosztikus és a segítő célú, folyamatos értékelésnek a teljes képzési időszakban kiemelkedő szerepet kell kapnia a tanulók értékelésében.

Értékeljük a:

OM. 203406

- szociális képességek, magatartási és viselkedési szokások alakulását;
- tanuláshoz és munkához való hozzáállást;
- cselekvőképességet és pszichomotoros fejlődést;
- tanult ismeretek alkalmazásának képességét;
- tantárgyi követelmények teljesítését az egyéni fejlesztési tervekkel összhangban;
- tanuló iskolai követelményeken túli tudását, más területeken megmutatkozó képességeit;
- tanuló foglalkozásokon nyújtott érdeklődését, aktivitását, kooperációját.

Alkalmazott értékelési formák:

- Szóbeli értékelés: lehetőség szerint a pozitív teljesítményt kell értékelni, fontos a gyakori, ösztönző hatású megerősítés. (Megerősítés, dicséret.)
- Különböző szimbólumok, tárgyjutalmak: például pontozás, csillag, dicsérő kártyák, stb. alkalmazása. (keretjátékhoz vagy a csoport házirendjéhez kapcsolódva)
- Írásbeli értékelés:
 - szöveges és numerikus értékelést alkalmazunk, szövegesen 1-4. évfolyamon, érdemjeggyel 5-8. évfolyamon

Szöveges értékelés alatt az alábbi táblázatot értjük:

5	K	Kiválóan teljesített	Fejlődése egyenletes: feladat végrehajtásakor irányítottan önálló.
4	J	Jól teljesített	Fejlődése kielégítő: feladat végrehajtásakor kevés segítséget igényel.
3	M	Megfelelően teljesített	Fejlődése egyenetlen: feladat végrehajtásakor változó segítségnyújtásra van szüksége.
2	F	Felzárkóztatásra szorul	Fejlődése lassú: feladat végrehajtásakor sok segítséget igényel.

- A szülővel közösen, személyes megbeszélés keretében értékeljük a gyermek haladását.

Ellenőrzés

Alkalmazott ellenőrzési formák:

Az ellenőrzés során a minősítés szempontjából lényeges adatokat gyűjtünk össze a tanulók teljesítményéről, viselkedéséről, munkavégzéséről. Az ellenőrzés az értékelés feltétele.

A középsúlyos értelmi fogyatékos gyermekre jellemző nevelési, tanulási nehézségek miatt a többi tanuló ellenőrzésénél használt formák (felelet, írásbeli dolgozat, teszt, témazáró felmérések) nagy része nem alkalmazható.

- Folyamatos megfigyelés játékban, tanulásban, mindennapos élethelyzetben, spontán megnyilvánulásokban;
- Értelmi teljesítőképesség mérése egyszerű feladatlappal;
- Képességmérés (iskolakészültség, önkiszolgálás szintje, neveltségi szint, finommotorika, pszichikus funkciók mérése, tanévenként P.A.C. I. illetve P.A.C. II., HKI).
- Tevékenységvizsgálatok mérése, munkavégzés pontossága, sorrendje, munkatempó, kitartás;
- Személyiség fejlődésének megfigyelése.
- Tanév közben, félévkor tájékoztató füzetben
- Tanév végén bizonyítványban és pedagógiai jellemzésben

Azokat a tanulókat, akik a alapkultúrtechnikák elsajátításában a többségre megfogalmazott követelményeket nem tudják teljesíteni, mentesíteni kell a tantárgyi teljesítmény numerikus értékelése alól. Ebben az esetben adott tantárgyból a bizonyítvány pótlapján jelenik meg a szöveges értékelés.

Értékelés formái és rendszeressége

Az értékelés és minősítés tájékoztatásul szolgál a tananyagban való előrehaladásról. A tanulók teljesítményének értékelése szövegesen 6. évfolyamig, érdemjeggyel 7-8. évfolyamon történik. A tanórai munkát rendszeresen, minden hónapban értékeljük széleskörű tapasztalataink és megfigyeléseink alapján. A minősítést a helyi tanterv értékelő táblázata alapján végezzük

A tanulók magatartásának, szorgalmának értékelése a nevelési program értékelő táblázata szerint történik, az egyéni haladás, fejlődés figyelembevételével.

OM. 203406

4.10.1 A súlyos értelmi fogyatékos tanulók ellenőrzése, értékelése

A szakértői bizottság vizsgálata alapján súlyos értelmi fogyatékosnak diagnosztizált tanulóink az iskolánkba járó középsúlyos értelmi fogyatékos tanulóink köréből kerültek ki.

Fejlesztő nevelés-oktatásuk az értelmileg akadályozott tanulócsoportokban integráltan történik a rehabilitációs program alapján, egyéni fejlesztési terv szerint.

Az egyéni fejlesztési terv támaszkodik a tanuló megismerését segítő és képességstruktúráját feltérképező teszt (S/P-A-C 2) eredményeire.

Értékelésük során kizárólag szöveges értékelést alkalmazunk, ami rámutat az önmagához mért fejlődésre és az egyéni haladási ütemet tükrözi.

4.11 A tanulók esélyegyenlőségét szolgáló intézkedések

Nevelésfilozófiai hitvallásunk tükrében feladatunk: intézményünk által biztosított minden foglalkozáshoz, programhoz, egyéb tevékenységhez a hozzáférést mindenki számára egyformán biztosítjuk. Az esélyteremtés, a hátrányos helyzetű gyerekek hátrányainak kompenzálása, az esélyegyenlőség előmozdítása kiemelt feladatunk nevelő-oktató munkánk minden területén:

- a beiratkozásnál,
- a tanításban, ismeretközvetítésben
- a gyerekek egyéni fejlesztésében
- tanulói előmenetelben
- a fegyelmezés, büntetés gyakorlatában
- a tananyag kiválasztásában, alkalmazásában és fejlesztésében
- a pályaorientációban, a pályaválasztásban
- a humánerőforrás-fejlesztésben
- a partnerség-építésben és kapcsolattartásban (szülőkkel, segítőkkel, szakmai és társadalmi környezettel).

Folyamatos feladataink

- A kiemelt figyelmet igénylő hátrányos és halmozottan hátrányos helyzetű tanulók pontos nyilvántartásának vezetése.
- Pedagógusaink differenciált képzés és értékelés révén biztosítják, hogy minden tanuló egyéni képességei szerint haladhasson.

OM. 203406

- A lemaradókat, nehézségekkel küszködőket, felzárkóztató foglalkozások szervezésével, egyéni képességeik szerinti fejlesztéssel segítjük.
- A lemorzsolódás minimális szintre való csökkentése érdekében rendszeres kapcsolatot tartunk a szülőkkel, a gyermekjóléti szolgálattal és egyéb partnerekkel.
- A gyermekek érdekében meghatározó feladatunknak tekintjük a drogrevenenciát, a bűnözés elleni küzdelmet, a bűnmegelőzést. Ennek érdekében rendszeres kapcsolatot tartunk fenn a rendőrséggel és kompetens szakemberekkel.
- Tanulóink számára a szabadidő eltöltésének olyan értelmes és hasznos formáit biztosítjuk, amelyekhez családi háttérük, hátrányos helyzetük miatt egyébként nem juthatnának hozzá.
- Minden rászoruló gyermek számára biztosítjuk az egész napos foglalkoztatást, a napközis ellátást.
- Rendszeresen figyeljük azokat a pályázatokat, amelyek tanulóink esélyegyenlőségének javítását szolgálják, és lehetőség szerint részt veszünk azokon.

4.12. Az iskolai beszámoltatás, az ismeretek számonkérésének követelményei és formái

Témazárók, felmérők

A felmérések és témazáró dolgozatok megírása előtt egy héttel tájékoztatjuk a tanulókat a dolgozat írásának időpontjáról. A dolgozatot egy héten belül kijavítjuk. A nevelőtestület összehangolja a dolgozat írásának időpontját. Egy napon csak egy témazáró, vagy felmérés íratható.

A felmérés jelölése piros színnel, a felelet (írásbeli, szóbeli) kék színnel, az órai munka és a szorgalmi feladatokra kapott értékelés zöld színnel kerül bejegyzésre. Figyelembe vesszük a tanuló eltérő képességeiből, beszédképességéből, grafomotoros készségéből eredő nehézségeit a tananyag számonkérésénél.

4.13. Az otthoni felkészüléshez előírt írásbeli és szóbeli feladatok meghatározása

Intézményünkben a tanulók egész napos oktatásban vesznek részt. A szociális helyzetük miatt nem minden esetben oldható meg az otthoni tanulás, otthonra nem adunk rendszeresen házi feladatot. A házi feladatot a tanórákat követő tanulásra biztosított idő keretében végezhetik el önállóan, vagy felnőtt segítségével. A házi feladatok legfontosabb funkciója a tanórán

OM. 203406

feldolgozott tananyaghoz kapcsolódó gyakorlás (képesség- és készségfejlesztés), valamilyen tananyaghoz kapcsolódó ismeretek megszilárdítása.

Az önálló tanulási képesség kialakulásig a házi feladatot a tanuló egyéni fejlesztési tervével összhangban a pedagógus adja, az önálló tanulási képesség kialakulása után lehetőséget kell biztosítani a tanuló egyéni feladatvállalásának is.

4.14. A magasabb évfolyamba lépés feltételei

A tanuló magasabb évfolyamra lép, ha az adott évfolyamon a továbbhaladáshoz szükséges tantervi követelményeit minden tantárgyból a szorgalmi időszakban a tanulók év közbeni tanulmányi munkája alapján tanév során, illetve osztályozó vagy javító vizsgán teljesítette. A helyi tanterv magasabb évfolyamra lépés feltételeit, az előírt tanulmányi követelményeket, az egyes tantárgyi tantervek tartalmazzák.

Amennyiben a tanulónak a szakértői véleményben „egyéni elbírálás” javaslata szerepel, az adott ismeretkörben az átlagnál kevesebbet teljesítő tanulónak differenciált követelménytámasztással biztosítjuk a magasabb évfolyamba lépést.

Ha a tanuló nem teljesítette az évfolyamra előírt követelményeket, a tanulmányokat az évfolyam megismétlésével folytathatja.

4.15. A csoportbontások és az egyéb foglalkozások szervezési elvei

Intézményünkben az alacsony tanulólétszámú osztályok miatt csoportbontást nem alkalmazunk. Az összevont évfolyamokon a közismereti tantárgyakat csoportbontott órákkal valósítjuk meg. A fejlesztő foglalkozásokra a tanulók döntő többsége a szakértői javaslat és az egyéni fejlesztési terve és a team javaslata alapján kerülnek besorolásra. Egyéni választások felső tagozatban korlátozottan figyelembe vehetők. (délutáni programok)

4.16. Mérés-értékelés a tanulásban akadályozott tanulók évfolyamain

Ellenőrzés, mérési, értékelési rendszerünk

Iskolánkban a tanulásban akadályozott tanulók körében az iskolai kudarcok jelentős forrását az önálló tanuláshoz szükséges képességek fejletlensége, a hátrányos szociokulturális háttér megléte jelenti. Így az iskolai sikeresség elérése elsősorban készségek, képességek fejlesztése által érhető el.

Az előírt követelmények teljesítését a pedagógusok az egyes szaktárgyak jellegzetességeinek megfelelően a tanulók szóbeli felelete, írásbeli munkája vagy gyakorlati tevékenysége alapján

OM. 203406

ellenőrzik. Az ellenőrzés kiterjedhet a régebben tanult tananyaghoz kapcsolódó követelményekre is.

Cél:

- A differenciált tanítás-tanulás minél hatékonyabb megvalósítása. Az ellenőrzések, mérések, értékelések segítsék elő a tanulók meglévő készségeinek, képességeinek, ismereteinek, tudásának, nézeteinek feltárását. Lehetőséget adjanak az esetleges tévedéseik kiigazítására, ismereteik, tudásuk ártrendezésére.

Az elméleti jellegű tantárgyak ellenőrzésénél:

- a pedagógusok a tanulók munkáját egy-egy témakörön belül szóban és írásban is ellenőrizhetik;
- az egyes témakörök végén a tanulók az egész téma tananyagát és fő követelményeit átfogó témazáró dolgozatot írnak.

Általános jellemzők

Alapelvek

Értékelési alapelvek:

- Objektivitás elve
- Fejlődésorientáltság elve
- A tanuló önmagához mért fejlődésének elve

Tanulóink ellenőrzése, mérése, értékelése egységes elvek alapján történik.

- A tanulók szóbeli kifejezőkészségének fejlesztése érdekében a pedagógusok többször ellenőrzik a követelmények elsajátítását szóbeli felelet formájában.
- A pedagógusok a tanulók tanulmányi teljesítményének és előmenetelének értékelését, minősítését elsősorban az alapján végzik, hogy a tanulói teljesítmény hogyan viszonyul az iskola helyi tantervében előírt követelményekhez; emellett azonban figyelembe veszik azt is, hogy a tanulói teljesítmény hogyan változott – fejlődött-e vagy romlott az előző értékeléshez képest.

Jellemzői:

- Az intézmény pedagógiai programjára épül.
- Méréseink a differenciált tanítást-tanulást segítik.
- Folyamatos, motiváló hatású, a tanuló állapotának megfelelően differenciált.
- Egyénre szabott, az egész személyiséget figyelembe veszi.
- Feltárja a pozitívumokat, hiányosságokat a tanulási képességek területén.

OM. 203406

- Szóbeli, írásbeli esetenként más tevékenységi formák, mint értékelés, ellenőrzés komplex egységet alkot.
- A tanítás-tanulás egész folyamatát végig kíséri a diagnosztizálás és ennek dokumentálása.

Ellenőrzési, mérési és értékelési rendszerünk két nagyobb területet ölel fel:

- Adott tantárgyhoz, tanulmányi munkához kapcsolódó ismeretek, tevékenységek és képességek ellenőrzése.
- A tanulók személyiség fejlődésének folyamatos alakulását nyomon követő megfigyelések.
- Az autista, autisztikus tüneteket mutató, valamint az egyéni tanrend szerint haladó tanulók mérése, értékelés külön program szerint történik.

Ellenőrzési, mérési, értékelési rendszerünk alapját a Pedagógiai Szakszolgálat Szakértői Bizottsága által elkészített szakértői véleményben előírányozott fejlesztési területek adják, melyek kibővülnek a tanulók megfigyelésével, a családlátogatások, a szülőkkel tartott kapcsolatok során, a gyermekvédelemben dolgozó szakemberektől kapott információkkal. A tanulók előre haladásának nyomon követése a rendszeres értékelés által valósul meg.

Háromféle értékelés történik.

- pedagógiai célú mérések (pl. képességmérés, tudásszintmérés....)
- előre haladás dokumentálása (pl. egyéni fejlesztési terv, haladási napló,)
- Tantárgyakhoz, tanulmányi munkához kapcsolódó ellenőrzés

Típus	Gyakoriság	Dokumentálás
szóbeli felelet (differenciáltan)	gyakorlást, rögzítés követően	szóbeli visszajelzés a tanulónak, önértékelés alkalmazás (felsőben)
írásbeli felelet feladatlappal, munkalappal (differenciáltan, segítségnyújtással, eszközökkel)	folyamatosan a tanulás- tanítás didaktikai egységeiben	tanórákon feljegyzés készítése tanulói teljesítményről, önállóságról
tárgyalgatás, produktum, gyűjtőmunka, tevékenység	témához, tematikus egységhez kötötten	szóbeli, írásbeli visszajelzés dokumentálása (pedagógia jellemezés adott részénél)

Tanulók személyiségfejlődése, szocializáltsága, attitűdje fejlődésének mérése, ellenőrzése

OM. 203406

területei	színterei	módszerei, dokumentálás
aktivitás, együttműködés tanórán, tanórán kívül	tanórán, tanórán kívül (délutáni programokon, vetélkedőkön, iskolai programokon, játékokban, sportban, családban)	megfigyelés, produktumok elemzése, beszélgetés, családlátogatás
együttélési normák, szabályok követése az iskolában, iskolán kívül, külön figyelemmel a tanuló osztályközösségben betöltött szerepére, helyére	tanórán, szünetben, szabadidőben, iskolán kívüli helyszíneken	megfigyelés, visszajelzés adott esetben, tapasztalatgyűjtés kollégáktól, családtagoktól, feljegyzés készítése, pedagógiai jellemzés adott része, szociometria
feladatvállalás, viszonyulás a munkához	iskolában, osztályban, családban	megfigyelés, visszacsatolás, kommunikáció
reális önismeret kialakítására való törekvés	tanórán, tanórán kívül	beszélgetés egyénileg, kiscsoportban, feljegyzés, kérdőív
tanulók véleménynyilvánítási lehetőségei	tanórán, tanórán kívül (délutáni programokon, vetélkedőkön, iskolai és egyéb programokon)	elégedettségmérés

A mérést kettős céllal alkalmazzuk:

- félévi és évvégi teljesítmények mérése
- diagnosztikus mérésekre

A tanév folyamán végzett mérések

Mit mérünk?	Milyen céllal?	Mikor?	Melyik évfolyamon?	Ki méri?	Hogyan dokumentáljuk?
Képességet, készséget	Az iskolai fejlesztés alapjainak vizsgálata	adaptációs időszak végén	1.o.	Osztályfőnök, osztálytanító	EFT
Magyar nyelv és irodalom Matematika	Az előző osztályfok minimum követelményei alapján milyen tantárgyi tudással rendelkezik a tanuló	Év elején	2-8.o	Osztályfőnök, osztálytanító	EFT
Magyar nyelv és irodalom Matematika	Milyen tantárgyi tudással rendelkezik a tanuló a	Félévkor	1- 8.o	Osztályfőnök, osztálytanító	EFT

OM. 203406

	haladási ütemnek megfelelően				
Tantárgyi mérések Képességmér ések	Az éves munkatervben megfogalmazott szempontok alapján meghatározott cél érdekében	Félévkor vagy év végén	Különbö ző évfolya mokon	Osztályfőnök, osztálytanító	Felmérő lapok Félévi beszámoló (Ehhez készítenénk feladatbankot vagy egységes mérőanyagot, mint régebben a Qualitas...)
Magyar nyelv és irodalom Matematika	A tanulói tudásszint meghatározása a tantervi követelményekn ek megfelelően	Év végén	1., 3., 5., 7. o	Osztályfőnök, osztálytanító	Felmérő lapok Év végi beszámoló EFT
Magyar nyelv és irodalom Matematika	A szakaszhatár minimum követelményein ek teljesítése	Év végén	2.,4., 6., 8. o	Osztályfőnök, osztálytanító	Felmérő lapok Év végi beszámoló EFT

Tanulóink tudásának, képességeik fejlődésének, fejlettségének mérésére saját feladatbankot használunk, amelyet a helyi tantervi követelményeket figyelembe véve állítunk össze. Adott évfolyamokon a feladatbankban található feladatlapokat, munkalapokat az adott tantárgyat tanító átnézi, adott tanuló csoport tanulói szükségleteihez igazodva módosítja, kiegészíti.

4. 17. A tanulók fizikai állapotának, edzettségének méréséhez szükséges módszerek

Intézményünk a tanulók fizikai állapotának méréséhez a központilag biztosított mérőeszközt használja.

Az eredmények rögzítése, egyéni kiértékelése és maga a visszajelzés ténye a jövőbeni fejlődés záloga, hisz kiderül, hogy az egészséges, a fejlesztésre szoruló vagy a fokozottan fejlesztésre szoruló fittségi zónába tartozik-e a gyermek. Az egyéni kiértékelésében javaslatokat teszünk arra, hogyan javíthatók vagy fenntarthatók a tanulók aktivitási és fittségi szintjének- állapotának mérési eredményei. A rendszer ezáltal alkalmas a személyre szabott, pozitív megerősítésre és attitűdformálásra is.

OM. 203406

A NETFIT segítségével ráirányíthatjuk mind a tanulók, mind a szülők figyelmét a rendszeres testmozgás és a sport kiemelkedő szerepére az egészség fejlesztése és megőrzése érdekében.

- Testtömeg-index (BMI)
- Testmagasság mérése
- Testzsír százalék-mérése
- Állóképességi ingafutás teszt (20 méter vagy 15 méter) – aerob kapacitás
- Ütemezett hasizom teszt – hasizomzat ereje és erő-állóképessége
- Törzsemelés teszt – törzsfeszítő izmok ereje és nyújthatósága
- Ütemezett fekvőtámasz teszt – felsőtest izomereje
- Kézi szorítóerő mérése– kéz maximális szorító ereje
- Helyből távolugrás teszt – alsó végtag robbanékony ereje
- Hajlékonysági teszt – térdhajlítóizmok nyújthatósága, csípőízületi mozgásterjedelem

4.18. A tanulók jutalmazásának, magatartásának és szorgalmának értékelési elvei

A tanulók jutalmazása

Azt a tanulót, aki tanulmányi munkáját képességeihez mérten kiemelkedően végzi, kitartó szorgalmat, vagy példamutató közösségi magatartást tanúsít, kulturális, diákönkormányzati tevékenységgel vagy bármely módon hozzájárul az iskola jó hírnevének megőrzéséhez és növeléséhez az iskola dicséretben részesíti, jutalmazza. A kimagasló eredményt, teljesítményt nyújtó tanulók jutalmazása karácsonykor, ballagási és tanévzáró ünnepélyünkön a tanulók és a nevelők közössége előtt történik.

A dicséret formái, alkalmai

Osztályfőnöki dicséret:

Az osztályközösségért végzett példamutató tevékenységért, az iskolai rendezvényeken, vetélkedőn, versenyen való sikeres részvételért adható.

Szaktanári dicséret:

Vetélkedőn, versenyen, pályázatokon való sikeres részvételért, illetve a megyei szintű versenyeken való dicséretes szereplésért adható.

Kiemelkedő szaktárgyi teljesítményéért adható a szaktanár döntése alapján.

OM. 203406

A tantárgyakból eredményei jelentős fejlődést mutatnak (akár önmagához képest), legalább jó magatartású, közösségi munkában feladatot vállaló, példás szorgalmú tanulónak adható, a nevelőtestület jóváhagyásával.

Igazgatói dicséret:

Iskolánk hírnevét jelentősen növelő tanulmányi, sport vagy művészeti tevékenységért, eredményért (pl. megyei 1-3. vagy országos helyezéért) és minden iskolánkért végzett, a diákság egésze elé példaként állítható tevékenységért adható.

Nevelőtestületi dicséret:

Kimagasló, iskolánk nevét öregbítő tevékenységért.

Hétszín plakett tanulóknak:

A tanulmányai befejeztével az a tanuló kaphatja, aki az 5-8. osztályos évfolyamokon tanulmányaiban legalább jó eredményt ért el, akinek szorgalma, magatartása példás. Legalább 1 megyei versenyen (I-III.) helyezést ért el. Iskolai versenyeken, egyéb pályázatokon eredményesen vett részt.

Hétszín plakett pedagógusoknak:

Az a pedagógus vagy pedagógiai munkát segítő kolléga kaphatja meg, aki legalább 5 éve az intézmény dolgozója, biztos pedagógiai módszertani kultúrával rendelkezik, amelyet a pedagógiai programban leírtak figyelembe vételével alakított ki. Munkáját az intézményi dokumentumokban foglaltak betartásával végzi. Felnőttek és tanulók között megbecsülést élvez. Aktívan segíti az intézményi programok és vállalkozások magas színvonalú megvalósítását. Folyamatos szakmai megújulásra törekszik. Közösségében és kollégái körében tudásmegosztást is végez.

Egyéb elismerés

„Év - Diákja”, „Év – Felnőttje”:

Iskolánk több évtizedes hagyománya, hogy Karácsonykor minden évben egy felnőtt és egy gyermek az iskolánk címerével díszített ezüst medálos láncot kap ajándékba.

Az ajándék, annak a gyermeknek adományozható, aki az egész év során mind magatartásával, mind szorgalmával, mind kimagasló tanulmányi eredményével kiérdemelte az „Év – Diákja” elismerést.

OM. 203406

Az „Év – Felnőttje” elismerést az iskolánkba járó gyermekek választják meg a DÖK közreműködésével, az általuk legszimpatikusabb felnőttjét az adott évben.

Fényképük aulánk emlékfalát is díszíti, hogy emlékül és példaképül szolgáljon a következő generációk számára.

Nevelőtestületi dicséret:

Év szülője (tanév végén)

Az iskola életébe aktívan szerepet vállaló szülőnek adjuk. Aki a tanév során segíti a rendezvényeink megvalósulását, részt vesz az iskolai programokon.

A tárgyi jutalmazás **a fenntartó által a tárgyévben jóváhagyott többletköltség-táblázatban elfogadott költségek terhére valósul meg.**

4.18.1 A magatartás értékelésének elvei

Értékelés alapja:

- az iskolai házirendben megfogalmazott kötelezettségek teljesítése,
- osztály házi rendjében megfogalmazottak teljesítése
- tanulói megállapodásokban vállaltak teljesítése,
- az iskolai közösségben élő hagyományok, közösségi normák (dicséret, fegyelmezőintézkedések, büntetések)
- képességének megfelelő tanulmányi munkája, munkavégzése
- kötelességtudata, önállóságának szintje,
- egyéb, többletfeladat vállalása.
- A tanulók magatartását és szorgalmát 1-8. évfolyamon négyfokú skálán értékeljük.
- Az értékelés és minősítés fokozatai:
- magatartásnál: példás, jó, változó, rossz
- szorgalomnál: példás, jó, változó hanyag

Magatartás		
Minősítés	Értelmezés	Érdemjegy
Példás	Szívesen és önállóan tevékenykedik a közösségért, kezdeményező. Az iskolai házirendet következetesen megtartja.	5

OM. 203406

	Szerződésében vállalt feladatait teljesen ellátja. Tanáraival, felnőttekkel, társaival szemben udvarias, tisztelettudó. Segíti társait a közösségi és tanulmányi munkában, az iskolai élet különböző területein. Iskolai és iskolán kívüli viselkedése példamutató, s ezáltal másokat is jobb magatartásra ösztönöz. Minden megnyilatkozásában kulturált hangnemet használ. Az értékelt időszakban nem volt igazolatlan mulasztása, nem késett óráról.	
Jó	Megbízásainak eleget tesz a közösségi életben. Tevékenységevel, magatartásával segíti a közösséget. A házirend legfontosabb követelményeit betartja. Szerződésében vállalt feladatait magához mérten ellátja. Órán és az iskolán kívüli viselkedése általában kifogástalan. Fegyelmezett, de tanulótársai körében kevésbé kezdeményező. Igazolatlan mulasztása nem volt.	4
Változó	Az osztályközösségbe beilleszkedett, de a közösségi munkában csak vonakodva vesz részt. Iskolai és iskolán kívüli magatartásával kapcsolatban többször merül fel kifogás. Ritkán/enyhébb esetekben vét a házirend ellen. Szerződésében vállalt feladatait kevésbé látja el. Esetenként társai munkáját is károsan befolyásolja. Többször elkésik a tanítási órákról.	3
Rossz	Magatartásával a közösség fejlődését súlyosan hátráltatja. A közösségi élet rendjét bomlasztja, társainak rossz példát mutat. Fegyelmezetlen az óra alatt és az órán kívül egyaránt. Durva, goromba, tiszteletlen a társaival és a felnőttekkel szemben. Saját tulajdonára nem vigyáz, más tulajdonában kárt okoz. A házirend előírásait gyakran/súlyosabb esetekben is megszegi. Szerződésében vállalt feladatait egyáltalán nem látja el.	2

OM. 203406

	Nem hallgat társaira és a nevelő jó tanácsaira, figyelmeztetésére. Osztályfőnöki, szaktanári, illetve igazgatói figyelmeztetésben, intőben részesült az adott hónapban. Az adott hónapban saját hibájából igazolatlanul mulasztott. Fegyelmező/fegyelmi tárgyalása volt.	
--	--	--

4.18.2 A szorgalomjegyek megállapításának elvei

A szorgalom minősítésénél figyelembe vesszük a tanulók egyéni képességeit, készségeit, fogyatékoságát és önmagához viszonyítva állapítjuk meg az érdemjegyet.

Szorgalom		
Minősítés	Értelmezés	Érdemjegy
Példás	Munkavégzése pontos, megbízható, kötelességeit teljesíti. Teljesítménye, szorgalma kiemelkedő. A tanulásban önálló, önmagát ellenőrzi, aktív. Példát mutatva ösztönzi és segíti társait is. Érdeklődése irányában szívesen vállal többletfeladatot (délutáni program, pályázat, verseny), önművelésre nyitott. Érdeklődése az iskolán kívüli ismeretanyagra is kiterjed. Képességeinek és körülményeinek megfelelően a maximumot nyújtja. Óra alatt kitartóan, érdeklődéssel figyel, aktivitása, teljesítménye egyenletes. Írásbeli munkája esztétikus, igényes.	5
Jó	Rendszeresen, megbízhatóan dolgozik. Érdeklődése megmarad az iskolai tananyag keretein belül. Önálló munkára könnyen motiválható. Órákon figyel, feladatait elvégzi, de nem mindig aktív. Írásbeli munkáinak külalakja megfelelő.	4
Változó	Gyakran ösztönzésre szorul. Tanulmányi munkában csak időnként mutat törekvést, feladatai elvégzését esetenként elmulasztja, és nem is igyekszik annak pótlására. Önellenzése fejletlen. Szétszórtság jellemzi. Óra alatt figyelme, teljesítménye ingadozó, hullámzó aktivitást	3

OM. 203406

	mutat. Meglévő tudását csak esetenként használja fel. Írásbeli munkáinak külalakja nem mindig tetszetős. Önállótlan, csak utasításra kezd munkához.	
Hanyag	Rendszertelenül dolgozik, figyelme szétszór. Tanulmányi munkájában megbízhatatlan, figyelmetlen, feladatait rendszeresen nem végzi el. Öntevékenysége alacsony szinten áll. Munkavégzése felületes, érdektelenség jellemzi. Órákon a tananyagból a minimumot sem hajlandó elsajátítani, visszaadni. Figyelmetlenül dolgozik, megbízhatatlan, feladatait nem végzi el, nem törődik kötelességeivel. Valamelyik tantárgyból/tantárgyakból elégtelen osztályzatot kapott félévkor vagy év végén.	2

5. Utazó gyógypedagógiai ellátás

Az utazó gyógypedagógiai ellátás jogszabályi háttere 2011. CX. törvény a nemzeti köznevelésről 32/2012 (X.08.) EMMI rendelet a Sajátos nevelési igényű gyermekek óvodai nevelésének irányelve és a Sajátos nevelési igényű tanulók iskolai oktatásának irányelve kiadásáról 20/2012 (VIII.31.) EMMI rendelet a nevelési-oktatási intézmények működéséről és a köznevelési intézmények névhasználatáról

Célja:

A Siófoki Tankerületi Központ területén az integráltan nevelt-oktatott sajátos nevelési igényű gyermeket/tanulókat sérülésspecifikus, egyéni igényeknek megfelelő gyógypedagógiai ellátásban részesíteni.

Fő feladatai a tanév során:

- A szakértői vélemény értelmezése, megbeszélése a többségi pedagógusokkal, ha szükséges hospitálás az ellátandó gyermek/tanuló jobb megismerése érdekében
- a sajátos nevelési igényű gyermek/tanuló előrehaladásának folyamatos nyomon követése, szakmai segítségnyújtás a többségi pedagógusoknak
- igény/szükség szerinti konzultáció a szülőkkel és a gyermekkel/tanulóval foglalkozó pedagógusokkal

OM. 203406

- rehabilitációs-rehabilitációs célú ellátás biztosítása

Adminisztrációs feladatok:

- egyéni fejlesztési terv készítése
- szakértői kontrollvizsgálatokban segítségnyújtás (részvétel a kontrollvizsgálati kérelem, pedagógiai jellemzés készítésében)
- logopédia egészségügyi és pedagógiai célú rehabilitáció, rehabilitáció egyéni fejlődési lap intézményünkben használt utazó gyógypedagógusi napló vezetése

Az utazó gyógypedagógiai ellátást nyújtó személyek

A tankerületi fenntartású intézményekben integráltan nevelt/oktatott sajátos nevelési igényű gyermekek/tanulók sérülés-specifikus ellátását igény szerint az EGYMI utazó gyógypedagógusi szolgálata biztosítja.

Intézményünk az alábbi területeken nyújt segítséget, elsősorban, ahol

- gyógypedagógiai kompetencia/szakirányú végzettség szükséges a tanulási képességek fejlesztése, iskolai készségek fejlesztése, kognitív képességek fejlesztése területen
- receptív-expresszív beszéd fejlesztése
- artikuláció fejlesztése különböző fokú és típusú beszéd fogyatékokkal küzdő gyermek/tanuló ellátása
- különböző fokú és típusú látássérüléssel küzdő gyermek/tanuló ellátása
- autizmus spektrumzavarral küzdő gyermek/tanuló ellátása
- pszichés problémával küzdő tanulók segítése

Az utazó gyógypedagógiai ellátást igénylők köre

Az utazó gyógypedagógusi szolgálatot a sajátos nevelési igényű gyermekek/tanulók integrált ellátását végző intézmények vezetői igényelhetik.

Az utazó gyógypedagógiai ellátás folyamata

A tanév előkészítése:

- előző tanév májusa-júniusa az utazó gyógypedagógiai szolgáltatást igénylő űrlapok elküldése az intézményeknek
- a visszaérkezett igények rendszerezése

Feladatok a tanév elején:

- a sajátos nevelési igényű gyermekek/tanulók ellátásának megszervezése a beérkezett igényeknek megfelelően, a rendelkezésre álló humán erőforrás függvényében
- kapcsolatfelvétel a befogadó intézményekkel

Feladatok a tanév során

- a gyermek/tanuló megfigyelése,
- hospitálás,
- konzultáció a befogadó pedagógusokkal és a szülőkkel
- fejlesztési tervek elkészítése,
- szükség esetén a különböző szakterületeken dolgozó gyógypedagógusok együttműködésével egyéni fejlődési lap (betétív) vezetése
- KRÉTA napló vezetése
- féléves és éves beszámoló készítése
- gyermekek/tanulók év végi szöveges értékelésének elkészítése
- az év közben érkezett gyermekek/tanulók ellátásának megszervezése

ESZKÖZKÖLCSÖNZÉSI SZOLGÁLTATÁS

A szolgáltatás célja és feladatai

Az eszközkölcsönzés létrehozásának célja a sajátos nevelési igényű gyermekek/tanulók fejlesztéséhez szükséges eszközöket biztosítani szülők és pedagógusok számára.

Az eszközkölcsönző feladata:

- Az eszközök kategorizált gyűjtése, rendszerezése
- Strukturált adatbázis készítése
- Eszközkölcsönzés a sajátos nevelési igényű gyermekek/tanulók fejlesztésével foglalkozó szakemberek és a szülők számára
- Az eszközök megismertetése a kölcsönzést igénybe vevő személyekkel
- A kölcsönzést igénylők számára – szükség és kérés szerint – az eszközök használatának, alkalmazásának bemutatása

OM. 203406

A szolgáltatás célcsoportja és az igénybevétel feltétele

A szolgáltatás célcsoportja a sajátos nevelési igényű gyermekeket, tanulót nevelő szülők integráló intézmények óvodapedagógusok pedagógusok, gyógypedagógusok fejlesztést végző szakemberek közvetetten a sajátos nevelési igényű gyermek

Az igénybevétel feltétele

A szolgáltatást igénybe veheti az EGYMI ellátási körzetében integráltan és elkülönítetten nevelt/oktatott sajátos nevelési igényű gyermekkel foglalkozó pedagógus, gyógypedagógus, egyéb szakember és a gyermekek szülei.

6. Záró rendelkezések

A Pedagógiai program elfogadása

A pedagógiai programot a nemzeti köznevelésről szóló 2011. évi CXC. törvény 26.§-ának (1) bekezdésében foglalt felhatalmazás alapján a nevelőtestület fogadja el és az intézményvezető hagyja jóvá, **a fenntartó az intézmény Pedagógiai Programjában jelzett többletkötelezettségek vonatkozásában egyetért.**

A pedagógiai program hatályba lépése, felülvizsgálata

Bevezetése 2020. év szeptember hónap 1 napjától történik.

A Pedagógia Program módosítása a törvények változásainak megfelelően szükséges. Részletes felülvizsgálat 5 év után, vagy ha módosítását kezdeményezi az intézmény nevelőtestülete, a diákönkormányzat, a szülői szervezet. A kezdeményezést és a javasolt módosítást az igazgatóhoz kell beterjeszteni. A Pedagógiai program módosítási eljárása megegyezik megalkotásának szabályaival.

A pedagógiai program nyilvánosságra hozatala: a dokumentumot nyomtatott formában az iskola könyvtárában lehet elolvasni, valamint megtekinthető az iskola honlapján és a Köznevelés Információs Rendszerének elektronikus felületén.

A nemzeti köznevelésről szóló 2011. évi CXC. törvény 26. §. (1.) alapján a fenntartó az intézmény pedagógiai programjában szereplő többletkötelezettségek vonatkozásában az évente felülvizsgált táblázatban elfogadott tételek összegével egyetért.

Siófok, 2020. augusztus 26.

aláírás